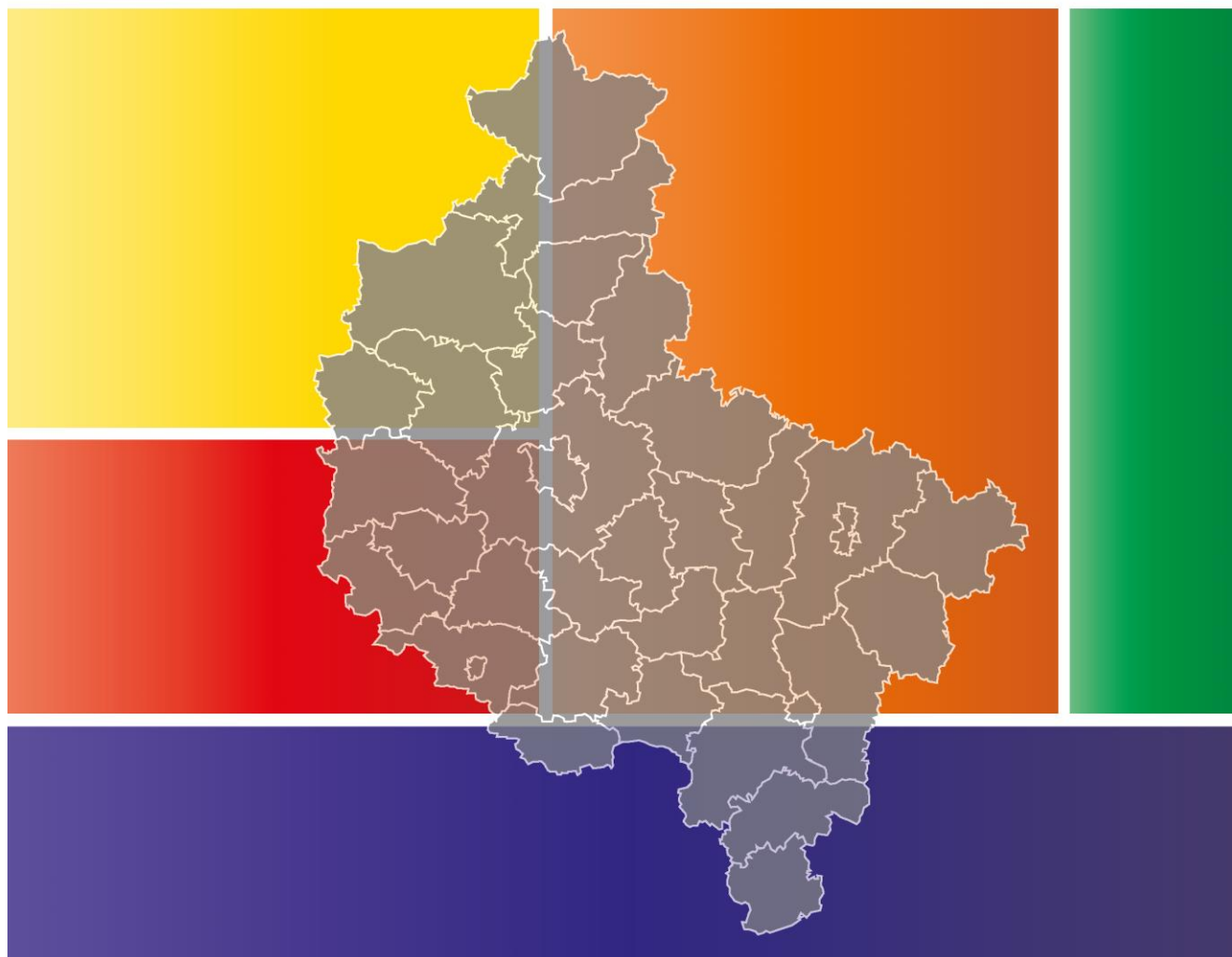

*Prognoza oddziaływania
na środowisko
projektu programu*

Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU PROGRAMU
PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”**

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO
W POZNANIU**

al. Niepodległości 34
61-714 Poznań

OPRACOWANIE

Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu
ul. Mielżyńskiego 14 a
61-725 Poznań

DYREKTOR

Jowita Maćkowiak

ZASTĘPCA DYREKTORA

Grażyna Łyczkowska

SPORZĄDZIŁA

Grażyna Łyczkowska

KONSULTACJE

Mateusz Krygier

EDYCJA, OPRACOWANIE GRAFICZNE

Ewa Prejs
Tomasz Michalski

PODPIS AUTORA PROGNOZY

ZASTĘPCA DYREKTORA

dr Grażyna Łyczkowska

Poznań, 24 maj 2022r.

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	3
1.1.	PODSTAWY FORMALNO - PRAWNE PROGNOZY.....	7
1.2.	CEL I PRZEDMIOT PROGNOZY.....	8
1.3.	ZAKRES PROGNOZY.....	9
2.	OGÓLNA INFORMACJA O PROJEKCIE PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”.....	13
2.1.	OBZAR OBJĘTY PROJEKTEM PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”.....	13
2.2.	ZAWARTOŚĆ PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”.....	13
3.	GLÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI. POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	15
4.	INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY.....	34
5.	ANALIZA ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU.....	35
6.	ANALIZA UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH I OCENA STANU ŚRODOWISKA.....	53
6.1.	OGÓLNA INFORMACJA O WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM.....	53
6.2.	CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO.....	55
6.3.	FORMY OCHRONY PRZYRODY.....	57
7.	STAN ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO, W TYM ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTU DOKUMENTU.....	61
7.1.	JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH.....	63
7.2.	ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.....	66
7.3.	ZAGROŻENIE KLIMATU AKUSTYCZNEGO.....	69
7.4.	POLA ELEKTROMAGNETYCZNE.....	73
7.5.	ZAGROŻENIE POWODZIOWE.....	73
7.6.	ZANIECZYSZCZENIE GLEB.....	74
7.7.	OSUWANIE SIĘ MAS ZIEMNYCH.....	75
7.8.	ODDZIAŁYWANIE INWESTYCJI LINIOWYCH NA ŚRODOWISKO.....	75
7.9.	POTENCJALNE POWAŻNE AWARIE.....	76
7.10.	GOSPODARKA ODPADAMI.....	77
8.	POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	78
9.	CHARAKTERYSTYKA I OCENA PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ PRAWNĄ.....	80
10.	ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA POZIOMACH MIĘDZYNARODOWYM, EUROPEJSKIM I KRAJOWYM, ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU PROGRAMU.....	81
11.	POTENCJALNE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI PROJEKTU PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027.” NA OBSZARY NATURA 2000, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA.....	84
12.	WNIOSKI Z OCENY ODDZIAŁYWANIA PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA.....	98
13.	ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO.....	120
14.	ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU.....	122
15.	PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY REALIZACJI PROJEKTU PROGRAMU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA.....	122
16.	MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI DOKUMENTU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA ŚRODOWISKO.....	124
17.	ZASADA „DO NO SIGNIFICANT HARM” (DNSH).....	124
18.	STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	124
19.	WYKAZ SKRÓTÓW.....	128
20.	SPIS LITERATURY.....	130
21.	OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY.....	133

1. WPROWADZENIE

WSTĘP

Zgodnie z art. 46.1 pkt 2 i 3 oraz art. 46.2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm.), przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane w przypadku projektów:

- Polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.
- Polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w art. 46 pkt 1 i 2 ustawy o oś, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

W programie pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” zapisane zostały priorytety (XIII) i cele, na które będą przeznaczane środki z Funduszy Europejskich w najbliższych 7 latach. Określona została strategia wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027

PRIORYTET I – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKIEJ GOSPODARKI

- 1.1. Cel szczegółowy (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.
- 1.2. Cel szczegółowy (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.
- 1.3. Cel szczegółowy (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

PRIORYTET II – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEJ WIELKOPOLSKI

- 2.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.
- 2.2. Cel szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.
- 2.3. Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

2.4. Cel szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.

2.5. Cel szczegółowy (vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.

2.6. Cel szczegółowy (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

PRIORYTET III – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ W WIELKOPOLSCE

3.1. Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

PRIORYTET IV – LEPIEJ POŁĄCZONA WIELKOPOLSKA W UE

4.1. Cel szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

PRIORYTET V – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA NOWEJ LUB ZMODERNIZOWANEJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

5.1. Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.

5.2. Cel szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne.

5.3. Cel szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.

5.4. Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

PRIORYTET VI - EUROPA BLIŻEJ WIELKOPOLSKICH OBYWATELI

6.1. Cel szczegółowy (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się

w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.

6.2 Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.

6.3. Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogóle i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

6.4. Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

6.5. Cel szczegółowy (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.

6.6. Cel szczegółowy (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

6.7. Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.

6.8. Cel szczegółowy (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

PRIORYTET VII - FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA WIELKOPOLSKIE INICJATYWY LOKALNE

7.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

PRIORYTET VIII - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFRR)

8.1 Cel szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

PRIORYTET IX - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFS+)

9.1 Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.

9.2 Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

9.3 Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

9.4 Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.

9.5 Cel szczegółowy (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

PRIORYTET X – SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA

10.1 Cel szczegółowy (i) umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarke i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.

1.1. PODSTAWY FORMALNO - PRAWNE PROGNOZY

Podstawę formalno - prawną do opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko projektu programie pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm), oraz następujące dyrektywy unijne:

- Dyrektywa 2001/42/WE (SEA Directive) z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.07.2001r.), określająca wymagania przeprowadzenia oceny w odniesieniu do planów mogących mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. Jej celem jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowywanych dokumentach dla wspierania zrównoważonego rozwoju.
- Dyrektywa 2003/35/WE z dnia 26 maja 2003 r. przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającej w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy rady 85/337/WE i 96/61/WE (Dz. Urz. WE L 156 z 26.06.2003 r.).
- Dyrektywa 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska, dostosowana do postanowień Konwencji z Arhus, gwarantująca dostęp do informacji o środowisku będących w posiadaniu organów władzy publicznej, każdemu, kto zwróci się z wnioskiem o ich udostępnienie.

Oprócz wymienionych ustaw, podstawą dla opracowania niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko są akty prawne, w tym rozporządzenia wykonawcze, wymienione w spisie literatury, zamieszczonym na końcu opracowania.

W toku prac planistycznych, prognoza oddziaływania na środowisko podlega opiniowaniu i uzgadnianiu, wraz z projektem programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” przez właściwe, wymagane prawem, organy i instytucje. Podlega ona również udostępnieniu opinii społecznej na etapie wyłożenia projektu dokumentu do publicznych konsultacji. Prognoza oddziaływania na środowisko jest elementem postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Działając na podstawie: ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021r., poz. 2373 z późn. zm.), Zarząd Województwa Wielkopolskiego rozpoczął w dniu 30 września 2021r. konsultacje społeczne projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Konsultacje

przeprowadzone były w celu pozyskania uwag i wniosków od jednostek samorządu terytorialnego oraz szeroko rozumianych partnerów społecznych, gospodarczych, organizacji pozarządowych i mieszkańców województwa wielkopolskiego do projektu programu. Trwały one od 30 września 2021 r. do 5 listopada 2021 r. W wyniku konsultacji społecznych zaszły pewne zmiany w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”, w tym w samej jego strukturze. Zmiany te zostały uwzględnione w niniejszej prognozie oddziaływania na środowisko.

1.2. CEL I PRZEDMIOT PROGNOZY

Najważniejszym celem prognozy, opracowanej dla potrzeb programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” jest identyfikacja i ocena skutków oddziaływania realizacji zapisów projektu dokumentu na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego w tym na: świat zwierzęcy i roślinny oraz krajobraz we wzajemnym ich powiązaniu, warunki życia i zdrowia ludzi, środowisko kulturowe, zabytki i dobra materialne, będące potencjalnym wynikiem realizacji projektowanego zagospodarowania przestrzeni. Istotnym celem Prognozy jest także poszukiwanie i wskazanie możliwości rozwiązań planistycznych zabezpieczających środowisko i przeciwdziałających negatywnemu oddziaływaniu na nie.

Zgodnie zapisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, niniejsza Prognoza oddziaływania na środowisko sporządzona dla potrzeb projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”:

- Zawiera - informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami, informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy, propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania, informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko oraz streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.
- Określa, analizuje i ocenia - istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu, stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu, przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze,

powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

- Przedstawia - rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm), informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, o których mowa w ustawie, są opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu.

1.3. ZAKRES PROGNOZY

Pelen zakres niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko oraz szczegółowość programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”, zostały uzgodnione z Wielkopolskim Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (pismo z dnia 21 lipca 2021r., nr sprawy DN-NS.9011.880.2021) oraz z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu (pismo z dnia 29 lipca 2021r. nr sprawy WOO-III.411.270.2021.AM.2).

Program pn. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021 – 2027” nie spełnia przesłanek art. 47a, traktującego o braku wymagalności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym zakresem i stopniem szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu programu pn. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021 – 2027”, Prognoza została opracowana w pełnym zakresie, zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy o oś.

Zawiera ona:

1. Analizę i ocenę istniejącego stanu środowiska oraz potencjalnych zmian tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu.
2. Analizę i ocenę stanu środowiska na obszarach objętych znaczącym oddziaływaniem.
3. Ocenę i analizę istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących obszarów chronionych z uwzględnieniem oddziaływania na zdrowie i życie ludzi.

4. Analizę i ocenę przewidywanego znaczącego oddziaływania na zdrowie i życie ludzi (w tym oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długie, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne).
5. Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczenie negatywnych oddziaływań na zdrowie ludzi.
6. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w dokumencie ze wskazaniem i uzasadnieniem ich wyboru.

Ponadto opracowanie zawiera:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- oświadczenie autora/kierującego zespołem autorów, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2. Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm.), stanowiące załącznik do prognozy,
- datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów.

Zgodnie z uzgodnionym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu zakresem i stopniem szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu programu pn. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021 – 2027”, w Prognozie:

- Określono aktualny stan środowiska obszaru opracowania oraz jego potencjalne zmiany w wyniku realizacji ustaleń projektu dokumentu tzn. oceniono wpływ planowanych przedsięwzięć na stan środowiska, w szczególności w zakresie emisji hałasu, emisji pól elektromagnetycznych, emisji substancji do wód, gleby oraz ziemi oraz emisji pyłów i gazów do powietrza. Analizę potencjalnych oddziaływań, które mogą być skutkiem realizacji ustaleń projektu dokumentu przedstawiono w formie opisowej wraz z merytorycznym uzasadnieniem i odpowiednimi wnioskami, wynikającymi z tej analizy. W przypadku stwierdzenia braku znaczących oddziaływań na wybrane komponenty środowiska, prognoza również przedstawia taką informację z odpowiednim uzasadnieniem. W prognozie przedstawiono rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji ustaleń projektu dokumentu.

- Określono aktualny stan powietrza w strefach, do których należy obszar opracowania. Określono rodzaje działań, które wpłyną na poprawę jakości powietrza. Określono, przeanalizowano i oceniono problemy w zakresie jakości powietrza na obszarze objętym projektem dokumentu. Określono, przeanalizowano i oceniono przewidywane znaczące oddziaływania na stan powietrza. Prognoza przedstawia rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na powietrze, mogących być rezultatem realizacji ustaleń projektowanego dokumentu.
- Określono, przeanalizowano i oceniono wpływ realizacji ustaleń dokumentu na klimat (w tym mikroklimat), w szczególności na kształtowanie się warunków termicznych, anemometrycznych, wilgotnościowych. Przeanalizowano w jaki sposób przewidywana zmiana klimatu (mikroklimatu) wpłynie na pozostałe komponenty środowiska. Uwzględniono zalecenia zawarte w opracowaniu pt. „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (SPA2020). Uwzględniono możliwość realizacji działań adaptacyjnych do zmiany klimatu, uwzględniając m.in. ochronę struktur przyrodniczych i terenów biologicznie czynnych, zachowanie spójności i drożności sieci ekologicznej, przeciwdziałając wzrostowi temperatury i jego skutkom, zwiększenie retencji poprzez wydłużenie czasu obiegu wody i spowolnienie jej odpływu.
- Określono, przeanalizowano i oceniono wpływ realizacji ustaleń projektu dokumentu na krajobraz, mając na uwadze potrzebę ochrony krajobrazu oraz konieczność prowadzenia działań na rzecz zachowania i utrzymywania ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu tak, aby ukierunkować i harmonizować zmiany, które wynikają z procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych, w myśl Europejskiej Konwencji Krajobrazowej.
- Wskazano jednolite części wód (JCW), w granicach których położony jest teren objęty projektem dokumentu. Określono ich stan oraz wyznaczone dla nich cele środowiskowe. Przeanalizowano i oceniono przewidywane znaczące oddziaływania realizacji ustaleń projektu dokumentu na JCW. Wskazano wraz z uzasadnieniem, czy realizacja ustaleń projektu dokumentu może spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych zawartych w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry”.
- Zawarto odpowiednie zapisy dotyczące lokalizacji obszaru opracowania w strefach ochronnych wód podziemnych. Przeanalizowano zgodność ustaleń projektu dokumentu z przepisami dotyczącymi stref ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem nakazów obowiązujących na terenach ochrony bezpośredniej oraz zakazów, ograniczeń i nakazów obowiązujących na terenach ochrony pośredniej.
- Opisano warunki hydrogeologiczne oraz przedstawiono rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczenie negatywnego oddziaływania realizacji ustaleń projektu dokumentu

na środowisko gruntowo – wodne. Określono zabezpieczenia środowiska gruntowo – wodnego przed zanieczyszczeniami.

- Określono, przeanalizowano i oceniono skumulowane oddziaływanie przedsięwzięć, wynikających z realizacji ustaleń projektu dokumentu, na poszczególne komponenty środowiska.
- Oceniono walory przyrodnicze obszaru opracowania, wskazano czy w jego granicach występują gatunki roślin, zwierząt i grzybów objęte ochroną gatunkową, a także gatunki z załącznika IV Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – tzw. Dyrektywy Siedliskowej oraz gatunki zagrożone wyginięciem (np. znajdujące się na regionalnej czerwonej liście) lub rzadkie.
- Określono, przeanalizowano i oceniono wpływ realizacji ustaleń projektu dokumentu na cele ochrony obszarów zlokalizowanych w granicach województwa wielkopolskiego, objętych ochroną prawną – parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych, na cele i przedmioty obszarów Natura 2000, ich integralność i spójność sieci, na rośliny, grzyby i zwierzęta (w tym na gatunki chronione), a także na różnorodność biologiczną. Przeanalizowano wpływ realizacji ustaleń projektu dokumentu na główne tendencje w zakresie zmiany klimatu i różnorodności biologicznej oraz wpływające na nie czynniki. Zaproponowano rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na ww. obszary chronione, na rośliny, grzyby i zwierzęta (w tym na gatunki chronione) a także na różnorodność biologiczną, mogących być rezultatem realizacji ustaleń projektu dokumentu.
- Przeanalizowano zgodność zapisów projektu dokumentu z planami zadań ochronnych obowiązujących dla obszarów Natura 2000.

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” uzyskał opinię Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu.

- Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zaopiniował pozytywnie projekt pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (pismo DN-NS.9011.880.2021 z dnia 16.02.2022r.).
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu zaopiniował negatywnie projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” (pismo WOO-410.115.2022.MM.2). Wszystkie uwagi zawarte w uzasadnieniu do opinii RDOŚ zostały włączone do niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko.
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu zaopiniował pozytywnie projekt pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” wraz z prognozą

oddziaływania na środowisko. (pismo WOO-410.326.2022.MM.1 z dnia 09.05.2022r.). Uwagi zawarte w uzasadnieniu do opinii RDOŚ (niemające wpływu na końcową opinię, jednakże wymagające rozważenia przez organ opracowujący), zostały włączone do niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko.

2. OGÓLNA INFORMACJA O PROJEKCIE PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”

W nowej perspektywie budżetu unijnego na lata 2021-2027 Polska otrzyma określone środki finansowe. Podział środków nastąpi wg przybliżonej metodologii, jaką zastosowano w budżecie 2014-2020, czyli część funduszy unijnych zostanie rozdysponowane na poziomie krajowym a część trafi do województw na Programy Regionalne. Środki te w nowej perspektywie unijnej na lata 2021-2027 zostaną przeznaczone między innymi na badania, innowacje, przedsiębiorczość, infrastrukturę, klimat i ochronę środowiska, energetykę, cyfryzację, edukację i sprawy społeczne.

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” jest właśnie takim programem regionalnym, który został opracowany przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Opracowany dokument określa strategię wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027.

2.1. OBSZAR OBJĘTY PROJEKTEM PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”.

Obszar objęty projektem programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” zawiera się w granicach administracyjnych województwa wielkopolskiego.

2.2. ZAWARTOŚĆ PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”.

Program pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” składa się z 8 rozdziałów oraz 3 aneksów i zawiera się łącznie na przeszło 300 stronach tekstu.

W rozdziałach 1 i 2 omówione zostały: strategia, priorytety (inne niż pomoc techniczna oraz dotyczące pomocy technicznej), a także cele szczegółowe dokumentu.

Cele szczegółowe - najobszerniejsza część analizowanego dokumentu - scharakteryzowane zostały w podziale na następujące priorytety:

- PRIORYTET I – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKIEJ GOSPODARKI.
- PRIORYTET II – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEJ WIELKOPOLSKI.
- PRIORYTET III – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ W WIELKOPOLSCE.
- PRIORYTET IV – LEPIEJ POŁĄCZONA WIELKOPOLSKA W UE.

- PRIORYTET V – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA NOWEJ LUB ZMODERNIZOWANEJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ.
- PRIORYTET VI - EUROPA BLIŻEJ WIELKOPOLSKICH OBYWATELI.
- PRIORYTET VII - FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA WIELKOPOLSKIE INICJATYWY LOKALNE.
- PRIORYTET VIII - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFRR).
- PRIORYTET IX - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFS+).
- PRIORYTET X – SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA.
- PRIORYTET XI-XIII – POMOC TECHNICZNA (EFRR, EFS, FST).

Każdy z celów szczegółowych w poszczególnych priorytetach zawiera w swej treści: interwencje w ramach funduszy, wskaźniki oraz indykacyjny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji.

Ponadto w dokumencie znalazł się plan finansowy programu, warunki do jego realizacji, komunikacji i widoczności, warunki do stosowania stawek/kwot finansowych jednostkowych/ryczałtowych, etc. W dokumencie zostały szeroko omówione zasady partnerstwa¹.

W aneksach do projektu dokumentu uwzględniono wkład środków UE oraz wykaz planowanych operacji/przedsięwzięć o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem.

---

¹ Już na etapie przygotowania Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, w szczególności części diagnostycznej (tj. identyfikacji wyzwań, problemów rozwojowych, potrzeb), która ma swoje odzwierciedlenie w Programie, Zarząd Województwa podjął decyzję o włączeniu w ten proces szerokie grono interesariuszy, partnerów, ruchy społeczne, organizacje pozarządowe i mieszkańców. Prowadzono subregionalne konferencje diagnostyczne zorganizowane w ramach Wielkopolskiego Forum Terytorialnego, badanie opinii na temat rozwoju województwa wielkopolskiego i czynników go determinujących (tj. ankieta internetowa, którą wypełniło łącznie 287 respondentów reprezentujących samorządy lokalne, osoby fizyczne, fundacje i stowarzyszenia, a także podmioty sektora prywatnego i nauki), badanie ankietowe na temat planów zawodowych i życiowych uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów (wzięło w nim udział blisko 2 000 osób), zorganizowano warsztaty konsultacyjne dla przedstawicieli organizacji pozarządowych, rządowych i partnerów społeczno-gospodarczych z Wielkopolski. Zarząd Województwa Wielkopolskiego zaprosił mieszkańców (przedstawicieli jednostek samorządowych, jednostek publicznych i prywatnych) do złożenia propozycji projektów strategicznych, kluczowych z punktu widzenia rozwoju Wielkopolski (zgłoszono blisko 1 300 projektów). Włączenie i zaangażowanie partnerów przyczyniało się do trafniejszej identyfikacji potrzeb oraz wyzwań rozwojowych województwa, które mają odzwierciedlenie w wyborze celów polityki spójności i celów szczegółowych w Programie. Jednocześnie Uchwałą nr 618/2019 z dnia 12 kwietnia 2019 r. Zarząd Województwa Wielkopolskiego powołał Zespół ds. opracowania regionalnego programu operacyjnego dla województwa wielkopolskiego na lata 2021-2027, którego zadaniem było uzgadnianie ramowych ustaleń niezbędnych w pracach nad projektem regionalnego programu operacyjnego. W skład Zespołu Wielkopolska 2021+ weszli przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (Departamenty Kultury, Sportu i Turystyki, Zdrowia, Edukacji i Nauki, Korzystania i Informacji o Środowisku oraz Zarządzania Środowiskiem i Klimatem, Rolnictwa, Gospodarki, Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego i Programu Regionalnego z EFRR), Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu. W ramach Grupy odbywały się spotkania konsultacyjne w zakresie wyzwań dla Wielkopolski, ale także potrzeb inwestycyjnych, w tym projektów strategicznych. W 2020 roku Zarząd Województwa powołał Grupę Konsultacyjną Wielkopolska 2021+ (Uchwała Nr 2762/20201 z października 2020 r.), angażującą w proces przygotowania programu regionalnego przedstawicieli strony rządowej, jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społeczno-gospodarczych, środowisk naukowych oraz jednostek zainteresowanych rozwojem Wielkopolski. Podczas prac Grupy konsultowane były wszystkie istotne etapy i kwestie związane z przygotowaniem programu regionalnego. Skład Grupy Konsultacyjnej bazował przede wszystkim na doświadczeniu członków Komitetu Monitorującego Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020. Spotkania ze względu na czas pandemii odbywały się w formule on-line, ale dzięki takiemu rozwiązaniu odbywały się one systematycznie (w szczególności dotyczy spotkań tematycznych) i na bieżąco. Prace w ramach Grupy polegały na wzajemnym informowaniu i dyskusji o istotnych założeniach programu wynikających z dokumentów, wytycznych, spotkań, dyskusji nad wyzwaniem dla regionu i propozycjami rozwiązań prezentowanymi przez członków GK. Na każde spotkanie członkowie GK mogli zaprosić rekomendowanych przez siebie dodatkowych uczestników (w tym ekspertów, przedstawicieli NGO z danego obszaru tematycznego), z czego członkowie korzystali. Konsultacje społeczne programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021-2027 rozpoczęły się pod koniec września konferencją otwierającą w formule on-line. Należy dodać, że Marszałek Województwa Wielkopolskiego uczestniczył w dwustronnych konsultacjach projektu Umowy Partnerstwa dedykowanych województwu wielkopolskiemu. Projekt UP, linii demarkacyjnej wzbudził duże zainteresowanie wśród samorządowców i partnerów społeczno-gospodarczych z terenu Wielkopolski, co skutkowało przekazaniem stronie rządowej licznych pism ze stanowiskiem krytycznym wobec projektu UP oraz uwag do propozycji treści. Przedstawiciele IZ FEW 2021+ ponadto brali udział w licznych spotkaniach/szkoleniach/konsultacjach oraz wysłuchaniach publicznych dotyczących projektu Umowy Partnerstwa oraz programów krajowych.

3. GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI. POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Główne wyzwania przy uwzględnieniu dysproporcji społeczno-gospodarczych i terytorialnych oraz niedoskonałości rynku i potrzeb inwestycyjnych.

Wnioski z realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 oraz 2014-2020

Główne wyzwania rozwojowe Wielkopolski, z uwzględnieniem zróżnicowań przestrzennych zostały udokumentowane w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku oraz w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej województwa wielkopolskiego, stanowiącą analityczną część Strategii. Szersza analiza wyzwań została poprowadzona i opisana również w licznych ekspertyzach, badaniach ewaluacyjnych i raportach tematycznych prowadzonych w ostatnich latach w regionie.

W każdym obszarze społeczno-gospodarczym (gospodarka, środowisko, społeczeństwo) identyfikuje się wyzwania rozwojowe. Fundamentalne znaczenie w obecnej perspektywie ma wejście regionu w nurt czwartej rewolucji przemysłowej (tzw. Przemysł 4.0) i transformacja w kierunku niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ). Te dwa obszary są głównym przedmiotem działań w obecnej perspektywie i stanowią wyróżnik strategii regionu na lata 2022-2027. Należy w tym miejscu podkreślić, że zasada „nie czyn poważnych szkód” (DNSH) będzie stosowana we wszystkich działaniach realizowanych w Programie.

Obszar Przemysłu 4.0 jest kluczowy dla regionu, ponieważ dotychczasowe czynniki rozwoju oparte na niskich kosztach pracy, wzroście konsumpcji, wykorzystaniu atutów rynku wspólnego, napływie inwestycji zagranicznych są niewystarczające dla konkurencyjności wielkopolskiej gospodarki na arenie międzynarodowej. Muszą być one uzupełnione czynnikami wzrostu innowacyjności, badań i technologii, ekspansji zagranicznej podmiotów gospodarczych z regionu, większym wykorzystaniem narzędzi informatycznych w edukacji, kształceniu, rynku pracy i gospodarce. Obecnie obserwuje się ukierunkowanie gospodarek europejskich na innowacyjne rozwiązania i dostępne technologie cyfrowe oraz powstawianie sieci połączeń między produktami, łańcuchami wartości i modelami biznesowymi. Rozwój cyfrowy powinien jednocześnie chronić obywateli przed cyberzagrożeniami i zapewniać rozwój sztucznej inteligencji w sposób gwarantujący poszanowanie praw człowieka. Uszczegóławiając należy więc wskazać, że istotne dla rozwoju gospodarki Wielkopolski jest:

- Zwiększenie poziomu innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw na rzecz cyfrowej, zielonej i przemysłowej transformacji gospodarki regionu,
- Zwiększenie wykorzystania potencjału B+R wielkopolskich uczelni i szkół wyższych oraz podniesienie poziomu ich konkurencyjności.

W poprzedniej perspektywie w obszarze tych wyzwań region zanotował dość umiarkowane osiągnięcia. Województwo nie wyróżnia się pod względem innowacyjności, zarówno na tle UE, jak i polskich regionów – zaliczane jest do „wchodzących innowatorów” zajmując w 2021 r. 208 pozycję

na 240 regionów². W małych podmiotach nadal dominują tradycyjne modele biznesowe, nieuwzględniające zaawansowanych rozwiązań z zakresu IT³. Sytuacja pandemiczna uwypukliła niedobory w kwalifikacjach i umiejętnościach zarówno pracowników, jak i pracodawców. Tylko niecałe 16% przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób (dane za 2019 rok) oferowało swoim pracownikom szkolenia podnoszące umiejętności z zakresu ICT⁴. Region charakteryzuje umiarkowane w skali kraju wykorzystanie nowoczesnych technologii, w tym usług internetowych. Wielkopolska lokuje się powyżej średniej krajowej pod względem liczby przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe (18,9 %, średnia krajowa 17,9), jednak pod względem przedsiębiorstw posiadających własną stronę internetową znajduje się poniżej średniej (71,3% w Polsce, w Wielkopolsce 67%)⁵. Cyfryzacja powinna dotyczyć także usług publicznych (obecnie Wielkopolska zajmuje 14 miejsce w kraju pod względem odsetka jednostek administracji publicznej korzystającej z EZD). Nakłady na B+R w porównaniu z poprzednią perspektywą wzrosły nawet o 13%, ale nadal problemem jest niewystarczająca współpraca nauki z biznesem⁶. W okresie 2014-2020 działalność B+R stymulowana była m.in. przez inwestycje infrastrukturalne, które w mniejszym stopniu niż np. inwestycje w kompetencje przyczyniają się do rozwoju sektora B+R w dłuższej perspektywie. Infrastruktura jako narzędzie może przynieść korzyści jeśli beneficjent posiada niezbędny potencjał operacyjny. Stymulowanie aktywności B+R ze środków unijnych w ostatnich latach odbywało się także poprzez finansowanie realizacji projektów B+R, kosztów zakupu usługi badawczej, budowanie kompetencji badawczych, wdrożenia rezultatów B+R. Obecna perspektywa położy nacisk głównie na w/w obszary, w których występuje nieefektywność rynku. Działając w obszarze Przemysłu 4.0 obecna perspektywa pozwoli zwiększyć liczbę MŚP wprowadzających innowacje, rozwiązania z zakresu automatyzacji, robotyzacji i innych cyfrowych udogodnień, liczbę miejsc pracy w ramach współpracy B+R. W efekcie wielkopolska gospodarka będzie bardziej konkurencyjna. Natomiast transformacja cyfrowa przedsiębiorstw i sektora publicznego będzie prowadzić do optymalizacji procesów i oszczędności.

Zagadnienie innowacyjności powinno być rozpatrywane w kontekście terytorializacji, ukierunkowanej na pobudzanie innowacyjności i likwidację barier jej rozwoju w poszczególnych obszarach województwa. Należy korzystać z mechanizmu współpracy firm z instytucjami lokalnymi, utrzymującymi bezpośrednie relacje z najbliższym otoczeniem, dbać o dostępność usług dla przedsiębiorców i wykorzystanie regionalnych IOB jako partnerów realizacji regionalnej polityki innowacyjnej⁷. IOB borykają się głównie z problemem sieci współpracy i brakami w ofercie (związane ze wspieraniem innowacyjności na różnych etapach i internacjonalizacją). Dlatego w obecnej perspektywie należy położyć większy nacisk na rozwój IOB w zakresie ich specjalizacji, kształtowania kompetencji pracowników i budowania kapitału organizacyjnego⁸. Podkreślaną w badaniach kwestią jest także problem środków trwałych i niematerialnych służących do produkcji i/lub świadczenia usługi, dlatego wsparcia wymaga zwiększenie potencjału infrastruktury IOB⁹.

---

² European innovation scoreboard 2021

³ Przemysł 4.0 Na jakim etapie przemysłowej rewolucji znajduje się województwo wielkopolskie 2019

⁴ Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2020

⁵ Dane BDL GUS za 2020 rok

⁶ Wyzwania przyszłości i trendy globalne w zakresie rozwoju technologicznego oraz ich wpływ na wielkopolski rynek pracy, 2020

⁷ Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020, 2020

⁸ Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

⁹ Instytucje otoczenia biznesu w województwie wielkopolskim, 2021

W poprzednich perspektywach wykorzystano zarówno dotacje jak i instrumenty finansowe. Wsparcie ze środków WRPO 2014+ przyczyniło się w dużym zakresie do wzrostu zaangażowania środków prywatnych w inwestycje. Ale cele innowacyjnej Wielkopolski nie zostały osiągnięte w wystarczający sposób¹⁰. Chłonność sektora MŚP na wsparcie zwrotne jest coraz wyższa. Ograniczona sprawozdawczość i odpowiedni sposób księgowania, brak konieczności utrzymania ewentualnych środków generujących straty czyni je bardziej opłacalnymi dla firm względem wsparcia dotacyjnego¹¹. Interwencja publiczna w tym obszarze jest jednak uzasadniona istnieniem niedoskonałości rynku polegających na wysokim poziomie ryzyka inwestycji B+R. Niedoskonałości rynkowe w przypadku MŚP wynikają także z ich niewielkiego rozmiaru i często młodego wieku, z niedostatecznych środków własnych, niestabilnej sytuacji finansowej i niskiej skłonności do podejmowania ryzyka w ubieganiu się o komercyjne finansowanie działalności¹². W przypadku IOB i klastrów wspierających rozwój przedsiębiorstw nie działają one dla zysku, a jeżeli taki osiągną przekazują je na cele statutowe. Usługi świadczone przez IOB są dobrami publicznymi, tj. każdy kto spełnia określone warunki może korzystać z usługi. Niedoskonałości rynkowe w przypadku IOB to także asymetria informacji polegająca na innych oczekiwaniach odbiorców wsparcia (np. MŚP), a innych możliwościach oferowania rozwiązań przez IOB.

Z kolei niskoemisyjna gospodarka oznacza gospodarkę opierającą się na nisko/bezemisyjnym transporcie, nisko/bezemisyjnych źródłach energii (w tym wodorze, technologiach CCU/CCS). GOZ stanowi niezbędny element osiągnięcia neutralności klimatycznej. Podjęte interwencje w zakresie transformacji energetycznej przyczynią się do osiągnięcia stanu neutralności klimatycznej regionu, zwłaszcza w odniesieniu do Wielkopolski Wschodniej, który planowany jest do 2040 roku.

W WRPO 2014+ GOZ powiązany był z OZE, efektywnością energetyczną w sektorze publicznym i mieszkaniowym, mobilnością miejską, zapobieganiem i likwidacją skutków klęsk żywiołowych, gospodarką odpadami i wodno-ściekową, ochroną przyrody i rewitalizacją obszarów problemowych. W poprzedniej perspektywie ww. obszarach region zanotował pozytywne osiągnięcia. Zużycie energii w latach 2016-2020 było niższe średnio o 0,4%. Przełożyło się to na blisko 0,6% spadek emisji gazów cieplarnianych. Jednocześnie zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w Wielkopolsce jest najwyższe w kraju. Dane pokazują, że wpływ inwestycji na zmiany zużycia energii jest nieznaczny, przez co konieczne są wielkoskalowe inwestycje w OZE¹³. W latach 2010-2019 zużycie wody w przemyśle spadło z 1,27 mln dam³ do 1,02 mln dam³, podobnie jak zużycie wody na potrzeby gospodarki i ludności (zmniejszenie się z 1,54 mln dam³ do 1,30 mln dam³). Biorąc pod uwagę ilość ścieków przemysłowych odprowadzanych w ciągu roku do sieci kanalizacyjnej, udział Wielkopolski w Polsce stanowi prawie 9% i jest jednym z wyższych w kraju.

Wzrost wartości wskaźnika przejawiał się oddawaniem do eksploatacji nowych oczyszczalni ścieków, modernizacją istniejących oczyszczalni, w szczególności pod kątem usuwania ze ścieków związków biogenych, a także rozbudową sieci wodociągowo-kanalizacyjnych oraz wyłączaniem z eksploatacji obiektów przestarzałych i nieefektywnych¹⁴. Chociaż rośnie liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, to obserwuje się duże zróżnicowanie miasto-wieś w tym obszarze. Nadal

---

¹⁰ Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020, 2020

¹¹ Ewaluacja mid term postępu rzeczowego WRPO 2014+ na potrzeby przeglądu śródkresowego, 2019

¹² Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

¹³ Ewaluacja mid-term postępu rzeczowego WRPO 2014+ na potrzeby przeglądu śródkresowego, 2019

¹⁴ Koncepcja wsparcia regionalnego w zakresie realizacji gospodarki o obiegu zamkniętym w województwie wielkopolskim, 2021

istnieją aglomeracje nie spełniające rygorystycznych standardów oczyszczania ścieków (założeń tzw. dyrektywy ściekowej)¹⁵. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzenia antropogenicznego w 2020 roku były, podobnie jak w latach ubiegłych, źródła stacjonarne, w tym procesy spalania paliw w sektorze produkcji i transformacji energii, w przemyśle i małych źródłach spalania (głównie gospodarstwach domowych) oraz w sektorze transportu. W Wielkopolsce emisja dwutlenku węgla zmniejszyła się z 16,7 mln t. w 2010 roku do 9,6 mln t. w 2020 r., a w przypadku emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych było to spadki odpowiednio: z 5,6 tys. t. w 2010 roku do 1,7 tys. t w 2020 roku; z 16,8 mln t. w 2010 roku do 9,7 mln t. w 2020 roku. Udział Wielkopolski w gospodarce odpadami ogółem wyniósł w 2020 roku 9,7%, a ilość zebranych odpadów rośnie nieprzerwanie od 0,9 mln ton w 2010 roku. Pod względem ilości odpadów zebranych selektywnie ogółem region zajmował natomiast ósme miejsce¹⁶. Negatywnie ocenia się malejąca ilość odpadów poddawanych odzyskowi i zbiórce selektywnej, choć pod względem ich unieszkodliwienia Wielkopolska zajmuje 6 pozycję¹⁷. Nakłady na środki trwale służące ochronie środowiska wzrosły na poziomie województwa z 863,7 mln zł w 2010 roku do 1 150,7 mln zł w 2019 roku¹⁸.

Dla Wielkopolski szczególnie dotkliwy jest problem suszy, bowiem region zaliczany jest do najbardziej deficytowych w wodę obszarów Polski – jest jednym z najbardziej suchych i najcieplejszych regionów Polski. W ciągu ostatnich dziesięcioleci coraz bardziej widoczne są tendencje do zmian klimatu, a ich nasilenie stało się szczególnie zauważalne od początku XXI w. Główną tendencją zmian jest wzrost średniej temperatury powietrza i coraz częstsze występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych¹⁹:

- Intensywnych opadów deszczu powyżej 30 mm na dobę.
- Silnych burz, w tym z gradem.
- Upałów, gdy temperatura powietrza osiąga lub przekracza 30°C.
- Roztopów pokrywy śnieżnej powodowanych przez nagły wzrost temperatury powietrza o 10°C lub więcej, gdy temperatura powietrza kształtuje się poniżej 0°C.
- Przymrozków powodowanych nagłymi spadkami temperatury powietrza, gdy temperatura spada w okresie wegetacyjnym poniżej 0°C.
- Silnego wiatru, gdy średnia prędkość wiatru przekracza 15 m/s lub w porywach 20 m/s.
- Intensywnych opadów śniegu powodujących przyrost pokrywy śnieżnej powyżej 15 cm na dobę.
- Zawiei i zamieci śnieżnych.
- Marzących opadów powodujących gołoledź.

---

¹⁵ Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

¹⁶ Koncepcja wsparcia regionalnego w zakresie realizacji gospodarki o obiegu zamkniętym w województwie wielkopolskim, 2021

¹⁷ Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

¹⁸ Koncepcja wsparcia regionalnego w zakresie realizacji gospodarki o obiegu zamkniętym w województwie wielkopolskim, 2021

¹⁹ Program ochrony środowiska dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2030

- Oblodzenia nawierzchni powodowanych nagłymi zmianami temperatury powietrza, gdy temperatura kształtuje się w pobliżu 0°C.
- Silnych mrozów, gdy temperatura spada poniżej -20°C.
- Silnych mgieł występujących na znacznym obszarze lub mgieł intensywnie osadzających szadź.

Zjawiska te nie tylko wpływają na jakość i wydolność infrastruktury technicznej, ale także np. na skutek upałów w miastach tworzą się „wyspy ciepła” zagrażające zdrowiu i życiu mieszkańców.

Strukturę osadniczą Wielkopolski tworzy 5 569 jednostek: 113 miast, 4 347 wsi oraz 1 109 miejscowości pozostałych. Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem wyniósł 0,34% w 2020 r. (2. miejsce w kraju za woj. śląskim). W ramach rewitalizacji zagospodarowano pułę 547 mln zł, ale środki te umożliwiły jedyne częściowe zaspokojenie potrzeb – dofinansowanie otrzymało 57 projektów przy 143 programach znajdujących się na wykazie programów rewitalizacji gmin województwa wielkopolskiego. W obecnej perspektywie kontynuowana będzie interwencja w tym zakresie, przy czym większa uwaga zostanie położona na kompleksowość interwencji (infrastrukturalno-społeczna). Istotne będzie także wdrożenie działań na rzecz „zazieleniania” miast, w tym zwiększanie powierzchni przepuszczalnej w środowiskach miejskich.

Pozytywne rezultaty osiągnięte dzięki środkom WRPO 2014+ powinny być wzmacniane w obecnej perspektywie. Poważnym wyzwaniem jest bowiem ograniczona ilość surowców nieodnawialnych przy rosnącym na nie zapotrzebowaniu. Kluczowe znaczenie ma wdrażanie unijnej zasady pierwszeństwa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji szkodliwych gazów cieplarnianych przyczyniających się do zmian klimatu. Rekomendowane jest dalsze ukierunkowanie wsparcia do obszarów posiadających największy potencjał uzyskania poprawy efektywności energetycznej tj. budynków (użyteczności publicznej, przemysłowej, mieszkalnych wielorodzinnych) oraz ciepłownictwa, promując kompleksową modernizację energetyczną. We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe, powinny zostać zastosowane rozwiązania w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym (w tym wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych, efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych), sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura) oraz działania dotyczące kwestii ochrony, promowania i przywracania zdrowych ekosystemów i rozwiązań opartych na rodzimych zasobach przyrody. Jako elementy projektów mogą stanowić dodatkowe inwestycje, jeżeli będą miały za zadanie realizację szerszych celów polityki spójności takich jak zieleń, usuwanie barier architektonicznych i ekologicznych, elementy budownictwa wynikające z konieczności dostosowania do zmian klimatu. Uwaga powinna zostać poświęcona także powierzchniom zdegradowanym, wymagającym podjęcia działań remediacyjnych i rekultywacyjnych²⁰.

W obszarze transformacji w kierunku GOZ zachodzą następujące zjawiska, świadczące o istnieniu nieefektywności rynku w tym obszarze: niedojrzałość rynku efektywności energetycznej, wysoki koszt inwestycji użytych technologii, niski dochód rozporządzalny przez wspólnoty/spółdzielnie

²⁰ Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

mieszkaniowe, brak odpowiednich rozwiązań prawnych i niestabilność prawna, brak powszechnej wiedzy o potencjalnych korzyściach ekologicznych, społecznych i ekonomicznych. W przypadku inwestycji, w których beneficjentem będzie JST pojawiają się niedoskonałości w formie dóbr publicznych niekonkurencyjnych w konsumpcji²¹.

Wyzwaniem jest także dekarbonizacja transportu jako całości, zaś zwiększenie udziału transportu publicznego w podróżach – jednym ze środków prowadzących do tego celu. Służyć temu powinna poprawa jakości sieci komunikacyjnej i infrastruktury, zwłaszcza dostępności i atrakcyjności publicznego transportu zbiorowego, w tym komunikacji miejskiej oraz integracja środków transportu, przy czym priorytetem jest rozwój transportu zrównoważonego. Dotychczasowe doświadczenia z wdrażania w WRPO 2014+ wskazują na wiele pozytywnych efektów, choć są one niewystarczające. Skala przyrostu długości dróg w województwie wielkopolskim w latach 2009–2019 była przeciętna (10. miejsce wśród województw) i mniejsza niż średnio w kraju. Łączna długość dróg publicznych o twardej nawierzchni w Wielkopolsce w tym okresie zwiększała się corocznie o 0,7–1,7%²². Na koniec 2019 roku stan nawierzchni 61% odcinków dróg wojewódzki był dobry, 24% wystarczający i 15% zły²³.

Całkowita długość eksploatowanych linii kolejowych w regionie, będących w zarządzie PKP Polskich Linii Kolejowych S.A., w 2019 roku wyniosła 1 889 km, co stanowiło 9,7% ogólnej długości linii kolejowych w Polsce. Widoczny w ostatnich latach efekt inwestycji kolejowych w postaci modernizacji lub przywrócenia do ruchu nieczynnych odcinków linii widoczny był szybciej w regionie (od 2015 roku) niż w Polsce (od 2017 roku). W regionie w 2019 roku prowadzono przewozy pasażerskie na 18 liniach kolejowych. Województwo dysponuje łącznie 68 pasażerskimi zespołami trakcyjnymi, z czego 24 to spalinowe zespoły trakcyjne²⁴. Pozytywnym aspektem jest zwiększająca się corocznie liczba pasażerów w transporcie kolejowym, w szczególności na liniach, na których organizatorem przewozów jest Marszałek Województwa Wielkopolskiego. W 2019 roku spółki regionalne obsłużyły łącznie 27,4 mln pasażerów²⁵, w tym 12,2 mln pasażerów obsłużyły Koleje Wielkopolskie sp. z o.o., a 15,3 mln pasażerów POLREGIO sp. z o.o. W stosunku do roku poprzedniego zanotowano wzrost liczby pasażerów o 8,7%.

Łączna długość linii komunikacji miejskiej na terenie województwa wielkopolskiego wyniosła w 2019 roku 7 307,5 km, co stanowiło 12,2% ogólnej długości sieci w kraju. W przeliczeniu na 1 000 ludności Wielkopolska posiadała jedną z najdłuższych sieci komunikacji miejskiej w kraju – 2,1 km (średnia w Polsce na poziomie 1,6 km). Długość istniejących dróg rowerowych w regionie wynosi 2 188 km. W realizacji pozostaje 84 km dróg, a 435 km jest planowanych do wybudowania. W podziale na kierunki jazdy zdecydowanie najwięcej jest dróg dwukierunkowych – 1936,3 km. Drogi rowerowe o największej łącznej długości znajdują się w Poznaniu – 323,3 km.

Należy jednak wskazać, że obok pozytywnych efektów w tym obszarze wciąż pozostaje wiele wyzwań. W latach 2015-2020 w Wielkopolsce odnotowano wzrost liczby wypadków/100 tys. ludności o 20,8 p.p., zaś w kraju wystąpił spadek o 5,5 p.p. Jednocześnie Wielkopolska należy do regionów z najwyższym udziałem dojeżdżających do pracy poza granice gminy. W województwie do

---

²¹ Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

²² Regionalny plan transportowy dla województwa wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku, 2022

²³ Dane WZDW w Poznaniu pochodzące z corocznej oceny stanu nawierzchni dróg i obiektów inżynierskich.

²⁴ Dane Departamentu Transportu UMWW, 2020 r.

²⁵ Dane i informacje pochodzą z Departamentu Transportu UMWW.

pracy dojeżdża 400 tys. osób, z przewagą osób przyjeżdżających nad wyjeżdżającymi, a głównym środkiem transportu jest samochód (64%, czyli na poziomie średniej krajowej)²⁶. Do najbardziej śmiertelnych należą wypadki na przejazdach kolejowych – wyróżniają się one wysokim wskaźnikiem liczby ofiar na tle innych miejsc powstawania wypadków drogowych. Wyzwaniem jest rozwój transportu zrównoważonego przez poprawę dostępności i atrakcyjności publicznego transportu zbiorowego (m.in. komunikacji miejskiej, integracja środków transportu). Należy zwiększyć komfort przejazdów, w tym poprawę częstotliwości i punktualności kursów, unowocześnić tabor poprzez wzrost udziału jednostek nisko/zero emisyjnych oraz poprawę jego parametrów technicznych. Ważnym elementem projektów powinno stanowić uzupełnienie inwestycji infrastrukturalnych poprzez digitalizację. Rekomenduje się także realizację projektów uwzględniających poprawę bezpieczeństwa w lokalizacjach, gdzie często dochodzi do wypadków. W obszarze transportu niedoskonałość rynkowa związana jest z dobrami publicznymi niekonkurencyjnymi w konsumpcji, co dotyczy przede wszystkim inwestycji w infrastrukturę, z której korzystają wszyscy uczestnicy ruchu²⁷.

Kluczowe staje się także przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych i dezintegracji społecznej, konieczność wzmocnienia tożsamości regionalnej i dążenie do większej spójności społecznej. Starzenie się społeczeństwa wpływa na dostępność do usług społecznych, poziom popytu i wydatków na świadczenia zdrowotne. Z kolei nasilone procesy migracyjne skłaniają do podjęcia nowych interwencji w ramach integracji społecznej. W nawiązaniu do wyżej wskazanych wyzwań w gospodarce i środowisku, ale także tych społecznych, podstawowymi celami do osiągnięcia w najbliższych latach będą:

- Wzrost szans na rynku pracy, m.in. poprzez zapobieganie i zwalczanie dyskryminacji wobec grup na nią narażonych i utrzymanie zatrudnienia także wśród starszych wiekowo pracowników.
- Rozwój umiejętności i kompetencji wynikających z transformacji przemysłowej, zielonej i cyfrowej regionu oraz poprawa jakości kształcenia.
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ubóstwu i marginalizacji, dezintegracji oraz aktywne wsparcie osób, które ich doświadczają przez rozwój usług społecznych.

W ostatnich latach (2012-2019) zwiększył się udział grupy osób w wieku 65 lat i więcej – udział tej populacji wzrósł z 13% do ponad 16%. A w roku 2020 wyniósł już 17,3%²⁸. Szacuje się, że w 2035 roku osoby w wieku 65+ stanowiąc będą 22,7% ludności województwa wielkopolskiego. W latach 2013-2050 liczba osób w wieku 65 lat+ zwiększy się o 116,7%, a osób w wieku 80 lat + o 168,4%.²⁹ W Wielkopolsce stopa bezrobocia – pomimo sytuacji pandemicznej – pozostaje najniższą w kraju (dane za grudzień 2021 – 3,1 % do 5,4% Polska)³⁰. Jednakże widoczne jest silne zróżnicowanie terytorialne, gdzie sytuacja w subregionie konińskim (5,6%) i pilskim (4,7%) jest podobna jak

26 Regionalny plan transportowy dla województwa wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku, 2022

27 Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

28 Opracowanie WROT Raport o stanie województwa 2021. Poznań 2022

29 Prognoza demograficzna na lata 2014-2050 dla województwa wielkopolskiego

30 Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, Biuletyn informacyjny Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu, Poznań 2021. <https://wuppozn.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/> dostęp 22.02.2022

w innych częściach kraju zaliczanych nadal do regionów słabo rozwiniętych (tylko w 8 województwach stopa bezrobocia była wyższa w porównaniu do subregionu konińskiego). Utrzymuje się wysoki udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (27,3% w 2021 roku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych)³¹. Ponadto obserwuje się napływ imigrantów zarobkowych – liczba wydanych w Wielkopolsce oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcom w 2021 roku wyniosła 196 220 (w tym 158 858 z Ukrainy). Dla porównania, liczba takich oświadczeń w 2015 roku wyniosła zaledwie 58 628³².

W związku z prowadzonymi działaniami wojennymi na terenie Ukrainy przewiduje się napływ do krajów UE kilku milionów obywateli tego państwa. Dla większości z nich pierwszym miejscem pobytu będzie Polska, w tym również Wielkopolska. Stąd może wynikać konieczność zaadresowania szczególnych działań pomocowych, dzięki którym zostaną zaspokojone potrzeby związane z aktualną sytuacją bytową obywateli Ukrainy.

Współczynnik aktywności zawodowej osób z ograniczoną sprawnością wyniósł w 2020 roku 14,7%, natomiast wskaźnik zatrudnienia – 14,1%. Bierni zawodowo z powodu choroby i niepełnej sprawności stanowią 13,9% wszystkich osób należących do tej kategorii³³. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych kobiet z ograniczoną sprawnością stanowiła 50,4% ogółu zarejestrowanych osób z ograniczoną sprawnością w 2020 r. (w roku 2017 było to 49,9%)³⁴.

Wiele osób dorosłych wykazuje słabe umiejętności czytania i pisania, umiejętności rozumowania matematycznego i umiejętności cyfrowe. Odsetek osób posiadających podstawowe lub ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe w 2020 roku wyniósł 47,4 %, co lokuje region na 11 pozycji wśród województw, poniżej średniej krajowej wynoszącej 50,3%³⁵. Udział osób dorosłych w uczeniu się (odsetek osób w wieku 25-64 lat uczestniczących w kształceniu i szkoleniu) spadł w 2020 roku w Wielkopolsce do 2,6% w porównaniu z 4,2 % w roku 2018 oraz jest niższy względem średniej krajowej wynoszącej 3,7% (Wielkopolska zajmuje 12 pozycję wśród województw). Liczba słuchaczy studiów podyplomowych na 10 tys. ludności w wieku 25-64 lat spadła w ciągu ostatnich 10 lat z 74,3 w 2012 roku do 40,2 w 2020 roku³⁶.

Mimo notowanego wzrostu liczby przedszkoli (o 15% w latach 2014 – 2018), nadal wyraźne są dysproporcje w tym zakresie na osi miasto-wieś (odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w miastach wyniósł 110,7% a 72,6% na wsi)³⁷. Widoczne jest także zróżnicowanie terytorialne, mniejsza koncentracja placówek występuje na terenach wschodniej i północnej Wielkopolski.

Liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w roku szkolnym 2020/2021 wyniosła 18 965 (wszystkie poziomy edukacji)³⁸. Tylko na poziomie szkół podstawowych na przestrzeni ostatnich lat liczba wzrosła ponad trzykrotnie (z 3036 uczniów w roku 2017 do 11 750 w roku 2020)³⁹. 54% uczniów wskazała na nieregularność występowania zajęć z doradztwa

---

31 j.w.

32 j.w.

33 Źródłem danych jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności realizowane cyklicznie przez Główny Urząd Statystyczny

34 Wielkopolski Program Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2021-2025, str.26, Poznań 2021

35 Dane Strateg za rok 2020

36 Dane Strateg za rok 2012,2018 oraz 2020

37 Dane BDL GUS za 2020 rok

38 Dane pozyskane z Systemu Informacji Oświatowej

39 Dane Strateg za rok 2020

zawodowego. Zakres tematyki, jak i poziom świadczonego doradztwa są niewystarczające w opinii uczniów, doradców, pracodawców⁴⁰.

W ciągu ostatnich lat liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej sukcesywnie maleje (od roku 2016 zmalała o 23,6%). Rośnie natomiast poziom ubóstwa wśród osób starszych (16,9% w 2016, a 23,7% w 2020 roku), które może pogłębiać słabo rozwinięty system opieki długoterminowej. Już teraz widoczny jest wśród klientów pomocy społecznej wzrost udziału gospodarstw jednoosobowych (50,3% korzystających z pomocy społecznej w 2018 roku, a już 55,9% w 2020 roku)⁴¹.

Opieka długoterminowa nad osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami i osobami cierpiącymi na choroby przewlekłe w większości przypadków świadczona jest przez opiekunów nieformalnych, często członków rodziny. Szacunkowa liczba osób chorujących w 2020 roku na chorobę Alzheimera to 48 044 osoby. Aktualna infrastruktura społeczna, np. zasób dziennych ośrodków wsparcia dla seniorów jest słabo dostępna dla osób zmagających się z chorobami otępiennymi⁴².

W Wielkopolsce w 2020 roku funkcjonowało 12 środowiskowych centów zdrowia psychicznego utworzonych ze środków WRPO 2014+, które swoim wsparciem objęły 1 865 osób. Najwięcej z nich zlokalizowanych jest w mieście Poznań oraz okolicznych powiatach, z kolei na południu i wschodzie Wielkopolski widoczny jest ich znaczny deficyt.⁴³ Liczba dzieci i młodzieży wykazujące zaburzenia psychiczne w stopniu wymagającym pomocy profesjonalnej stanowi około 9% tej populacji. Pomocy systemu lecznictwa psychiatrycznego i psychologicznego wymaga około 630 000 dzieci i młodzieży poniżej 18. roku życia. Szacując jednak skalę zapotrzebowania na wsparcie specjalistyczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego w województwie uznać można, że problem ten dotyczy ok. 75 000 nastolatków.⁴⁴ Od 2019 roku funkcjonują 2 oddziały psychiatryczne ukierunkowane na wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysach psychicznych (w Poznaniu i w Gnieźnie), oferujące łącznie 75 miejsc. Ze sprawozdawczości NFZ wynika, że w 2020 roku w Wielkopolsce pracowało 252 psychiatrów oraz 91 psychiatrów dzieci i młodzieży⁴⁵.

W 2020 r. działały 63 domy pomocy społecznej oferujące łącznie 6 375 miejsc⁴⁶. Z ich oferty korzystało 5 910 osób. Spośród domów pomocy społecznej 15 funkcjonowało dla osób z ograniczoną sprawnością oraz 11 dla osób przewlekłe psychicznie chorych – łącznie dysponowały one 2 623 miejscami. W 2020 roku działały 74 środowiskowe domy samopomocy, które udzieliły wsparcia 2 648 osobom oraz 1 klub samopomocy przeznaczony dla tej grupy. W 89 prowadzonych w 2020 roku warsztatach terapii zajęciowej udzielono wsparcia 3 199 osobom z ograniczoną sprawnością. W Wielkopolsce działalność prowadzi 9 zakładów aktywności zawodowej⁴⁷. W 2020 roku 93 spośród 226 wielkopolskich gmin zatrudniały 615 os. (581,58 etatów) realizujących usługi opiekuńcze. Część gmin zleca realizację tego zadania innym podmiotom. W 2019 roku na terenie

---

40 Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Województwa Wielkopolskiego, str.238-239, Poznań 2019

41 Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego za rok 2020

42 Wielkopolski Program Wspierania Osób Starszych 2021-2025 str.18, Poznań 2021

43 Wielkopolski Program Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2021-2025, str.31, Poznań 2021

44 Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji 2021-2025, str.15, Poznań 2021

45 Informacja o wynikach kontroli NIK „Dostępność lecznictwa psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży w latach 2017–2019”, Warszawa 2020, str.7.

46 Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok 2020

47 Dane pochodzą ze sprawozdawczości resortowej: MRPiPS-03, MRPiPS-05, oceny zasobów pomocy społecznej. Uwaga dotycząca zasobów: w zasobach wykazywanych w sprawozdawczości resortowej nie są ujęte podmioty prywatne oraz część wsparcia finansowanego ze środków WRPO2014+. Dane podano za: Wielkopolski Program Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2021-2025, str.27, Poznań 2021

województwa wielkopolskiego funkcjonowało 20 placówek typu ZOL z 855 łózkami, z których skorzystało 1972 pacjentów oraz 11 placówek typu ZPO z 559 łózkami, z których skorzystało 981 pacjentów⁴⁸. Wyniki audytu instytucji użyteczności publicznej podlegających Samorządowi Województwa Wielkopolskiego przeprowadzonego w latach 2018–2020 wskazały, że na 70 audytowanych miejsc około 26% z nich okazało się miejscami całkowicie niedostępnymi, a żadna z badanych instytucji nie otrzymała rekomendacji świadczącej o całkowicie dostępnym miejscu.⁴⁹

W 2020 roku w zasobach gmin i powiatów znajdowało się 121 mieszkań chronionych, z czego 34 były przeznaczone dla osób usamodzielnianych (25 w roku 2017), a 13 dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Skorzystało z nich łącznie 358 osób, w tym 106 osób usamodzielnianych i 57 osób z zaburzeniami. Zasób mieszkań chronionych jest niewystarczający i niedostępny we wszystkich powiatach. 34 mieszkania dla osób usamodzielnianych zlokalizowane były na terenie 12 powiatów.

Wykluczeniem społecznym zagrożone są w znacznym stopniu rodziny przeżywające trudności w wychowaniu i opiece, rodziny duże, rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi, czy opiekujące się dorosłymi osobami zależnymi, rodziny zmagające się z problemami ekonomicznymi. Jedynie niespełna 1/3 rodzin potencjalnie potrzebujących wsparcia asystenturą, taką pomoc otrzymuje. W 2020 roku wsparciem asystentów rodziny objętych zostało ok. 30% rodzin (3 981 rodzin) otrzymujących pomoc z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (13 066 rodziny).⁵⁰

W 2020 r. 13 042 rodziny korzystały z pomocy społecznej z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Oznacza to, że u 18,2%⁵¹ rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej występował problem niezaradności opiekuńczo-wychowawczej. Pod koniec 2020 roku w pieczy zastępczej⁵² przebywało łącznie 5 709 dzieci, z czego 4 716 dzieci w formach rodzinnych, a 993 – w formach instytucjonalnych. Obserwuje się stopniowy spadek liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (z 1 095 dzieci w 2017 r. do 993 dzieci w 2020 r.) oraz systematyczny wzrost odsetka dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej (z 80,0% w 2017 r. do 82,6% w 2020 r.). Warto podkreślić, że udział dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej jest wyższy o 5,2 p. proc. niż średnia krajowa (77,4%), a województwo znajduje się w czołówce województw zaklasyfikowanych do grupy liderów deinstytucjonalizacji systemu pieczy zastępczej. W 2020 roku w Wielkopolsce w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka przebywało 4 716 dzieci (o 38 dzieci więcej niż w 2017 roku), a w 14 placówkach opiekuńczo-wychowawczych 993 dzieci (o 102 mniej niż w 2017 roku). W tych ostatnich nadal przebywają dzieci poniżej 10. roku życia (55 dzieci do 7. roku życia oraz 312 dzieci pomiędzy 7 a 13 rokiem życia).

Pod koniec 2020 roku w Wielkopolsce funkcjonowało 17 ośrodków interwencji kryzysowej, z czego 12 posiadało miejsca pobytu całodobowego, 17 jednostek specjalistycznego poradnictwa. Wspieraniem podmiotów ekonomii społecznej zajmują się Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

---

48 Dane przywołane w tym akapicie pochodzą z : Wielkopolski Program Wspierania Osób Starszych 2021-2025, Poznań 2021

49 Fundacja im. Doktora Piotra Janaszka PODAJ DALEJ, Raport dostępności. Wyniki audytu dostępności 15 instytucji użyteczności w publicznej w Wielkopolsce, Konin 2018; Raport dostępności. Wyniki audytu dostępności 30 instytucji użyteczności w publicznej w Wielkopolsce, Konin 2019; Raport dostępności. Wyniki audytu dostępności 30 instytucji użyteczności w publicznej w Wielkopolsce, Konin 2020.

50 Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2020 rok

51 Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji 2021-2025, str.18, Poznań 2021

52 Wszystkie informacje dotyczące danych statystycznych oraz posiadanych zasobów w obszarze pieczy zastępczej znajdujące się w poniższych akapitach pochodzą z : Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji 2021-2025, Poznań 2021

(jest ich 6). W 2018 roku na terenie Wielkopolski funkcjonowało 8,6 tys. aktywnych podmiotów ekonomii społecznej (9,8 % ogółu działających w kraju)⁵³.

W obszarze opieki zdrowotnej należy wskazać na drastycznie niską dostępność do niej dla mieszkańców Wielkopolski. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności wyniosła w 2020 roku 37,2 (w kraju 43,8), co uplasowało region na przedostatnim miejscu w skali kraju. Liczba pracujących lekarzy przypadających na 10 tys. ludności wyniosła 37,8 (na poziomie krajowym 59,7), a pielęgniarek i położnych 51,5 gdzie średnia krajowa to 74,1 osoby⁵⁴. Obie wartości są najniższymi w kraju. Liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca ukształtowała się na poziomie 7,1, co dało Wielkopolsce 10 miejsce wśród województw, a także było wartością poniżej średniej krajowej (7,5)⁵⁵. Stopień przystosowania jednostek świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością jest niewystarczający⁵⁶. Spośród ponad 26 tys. jednostek (przychodni i praktyk lekarskich) – 9,6% wykazało brak jakichkolwiek udogodnień dla osób z ograniczoną sprawnością. Kobiety z ograniczoną sprawnością wskazuje się jako grupę narażoną na znaczne przeszkody, w kontekście dostępu do specjalistycznych usług medycznych jakimi są np. opieka ginekologiczna – wymiar architektoniczny, bariery związane z komunikacją, procedurami, organizacją czy dostępem do informacji⁵⁷.

Sytuacja materialna gospodarstw domowych w Wielkopolsce ulega poprawie, poziom wynagrodzeń rośnie systematycznie. W 2017 r. wskaźnik zagrożenia ubóstwem wyniósł 15,5% (prezentował tendencję spadkową w poprzednich 10 latach), a wskaźnik zagrożenia skrajnym ubóstwem - 5,6% (również malal). Wartości te jednak były wyższe niż średnia w kraju⁵⁸. Jedną z grup w niekorzystnej sytuacji, ze względu na doświadczenia dyskryminacji w wielu obszarach życia społecznego i zawodowego są osoby o różnorodnej orientacji seksualnej i tożsamości płciowej. Negatywne stereotypy na temat tej grupy społecznej (24% Polaków uważa, że homoseksualizm nie jest normalny i nie wolno go tolerować, 21% odczuwa dużą niechęć do gejów i lesbijek – CBOS, 2019; 27% Polaków uważa, że osoby LGBT+ są zagrożeniem dla rodziny, a 21% jest przekonana, że osoby LGBT+ chcą adoptować dzieci i je krzywdzić - *sondaż IPSOS dla OKO. press 26-29 sierpnia 2019*) oraz bariery systemowe prowadzą do gorszego traktowania i przyczyniają się do wykluczenia społecznego i tym samym zmniejszają szanse tej grupy na pełny udział osób z tej grupy w życiu społecznym. Kluczowymi obszarami, które wymagają interwencji w celu zwiększenia włączenia społecznego osób LGBT+ jest edukacja (28% młodych osób LGBT+ w Polsce doświadcza gorszego traktowania ze strony szkoły, FRA LGBT Survey 2020), rynek pracy (11% osób LGBT+ doświadcza gorszego traktowania w trakcie szukania pracy, 24% w miejscu pracy, FRA 2020) oraz pomoc społeczna (20% osób LGBT+ doświadcza dyskryminacji w kontakcie ze służbami pomocy społecznej lub ochrony zdrowia - drugi w EU najwyższy wskaźnik, FRA 2020). Zjawisko to pogłębia wykluczenie społeczne i w znacznym stopniu obniża dostępność osób LGBT+ do edukacji, rynku pracy, opieki zdrowotnej i systemu pomocy społecznej⁵⁹.

---

53 BDL GUS dane za 2018 rok

54 BDL GUS dane za 2020 rok

55 Dane Strateg za rok 2020

56 Główny Urząd Statystyczny, Zdrowie i ochrona zdrowia w 2019 r., Warszawa 2020, s. 103

57 Wielkopolski Program Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2021-2025, str.25, Poznań 2021

58 Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

59 <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/eu-lgbti-survey-results>

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń z wdrażania WRPO 2014+ oraz rekomendacji z badań ewaluacyjnych wynika, że w obszarze rynku pracy wsparcie należy ukierunkować do dotychczasowych grup odbiorców oraz dodatkowo do osób młodych. Efekty wsparcia w rynku pracy ujawnią się w perspektywie wieloletniej, pod warunkiem kontynuowania tego rodzaju działań i objęcia nimi relatywnie szerokiej populacji. Szkolenia w ramach działań programowych powinny być wielofunkcyjne – łączyć wiedzę z danego obszaru i świadomość zmian klimatycznych, z wykorzystaniem narzędzi informatycznych. W badaniu dot. oceny funkcjonowania Bazy Usług Rozwojowych i Podmiotowych Systemów Finansowania zwrócono uwagę na wzmocnienie określonego typu usług przez większy poziom ich dofinansowania. Mając na uwadze skalę zachorowań Wielkopolan na choroby układu krążenia, nowotwory, choroby psychiczne realizację programów profilaktycznych należy uznać za pożądane. Ponadto rekomenduje się wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia w kolejnej perspektywie, aby poprawić dostępność do opieki zdrowotnej mieszkańcom regionu. W zakresie dziennej opieki ambulatoryjnej widać duże zróżnicowanie w całym regionie w układzie miasto-wieś. Zaleca się zaplanowanie kompleksowego wsparcia dla ochrony zdrowia w WRPO 2021+, w tym także działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji dostępu do lekarzy specjalistów, poprawę stanu infrastruktury szpitali i innych jednostek sektora, podnoszenie kompetencji pracowników⁶⁰. W obszarze włączenia społecznego uwagę zwraca problem dużego niedoinwestowania usług społecznych, konieczności rozwoju form deinstytucjonalnych. Problem ten został uwypuklony w trakcie pandemii - pojawiły się nowe obszary zagrożeń (m.in. w przypadku osób samotnych, które straciły bliskich, osób zadłużonych). Ponadto rekomendowane jest skoordynowanie różnych usług kierowanych do tego samego uczestnika, w tym zintegrowanie działań obejmujących usługi mieszkaniowe i społeczne (wsparcie powinno być bardziej kompleksowe w stosunku do oferowanego w WRPO 2014+). Mimo środków przeznaczonych na poprawę edukacji nadal widoczne są deficyty w pewnych obszarach. Przyszła interwencja powinna objąć system edukacji na wszystkich etapach kształcenia. Kluczowe w tym zakresie powinny stać się: rozwój nowoczesnych technologii w nauczaniu, podniesienie poziomu dostępności i jakości kształcenia na różnych szczeblach, ale także doradztwo zawodowe dla uczniów, kształcenie osób dorosłych, rozwój szkolnictwa zawodowego (w obliczu istniejących luk strukturalnych na rynku pracy). W Wielkopolsce obserwuje się także problem niedopasowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy, w efekcie czego występują deficyty i nadwyżki zawodów. W tym zakresie niezbędne jest tworzenie zaplecza w szkołach, które miałyby możliwości odpowiedzi na wyzwania rynku pracy poprzez uruchamianie nowych kierunków⁶¹. Dane dotyczące migrantów wskazują także na pilną potrzebę odpowiedniej organizacji służb zatrudnieniowych, organizacji społecznych, placówek edukacyjnych w celu dostosowania się do potrzeb ludności napływowej i umożliwienia im pełnej integracji ze społecznością lokalną, jednocześnie szanując ich prawo do odrębności i różnorodności.

Należy też zwrócić uwagę na inne usługi publiczne jak działalność kulturalna i turystyczna. Pod względem atrakcyjności kulturowej Wielkopolska plasowała się w środku zestawienia krajowego (większą wartość wskaźnika obserwowano w centralnej części regionu). Działalność kulturalna jest stymulowana przez SWW w ramach kontroli licznych muzeów, instytucji artystycznych

---

60 Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

61 j.w.

i upowszechniania kultury. Z uwagi na niedostatecznie wysoki wskaźnik liczby osób korzystających z usług kultury, w kolejnych latach (po ustaniu pandemii COVID-19) należy zintensyfikować działalność kulturalną (m.in. w teatrach). Systematycznie spada liczba bibliotek i czytelników (wskaźniki niższe niż średnia krajowa). Rośnie natomiast liczba kół, klubów i sekcji w ośrodkach kultury przy obniżającej się z roku na rok liczbie grup artystycznych. Większą intensywność w zakresie uczestnictwa w imprezach masowych (oprócz Poznania) notuje się na północy województwa⁶².

Atrakcyjność turystyczna regionu jest budowana w wymiarze biznesowym (turystyka biznesowa) i rekreacyjnym. Pierwszy z nich prezentuje wyższą atrakcyjność niż średnia krajowa, zwłaszcza w centrum województwa, gdzie rozwój turystyki biznesowej jest możliwy dzięki MTP oraz bogatej bazie noclegowo-konferencyjnej. W drugim z wymiarów atrakcyjność również jest wyższa w centrum regionu niż na peryferiach. Szansą rozwoju turystyki w województwie jest budowa produktów turystycznych, zwiększających potencjał regionu, a także dbałość o zasoby kulturowe i przyrodnicze (np. liczne szlaki turystyczne, muzea). Walory przyrodnicze (jeziora, klimat) sprzyjają rozwojowi ekoturystyki czy turystyki rowerowej⁶³.

W obszarze społeczeństwa niedoskonałość rynkowa powiązana jest z usługami publicznymi, w których jedną z wiodącej niedoskonałości rynkowej jest niekonkurencyjność dóbr publicznych w konsumpcji. Dobra te mając charakter publiczny, powinny być dostępne dla każdego. Nie można także nikogo przymusić do zapłaty za te dobra. Ich dostarczanie wynika z nakazu moralnego społeczeństwa, pewnego rodzaju solidarności. Dodatkowo, jeśli dane dobra nie mogą być dostarczone przez rynek, wówczas sektor publiczny przejmuje rolę dostawcy. Interwencja publiczna wynika więc z konieczności korygowania rynku. Jest to też obszar interwencji, którego w największym stopniu dotyczą skutki pandemii COVID-19, należy więc poświęcić mu szczególną uwagę w planowaniu działań w WRPO 2021+. Z uwagi na charakter działalności, tj. finansowanie głównie ze środków publicznych zadań realizowanych w poszczególnych obszarach, zaleca się zastosowanie dotacji jako formy wsparcia w przyszłej interwencji⁶⁴.

Wyzwaniem jest **spójność społeczna i terytorialna województwa** – nie wszyscy mieszkańcy korzystają bowiem w równym stopniu z efektów rozwoju gospodarczego regionu. Silne różnicowanie regionu obrazują podstawowe wskaźniki makroekonomiczne jak PKB na 1 mieszkańca, wskaźnik przedsiębiorczości, stopa bezrobocia oraz sytuacja demograficzna:

- Wartość wytworzonego PKB w 2019 r. wyniosła 226 378 mln zł i stanowiła 9,9% wartości wytworzonej w kraju. PKB na 1 mieszkańca w podregionach jest od lat mocno zróżnicowany – najwyższy w Poznaniu (w 2019 r. – 120 833 zł), najniższy w pilskim (w 2019 r. – 43 875 zł).
- Wskaźnik przedsiębiorczości, wyrażony liczbą podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym, w 2020 r. wyniósł 2201. W przekroju terytorialnym najbardziej atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej niezmiennie od lat jest Poznań wraz z okalającym miasto powiatem poznańskim (odpowiednio 3850 i 2795

---

62 Analiza potrzeb w zakresie inwestycji i form wsparcia dla WRPO 2021+, w tym w zakresie możliwości wykorzystania instrumentów finansowych, 2022

63 j.w.

64 j.w.

w 2020 r.). Najniższy (poniżej 1500) wskaźnik przedsiębiorczości odnotowano w 2020 r. w powiecie zlotowskim, kolskim oraz kaliskim i tureckim.

- Stopa bezrobocia rejestrowanego kształtowała się w 2020 r. na poziomie 3,7% i była o 0,9 p.proc. wyższa niż przed rokiem. Nadal jednak wskaźnik dla województwa pozostawał najniższy w kraju (średnia w Polsce wyniosła 6,3%). Najniższe jej wartości charakteryzowały powiat kępiński (1,9%), Poznań oraz powiat poznański (po 2,0%), a najwyższe (powyżej 7,9%) powiaty koniński, chodzieski i słupecki.
- Zestawienie wskaźników opisujących zjawiska demograficzne takie jak urodzenia i zgony oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne, które decydują o stanie i zmianach liczby ludności (tj. przyroście rzeczywistym) pozwala określić stopień aktywności demograficznej. JST. W 2020 r. wielkopolskie po raz pierwszy od 1999 r. znalazło się w grupie województw określonych jako nieaktywne demograficznie. Spadek liczby ludności był tu konsekwencją ujemnego przyrostu naturalnego przewyższającego przyrost migracyjny. Roczny ubytek liczby ludności województwa. wyniósł 2,3 tys. osób, tj. 0,1%. W tym czasie liczba ludności w miastach obniżyła się o 12,1 tys. (o 0,6%), podczas gdy liczba mieszkańców wsi zwiększyła się o 9,8 tys. (o 0,6%). Spadek liczby ludności dotyczył 133 spośród 226 gmin regionu. W grupie aktywnych demograficznie znalazło się 11 powiatów (1/3 regionu).

Dla poprawy spójności społecznej oraz możliwości wykorzystania potencjału społeczności lokalnych niezbędne jest wdrażanie instrumentów terytorialnych m.in. instrumentów ZIT, RLKS, programów rewitalizacji, które opierają się na kompleksowych rozwiązaniach i projektach zintegrowanych, powstałych z zaangażowaniem szerokiego grona interesariuszy oraz wielopoziomowej współpracy i partnerstw. Działania rewitalizacyjne zakładają optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów.

Zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów demograficznych

Dla Wielkopolski prognozuje się wzrost liczby ludności do 2022 r. Po tym okresie do końca 2050 r. utrzymywać się będzie ujemny przyrost naturalny (ok. 5,8% spadek w latach 2020-2050); wystąpić mogą także zmiany w strukturze ludności. Spodziewany jest nieznaczny wzrost liczby bezwzględnej osób w wieku produkcyjnym i wzrost udziału tej grupy wiekowej w społeczeństwie, co ma doprowadzić do nieznacznego zmniejszenia wartości wskaźnika obciążenia demograficznego (do 62,8% w 2025 r. oraz 60,1% w 2035 r.). Dużym problemem w skali regionu jest migracja wewnętrzna. Zintegrowane działania na rzecz rozwiązywania problemów demograficznych skupiać się będą przede wszystkim na obszarach OSI oraz Wielkopolski Wschodniej, gdzie identyfikowany jest znaczny odpływ ludności (prognozy wskazują na spadek o ponad 2,3% w latach 2020-2030). Generalnie, interwencja w zakresie rozwiązywania problemów demograficznych będzie prowadzona przez instrumenty terytorialne.

Wyzwania określone w Terytorialnym Planie Transformacji Wielkopolski Wschodniej

- Budowa innowacyjnej, zasobooszczędnej i zdywersyfikowanej gospodarki.
- Transformacja energetyczna w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i energooszczędnej.
- Budowa i rozwijanie silnego kapitału ludzkiego, najważniejszego zasobu subregionu.
- Przeciwdziałanie degradacji środowiska i adaptacja do zmian klimatycznych.
- Poprawa spójności wewnętrznej i mobilności mieszkańców.
- Przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym, w tym migracyjnym.
- Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- Budowa trwałego kapitału społecznego i potencjału kulturowego.

Wyzwania określone w zaleceniach UE i strategiach

Wyzwania dla Polski na perspektywę 2021-2027 zostały określone przez KE i przyjęte przez Radę UE w Zaleceniach (CSR) z 2019 i 2020 roku. Szczegółowe priorytety inwestycyjne w poszczególnych obszarach zostały zidentyfikowane w Załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 i 2020 roku. Ponadto zidentyfikowane wyzwania dla regionu wpisują się w wyzwania określone w dokumentach na poziomie międzynarodowym i unijnym⁶⁵, w szczególności:

- Agenda ONZ na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030.
- Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.
- Europejski Zielony Ład.
- Nowa strategia przemysłowa dla Europy.
- Strategia MŚP na rzecz zrównoważonej i cyfrowej Europy.
- Biała księga w sprawie sztucznej inteligencji.
- Strategia cyfrowa UE.
- Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej 2021-2027.
- Europejski filar praw socjalnych wraz z Planem działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych.

---

⁶⁵ Przedstawiono główne dokumenty unijne. Pozostałe dokumenty, których zapisy są uwzględnione w Programie to m.in:

Deklaracja z Tallina w sprawie administracji elektronicznej, w której państwa członkowskie zatwierdziły te zasady oraz dodały zasady projektowania i świadczenia cyfrowych usług publicznych zorientowanych na obywatela;

Europejski Format Wymiany Elektronicznej Dokumentacji Medycznej umożliwiający interoperacyjną wymianę elektronicznej dokumentacji medycznej, e-recept zarówno w kraju, jak i za granicą (powinny one również umożliwiać integrację w infrastrukturze na potrzeby wykorzystania wysokiej jakości danych zdrowotnych podczas tworzenia Europejskiej Przestrzeni Danych Zdrowotnych;

Europejskie Zasady Jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe.

- Plan działania na rzecz integracji i włączenia społecznego na lata 2021-2027.
- Zalecenie Rady z 30 października 2020 r. pn. *Most do Zatrudnienia – wzmocniona gwarancja dla młodzieży*.
- Europejski program na rzecz umiejętności wraz z Zaleceniami w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych.
- Europejska Gwarancja dla Dzieci.
- Unia Równości: strategia na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020-2025.
- Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030.
- Konkluzje BAT.
- Dyrektywa MCP.
- Dyrektywa EED.
- Dyrektywa 2006/32/WE w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych.
- Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (dyrektywa ściekowa).
- Plan działania UE dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy.
- Ramowa Dyrektywa Wodna (Dyrektywa 2000/60/WE).
- Nowe unijne ram mobilności miejskiej.
- Strategia zrównoważonej i inteligentnej mobilności.
- Nowa Europejska Inicjatywa Bauhaus.

Zidentyfikowane wyzwania dla Wielkopolski wpisują się w wyzwania określone w kluczowych dokumentach na poziomie krajowym:

- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
- Strategia Produktywności 2030.
- Polityka dla rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce od roku 2020.
- Kierunki rozwoju polityki klastrowej po 2020 roku.
- Polityka Naukowa Państwa.

- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne dla systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 wraz z załącznikami.
- Strategia Rozwoju Usług Społecznych.
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej.
- Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność.
- Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
- Mapa Drogowa Transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.
- Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku.
- Polityka ekologiczna państwa 2030.
- Polityka energetyczna Polski do 2040.
- Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030.
- Krajowy plan działań dotyczącego efektywności energetycznej.
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).
- Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu.

Na poziomie regionalnym należy wskazać na wyzwania określone w takich kluczowych dokumentach jak:

- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.
- Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski do 2030.
- Strategia polityki społecznej województwa wielkopolskiego do 2030 roku.
- Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego.

- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego.
- Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego do roku 2030.
- Programy ochrony powietrza dla stref: aglomeracji poznańskiej, miasto Kalisz, wielkopolskiej.
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym.

Strategie makroregionalne i strategie UE dla regionu Morza Bałtyckiego

Biorąc pod uwagę położenie geograficzne Wielkopolski – która leży całkowicie w zlewni Morza Bałtyckiego – istotne dla osiągnięcia celów SUERMB będą projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarowania odpadami, działania służące wspieraniu i ochronie bioróżnorodności, a także projekty przeciwdziałające negatywnym skutkom zmian klimatu i ochrony środowiska (działania adaptacyjne do zachodzących zmian klimatu). Cele z obszaru transportu SUERMB będą osiągnięte przez realizację zaplanowanych w Programie działań na rzecz czystego i neutralnego dla klimatu transportu. W zakresie osiągnięcia celów z obszaru biogospodarki i innowacyjności SUERMB kluczowe będą działania w ramach Programu związane ze wsparciem B+R, innowacyjności w MŚP oraz przedsiębiorców i podmiotów publicznych we wdrażaniu GOZ i transformacji cyfrowej. Działania w ramach SUERMB w takich obszarach jak turystyka (m.in. ochrona i zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i zasobów naturalnych w ośrodkach turystycznych), kultura (np. promocja regionalnych sektorów kreatywnych i kultury, zachęcanie do kreatywnej przedsiębiorczości), zdrowie (np. działania na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia) edukacja (m.in. zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki i usprawnianie przejścia ze szkoły do pracy, wykorzystanie zasobów rynku pracy wynikających z dłuższego życia, ułatwienia dla migrantów) będą osiągnięte przez realizację projektów z Programu zaplanowanych w tym zakresie.

Komplementarność i synergia z innymi formami wsparcia

Zakres wsparcia zaplanowany w ramach Programu jest komplementarny ze wsparciem programów poziomu krajowego realizujących cele polityki spójności na lata 2021-2027 oraz innych instrumentów krajowych i unijnych. Tam, gdzie istnieje ryzyko pokrywania się obszarów wsparcia, ma zastosowanie linia demarkacyjna uzgodniona między poszczególnymi programami zarówno krajowymi, jak i regionalnymi. W Programie komplementarność odnosi się także do działań współfinansowanych z EFRR i EFS+, FST oraz ze środków z poprzednich perspektyw podlegających reużyciu. Komplementarność interwencji jest istotnym czynnikiem na etapie programowania, ale równie ważne jest jej praktyczne zapewnienie na etapie realizacji Programu. Dlatego podejmowane będą działania zmierzające do zapewnienia realnej komplementarności na etapie wyboru i realizacji projektów.

Wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych

W ramach Programu kontynuowane będą działania ukierunkowane na utrzymanie i zwiększanie zdolności administracyjnej instytucji wdrażającej Program. Cele i zakres wsparcia będą koncentrować się m.in. na stabilizacji kadr, podnoszeniu ich kompetencji, wiedzy i umiejętności oraz podejmowaniu innych działań dających gwarancję sprawnego zakończenia perspektywy 2014-2020 i uruchomienia projektów w nowej. W celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych planuje się odstępnie od powierzenia Związkom ZIT roli instytucji pośredniczących. Kontynuowane będą działania ukierunkowane na zwiększanie efektywności wdrażania Programu, głównie przez wprowadzanie uproszczeń dla beneficjentów i zwiększenie elastyczności systemu wdrażania. W nowej perspektywie zamiast zwrotu rzeczywistych wydatków w oparciu o faktury, płatności będą coraz częściej oparte na uproszczonych formach rozliczania kosztów, m.in. kwoty ryczałtowe (tj. kwota uzgodniona za wykonanie określonego w projekcie zadania, np. udział w targach w roli wystawcy, zakup materiałów informacyjno-promocyjnych, oprogramowania). Weryfikacji podlegać będzie wykonanie zadania przez beneficjenta. Uproszczone formy rozliczania kosztów będą wymagane głównie w przypadku operacji na niewielkie kwoty, zgodnie z art. 53 CPR. Przewiduje się również bardziej proporcjonalne podejście do kontroli i audytów. Zostaną wprowadzone uproszczenia w analizie ekonomicznej projektów - do tej pory CBA (analiza kosztów i korzyści) był obowiązkowy w przypadku dużych projektów w dowolnym sektorze. W nowej perspektywie zakłada się więcej elastyczności oraz narzędzia takie jak CEA (analiza efektywności) i MCA (analiza wielokryterialna) proponowane do dobrowolnego stosowania w oparciu o sektor i/lub rodzaj skale projektu. W zakresie informacji i promocji zaplanowano kontynuację udziału w standaryzacji stron internetowych Programów. Planuje się także dalsze wykorzystanie nowoczesnych technologii do upowszechniania informacji, w tym publikowanie informacji na portalach społecznościowych, informowanie wnioskodawców i beneficjentów o zmianach w dokumentach (np. wytycznych) i nowych naborach w formie newslettera. Kontynuowanym uproszczeniem będzie stosowanie elektronicznych generatorów wniosków w postaci lokalnego oraz centralnego systemu informatycznego.

Tryb wyboru projektów

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania jest tryb konkurencyjny (konkursowy). Tryb niekonkurencyjny (pozakonkursowy) będzie stosowany tylko w uzasadnionych i zgodnych z właściwymi regulacjami przypadkach (np. gdy uzasadnia to strategiczne znaczenie projektu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub obszaru objętego realizacją ZIT, IIT lub terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji). Przeprowadzane procedury oceny i wyboru projektów, a także procedury odwoławcze, dokonywane będą z zachowaniem zasady transparentności oraz przy zapewnieniu braku konfliktu interesów i braku bezpośredniej jak i pośredniej dyskryminacji oraz będą podlegać skutecznej kontroli sądowej przez niezależne sądy.

4. INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Prognozę oddziaływania na środowisko sporządzono dla potrzeb projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”.

Sporządzając niniejszy dokument zastosowano metodę opisową, która polegała na charakterystyce istniejących zasobów środowiska, zagrożeniach dla środowiska przyrodniczego (w tym życia i zdrowia ludzi) oraz łączeniu w całość posiadanych informacji o dotychczasowych mechanizmach funkcjonowania środowiska i wskazaniu, jakie potencjalne skutki mogą wystąpić w środowisku w wyniku realizacji ustaleń projektu dokumentu. Analizę i ocenę stanu środowiska województwa wielkopolskiego wykonano na podstawie danych Państwowego Monitoringu Środowiska na poziomach krajowym i regionalnym, danych statystycznych, opracowań kartograficznych oraz w oparciu o literaturę specjalistyczną. Analiza stanu środowiska pozwoliła na identyfikację najważniejszych problemów ochrony środowiska w województwie oraz określenie trendów zmian w środowisku.

Ocena wpływu realizacji celów dokumentu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego (ożywionego oraz nieożywionego) i środowiska człowieka w ujęciu tematycznym przedstawiona została metodą macierzy. Metoda ta polega na stworzeniu tabeli (macierzy), w której cele i kierunki dokumentu zestawione są z ocenianymi komponentami (w tym przypadku komponentami środowiska), w celu dokonania odpowiednio oceny wpływu lub oceny zgodności.

Ważnym elementem prac nad prognozą było wykonanie oceny zgodności postanowień projektowanego dokumentu ze strategicznymi celami ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju określonymi w dokumentach międzynarodowych, wspólnotowych i krajowych.

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” w swej naturze jest dokumentem ogólnym. Wobec powyższego, także ocena oddziaływania na środowisko ma charakter mocno zgeneralizowany. Nie było możliwe dokonanie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko ustaleń projektu dokumentu, gdyż nie precyzuje on szczegółowo lokalizacji wszystkich przedsięwzięć. Niemniej jednak na podstawie celów rozwojowych oraz zapisanych w nich rodzajach działań można wskazać istotne aspekty środowiskowe. W ocenie tej możliwe jest generalne określenie potencjalnych oddziaływań, ich charakteru oraz spodziewanych skutków pozytywnych lub negatywnych.

Stopień ogólności projektowanego dokumentu sprawia, że pomimo zachowania należytej staranności, wykorzystania wiedzy i metod powszechnie stosowanych przy opracowaniu prognozy oddziaływania na środowisko, realizacja zadań jakie są postawione przed prognozą jest trudna. Formułując stwierdzenia i wnioski dochowano staranności, aby były one pozbawione niepewności. Należy uwzględnić, że niedostatek wiedzy, niedoskonałości wiedzy czy brak informacji dotyczących lokalizacji przedsięwzięć sprawiają, że szczególnie odnosząc się do tak ogólnego i strategicznego dokumentu jakim jest projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”, pewien poziom niepewności jest nieunikniony. W prognozie wskazano natomiast kierunki zmian, jakich należy się spodziewać w związku z realizacją dokumentu, a także wskazano propozycje działań minimalizujących i kompensujących negatywne oddziaływania związane z wdrożeniem projektu dokumentu.

5. ANALIZA ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU

Rozwiązania zawarte w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” przyjęte zostały bezpośrednio z projektu analizowanego dokumentu (tabela 1).

Tabela 1

Analiza rozwiązań zawartych w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”.

Cel polityki lub cel szczegółowy FST	Cel szczegółowy lub odrębny priorytet	Uzasadnienie (podsumowanie)
<p>Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p>	<p>W Europejskim Rankingu Innowacyjności Wielkopolska jest zaliczana do „wchodzących innowatorów” zajmując w 2021r. 208 pozycję wśród 240 regionów. Niezadawalający poziom innowacyjności wynika z ograniczonej współpracy partnerów publicznych i prywatnych w tym zakresie, niewystarczających inwestycji w B+R, niewystarczającej podaży mechanizmów ukierunkowujących działania innowacyjne na rzecz rozwiązania istotnych potrzeb społecznych. Pomimo odnotowanego w 2020 r. wzrostu średniego odsetka przedsiębiorstw innowacyjnych (o 13,9 p.p. w porównaniu do roku poprzedniego) oraz zwiększenia współpracy w zakresie działalności innowacyjnej (więcej o 2,4 p.p. w sektorze usług i 3,4 p.p. w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych), należy nadal zwiększać innowacyjność, co przyczyni się do wzrostu konkurencyjności wielkopolskich przedsiębiorstw. Istotne jest także zwiększenie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych we wszystkich sektorach gospodarki. Rozwój gospodarki cyfrowej regionu będzie wymagał zwiększenia zaawansowania cyfrowego i skali wykorzystania danych, w tym zastosowania rozwiązań sztucznej inteligencji w przedsiębiorstwach. Wsparcie w tym obszarze skupi się na ułatwianiu wdrażania inicjatyw i projektów B+R, umożliwieniu szerszej komercjalizacji wyników badań naukowych, zapewnieniu innowacyjnych i opartych na badaniach naukowych rozwiązań dla przedsiębiorstw, rozwijaniu sieci kontaktów i współpracy (w tym międzynarodowej) w zakresie B+R. Podobnie jak w poprzedniej perspektywie finansowej, projekty będą musiały być powiązane tematycznie z inteligentnymi specjalizacjami określonymi na poziomie regionalnym lub PPO.</p> <p>Wyzwaniem są utrzymanie zaangażowania przedstawicieli przedsiębiorstw w proces wylaniania i aktualizacji inteligentnych specjalizacji, posiadanie odpowiednich zachęt dla interesariuszy na rzecz ich zaangażowania w ten proces. Dla Wielkopolski istotne są działania obejmujące podnoszenie kompetencji, wsparcie rozwoju i doskonalenia procesu przedsiębiorczego odkrywania, rozwijanie sieci i współpracy na potrzeby wdrożenia i rozwoju RIS.</p>

	<p>(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p>	<p>Aby mieszkańcy czerpali korzyści z cyfryzacji niezbędne jest dalsze wsparcie w tym zakresie. Pomimo sukcesywnego wzrostu e-usług w regionie aspekt ilościowy TIK/ICT oraz jakościowy (np. efektywne wykorzystanie TIK, zwiększenie dostępności e-usług i e-zasobów publicznych) stanowi nadal wyzwanie w regionie. Problemem jest niski poziom interakcji cyfrowych mieszkańców z instytucjami publicznymi, w szczególności służbą zdrowia. Dla Wielkopolski istotne są zatem działania obejmujące wsparcie rozwoju e-usług publicznych, w tym usług w zakresie e-zdrowia. Ważne znaczenie w tym względzie mają działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa świadczenia e-usług. Oczekiwanym rezultatem interwencji będzie zwiększenie dostępności i jakości e-usług i e-zasobów publicznych, w tym e-zdrowia, e-edukacji, e-kultury, danych przestrzennych. Wspieranie niwelowania różnic w dostępie do rozwiązań cyfrowych pomoże także w realizacji innych celów, np. obniżenia zagrożenia marginalizacją. Rozwój aplikacji, usług i systemów ICT przyczyni się do skutecznego wdrażania rozwiązań z zakresu Przemysłu 4.0.</p>
	<p>(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p>	<p>Rozwój i zwiększenie konkurencyjności MŚP przez tworzenie optymalnych warunków ich rozwoju i zdolności dostosowania do nowego otoczenia konkurencyjnego są podstawą działań na rzecz wielkopolskiej gospodarki. Ukierunkowanie gospodarki na GOZ oznacza m.in. wsparcie firm w zakresie nowoczesnych technologii ograniczania zużycia zasobów pierwotnych i produkcji odpadów oraz zagospodarowywania odpadami, przetwarzania ich w charakterze surowców wtórnych, rozwój biogospodarki, technologii zamykania obiegu wody. Kluczowe dla regionu jest wsparcie inwestycyjne w technologicznej przyszłości związane z niskoemisyjnością (np. wodór). MŚP charakteryzuje niski poziom umiędzynarodowienia i aktywności proinnowacyjnej (notuje się niski odsetek MŚP wdrażających innowacje). Corocznie w Wielkopolsce przybywa ok. 35 tys. nowych firm. Istotne są zatem działania obejmujące wsparcie zarówno istniejących, jak i nowopowstałych przedsiębiorstw, które wymagają często innego typu wsparcia niż tradycyjne MŚP. Rozwój gospodarki regionu będzie wymagać zwiększenia zaawansowania cyfrowego i skali wykorzystania danych, w tym zastosowania rozwiązań sztucznej inteligencji w przedsiębiorstwach, zwiększenia automatyzacji, robotyzacji i cyfryzacji przedsiębiorstw. Wśród wielkopolskich przedsiębiorstw istnieje zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi doradcze oparte na zindywidualizowanym podejściu. Stąd przewidziano wzmocnienie kompetencji i potencjału klastrów i IOB do świadczenia wysokich jakościowo proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorców.</p>

		<p>Wielkopolska potrzebuje także wzmocnienia swojej marki, szczególnie kontynuując projekty wodorowe, co przeloży się na większą konkurencyjność przedsiębiorstw na rynkach krajowych i międzynarodowych. Istotne jest także stworzenie sprzyjającego klimatu inwestycyjnego. W tym kontekście konieczne jest zapewnienie odpowiedniej obsługi potencjalnych i istniejących inwestorów.</p>
<p>Cel Polityki 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	<p>Wielkopolska posiada duży potencjał poprawy efektywności energetycznej, zatem niezbędne jest kontynuowanie działań służących obniżaniu energochłonności, np. dzięki umożliwieniu dokonywania działań proefektywnościowych, w sektorze publicznym oraz mieszkaniowym, a także wspieraniu budownictwa efektywnego energetycznie, wykorzystującego OZE. Realizacja celów gospodarki niskoemisyjnej na rzecz poprawy stanu powietrza wymaga podjęcia przez samorzady zintegrowanych działań. Modernizacja źródeł ciepła, albo podłączeniem do efektywnej sieci ciepłowniczej i/lub chłodniczej coraz większej liczby odbiorców należy do podstawowych typów projektów w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych związanych z ogrzewaniem obiektów mieszkaniowych lub przemysłowych. Wszystkie inwestycje powinny stosować rozwiązania sprzyjające energooszczędności, przystosowaniu obiektów do zmian klimatu, zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, a także Nowego Europejskiego Bauhausu.</p>
	<p>(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Region posiada znaczące, ale nadal niedostatecznie wykorzystane warunki dla produkcji OZE. Ponad 1/4 wyprodukowanej na terenie województwa energii elektrycznej powstaje w instalacjach wykorzystujących OZE, niezbędne jest zatem wykorzystanie potencjałów w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych i produkcji energii w modelu rozproszonym. Niedostateczna jakość i efektywność sieci energetycznych negatywnie wpływa na bezpieczeństwo energetyczne województwa, które wymaga zwiększania własnych źródeł produkcji energii elektrycznej i ciepłej jako alternatywy dla energii konwencjonalnej. Istotne jest także, aby realizacja tego typu inwestycji mogła obejmować budowę magazynów energii. Przewidywany wzrost zapotrzebowania na energię w sektorze przedsiębiorstw, a także fakt, że sektor ten cechuje niewykorzystany potencjał w zakresie oszczędzania energii przy znacznym udziale kosztów energii w kosztach bieżących warunkuje podjęcie działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w tym zakresie.</p>

	<p>(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<p>Działania w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe są jednym z głównych wyzwań Wielkopolski dla jej zrównoważonego rozwoju. Wielkopolskę cechuje skrajnie niekorzystny bilans wodny, co przy obecnie panujących warunkach klimatycznych powoduje, że praktycznie cały obszar regionu zagrożony jest suszą atmosferyczną, a w konsekwencji także rolniczą i hydrologiczną. Wiele zurbanizowanych obszarów cechuje się niedostatecznym stopniem retencjonowania wody. Zagrożenia tzw. „powodzi miejskich” są skutkiem wysokiego udziału powierzchni uszczelnionych, niewystarczającej infrastruktury służącej odprowadzeniu, gromadzeniu i/lub wykorzystaniu wody deszczowej, a także brakami w rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury. Postępujące zmiany klimatyczne przyczyniają się również do występowania coraz częstszych, katastrofalnych w skutkach ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak fale upałów, podtopienia/powodzie o każdej porze roku czy pożary. Zjawiska te powodować będą straty zarówno w wymiarze gospodarczym (infrastruktura, rolnictwo, leśnictwo), społecznym (narażenie życia, zdrowia i mienia) jak i przyrodniczym (ekosystemy i różnorodność biologiczna). Konieczna jest zatem realizacja działań zwłaszcza w zakresie przystosowywania do zmian klimatu oraz ich zapobiegania, w tym wspierania w efektywny sprzęt jednostek odpowiedzialnych za prowadzenie akcji ratowniczych i usuwanie skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii.</p>
	<p>(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>W obliczu postępujących zmian klimatu oraz znacznej antropopresji na środowisko, wspieranie poprawy jakości oraz ilości dostępnych zasobów wód powierzchniowych i podziemnych będzie odgrywać kluczową rolę dla zrównoważonego rozwoju Wielkopolski. Jakość powierzchniowych zasobów wodnych w województwie jest niezadowolająca, ponadto utrzymuje się zły stan dla znacznej ich części. Mimo podjętej do tej pory interwencji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, wyzwaniem dla regionu wciąż pozostają zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych, pochodzących z gospodarstw domowych niepodłączonych do zbiorowych/indywidualnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków lub posiadających niską sprawność. Ponadto, wsparcia wymaga zagospodarowywanie osadów ściekowych i efektywne gospodarowanie siecią wodociągową w zakresie jej dalszej modernizacji i wdrażania inteligentnych rozwiązań, jak monitoringu zużycia i strat wody w sieci. Zaledwie około 34% (60) aglomeracji w województwie spełnia wszystkie warunki dyrektywy dotyczące oczyszczania ścieków komunalnych, stąd kluczowe znaczenie ma ich dostosowanie wymagań stawianych przez UE. Dla</p>

		<p>Wielkopolski istotne są zatem wielowymiarowe działania z zakresu poprawy efektywności gospodarki wodno-ściekowej, w tym zwłaszcza zwiększenia dostępu mieszkańców do ulepszanego systemu oczyszczania ścieków komunalnych.</p>
	<p>(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>Wspieranie przejścia na GOZ wymaga zwiększenia świadomości mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie sposobów postępowania z odpadami oraz w zakresie bardziej ekologicznego świadczenia usług i produkcji dóbr. Istotna jest również promocja nowych rozwiązań technicznych i technologicznych, o wyższej sprawności oraz lepszej regulacyjności. Zwiększanie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, w świetle ciągle rosnącego zapotrzebowania na energię w tym sektorze przy jednoczesnym, sukcesywnym wzroście jej kosztów, zapewni trwałą poprawę ich konkurencyjności. GOZ odnosi się do wszystkich etapów cyklu życia produktu, zaczynając od jego projektowania, poprzez produkcję, konsumpcję, zbieranie odpadów, aż do ich zagospodarowania. W GOZ istotne jest to, żeby odpady były traktowane jako surowce wtórne. Temu mają służyć wszystkie działania poprzedzające powstanie odpadów. Bardzo ważny jest także rozwój technologii obiegu wody i zagospodarowania odpadów powstałych w wyniku działalności przemysłu wydobywczego i sektora energetyki. Wyzwaniem są także zlokalizowane na terenie województwa wyroby azbestowe – region podjął się ich stopniowej eliminacji i bezpiecznego unieszkodliwienia do 2032 realizując „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego”. Jednakże dalsze jego wdrażanie wymaga kontynuacji wsparcia.</p>
	<p>(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej wpływa na zachowanie wysokiej jakości kapitału naturalnego, w tym stabilność ekosystemów, co ma istotne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki regionu. Kwestie zachowania bioróżnorodności powinny zostać potraktowane horyzontalnie, dla wzmocnienia skuteczności zaplanowanej interwencji identyfikuje się potrzebę realizowania pogłębionych badań i ewaluacji w tym zakresie. W województwie występuje wiele obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, lecz wymagają one zarówno działań ochronnych wspierających zachowanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków, jak i służących podniesieniu ich atrakcyjności turystycznej przy jednoczesnym ograniczaniu antropopresji. Konieczne jest zatem zapewnienie równowagi między potrzebą zachowania wysokich walorów przyrodniczych a umiejętnym wykorzystywaniem jego zasobów, wspierającym lokalny rozwój gospodarczy i społeczny. Mimo realizacji działań w tym zakresie prowadzących m.in. do</p>

		<p>ukierunkowania ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo oraz związanych z edukacją ekologiczną, wciąż wymagają one kontynuacji. Istnieje zatem potrzeba przywracania ich naturalnych funkcji środowiskowych oraz potencjału rozwojowego. Wyzwaniem dla regionu jest także niezadawalająca jakość powietrza atmosferycznego, wpływająca negatywnie na jakość życia mieszkańców i ekosystemy. Kluczowe w tym zakresie będzie także wsparcie działań przyczyniających się do zmniejszenia zanieczyszczeń potwierza w ramach rozwoju zielonej infrastruktury.</p>
	<p>(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>W Europejskim Zielony Ładzie wzywa się do 90% redukcji emisji gazów cieplarnianych z transportu, tak aby Europa stała się neutralną dla klimatu do 2050 r. CO₂ z sektora transportu stanowi ponad 40% emisji CO₂ w obszarze non-ETS w Polsce w 2015 r., natomiast w emisji wszystkich gazów cieplarnianych udział wynosi ok. 24%. Konieczne jest dążenie do zmiany funkcjonujących na obszarach miejskich zachowań dotyczących mobilności. Dominacja indywidualnego transportu samochodowego znacznie wpływa na częstotliwość kongestii, wzrost zanieczyszczeń powietrza oraz poziom hałasu, co przekłada się na obniżenie atrakcyjności przestrzeni publicznej i jakość życia mieszkańców. Odpowiedzią na wyzwania będą działania na rzecz promowania multimodalnego modelu mobilności służącego zrównoważonemu rozwojowi wielkopolskich miast i ich obszarów funkcjonalnych. Obecny stan systemu transportowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych jest niezadowolający, a deficyty w zakresie infrastruktury transportu zbiorowego, środków trwałych i integracji jego podsystemów są znaczne. Potrzeba wzrostu konkurencyjności transportu publicznego uwzględnić będzie aspekty cyfryzacji sektora transportu oraz zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej czerpać będzie również z niewykorzystanych możliwości ruchu pieszego i rowerowego. Istotne jest racjonalne i spójne wykorzystanie wszystkich środków transportu, z uwzględnieniem transportu nisko i zeroemisyjnego, wprowadzanie zrównoważonej polityki parkingowej, uspokajaniem ruchu w centrach miast, a także dalsze integrowanie środków transportu publicznego. Rozwój niskoemisyjnej mobilności miejskiej to także wsparcie systemów ładowania i tankowania pojazdów nisko i bezemisyjnych.</p>

<p>Cel Polityki 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Rozwój i poprawa mobilności odpornej na zmianę klimatu będzie wzmacniać rozwój gospodarczy, spójność terytorialną i społeczną regionu. Renta lokalizacyjna Wielkopolski generuje duże możliwości rozwojowe, a przewidziana interwencja uwzględnia potrzebę wykorzystania tego potencjału. Część obszaru województwa jest nadal oddalona od głównych węzłów transportowych, stanowiąc poważną barierą w rozwoju przedsiębiorczości, lokalnych gospodarek, mobilności na rynku pracy i dostępie do usług publicznych. Kontynuacja działań realizowanych poza siecią TENT-T ukierunkowana będzie na rozwój zrównoważonej spadek natężenia ruchu, eliminację wąskich gardel, zminimalizowanie wypadków, integrację różnych form transportu i ograniczenie presji środowiskowej. Kontynuacji wsparcia wymagają w szczególności publiczny transport drogowy i kolejowy. Wsparciem objęte zostaną dalsze działania zwiększające rolę kolei jako środka transportu pasażerskiego i towarowego. Podejmowane będą inwestycje infrastrukturalne i taborowe, redukujące braki związane ze stanem technicznym, dekapitalizacją i zbyt małą przepustowością niektórych odcinków linii kolejowych, czy niewystarczającą liczbą i jakością taboru kolejowego. Interwencjom w transport towarzyszyć będzie wdrażanie systemów informatycznych i telekomunikacyjnych zrealizowanych we wszystkich jego gałęziach.</p>
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</p>	<p>(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p>	<p>Gospodarka oparta na wiedzy wymaga zagwarantowania właściwej bazy edukacyjnej. Elementem mającym wpływ na jakość kształcenia jest m.in. baza dydaktyczna. Wśród wielkopolskich szkół zawodowych, mimo odnotowywanych pozytywnych zmian wynikających ze stopniowego wyposażenia sal warsztatowych i modernizacji budynków szkolnych, występuje nadal zróżnicowanie w dostępie do dobrej jakości edukacji. Wyzwaniem jest jakość posiadanej infrastruktury, która zwłaszcza na obszarach wiejskich cechuje się wysokim wskaźnikiem dekapitalizacji oraz brakiem dostosowania obiektów do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami. W planowanych działaniach konieczne będzie uwzględnienie kryteriów dostępności w każdej planowanej inwestycji. Zasadne jest wdrażanie wypracowanych i przetestowanych modelowych rozwiązań i standardów funkcjonowania różnego typu podmiotów. Elementem uzupełniającym zakres wsparcia w ramach projektów będą działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu, energooszczędność, sprzyjające neutralności klimatycznej, wykorzystaniu energii z odnawialnych źródeł.</p>

	<p>(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p>	<p>Liczba placówek wsparcia w zakresie integracji i pomocy społ. (np. CIS, KIS, ZAZ, WTZ, domy samopomocy) od lat pozostaje niezmienną, co w skali regionu jest sytuacją wymagającą poprawy. Zgodnie z zasadą DI, konieczne jest przekształcenie systemu opartego na placówkach tj. zakłady opiekuńczo-lecznicze, pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja stacjonarne, opieki paliatywnej i zastąpienie ich docelowo formami opieki w środowisku lokalnym, umożliwiającymi godne życie i usługi wysokiej jakości skoncentrowane na indywidualnych potrzebach. Obecnie nadal jednak w Wielkopolsce notuje się niedobory we wszystkich placówkach – łączna liczba łóżek jest wartością zdecydowanie poniżej średniej krajowej, co oznacza, że spora część osób potrzebujących specjalistycznej opieki nie może z niej korzystać. Mimo podejmowanych działań, posiadane zasoby DI nie są wystarczające. W placówkach przebywa większość osób zależnych (ok. 10 tys. osób przebywających w DPS, ZOL, ZPO do ok. 1 tys. miejsc w formach DI). Opieka długoterminowa nad osobami starszymi, OzN i osobami cierpiącymi na choroby przewlekłe jest w dominującej większości przypadków świadczona przez opiekunów nieformalnych, często członków rodziny. Brakuje miejsc mogących świadczyć usługi opieki wytchnieniowej. Podobnie, ilość mieszkań chronionych jest niewystarczająca (nieco ponad 100 w regionie). Tę formę wsparcia należy rozwijać na obszarach występowania „białych plam”, tj. tam, gdzie notuje się wysoki odsetek OzN, osób w wieku poprodukcyjnym, usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (tj. głównych adresatów tego typu usług). Wsparcie przewiduje stworzenie nowoczesnej przestrzeni służącej realizacji przez ROPS w Poznaniu działań poprawiających jakość usług, wykorzystującej nowoczesne rozwiązania, np. tworzenie przestrzeni do zintegrowanych usług, w tym społ.-mieszkaniowych, przestrzeni modułowych, przestrzeni pokazowych dla JST, do świadczenia usług środowiskowych wspierających rodziny, cudzoziemców, wspomagających proces DI na poziomie regionalnym. W każdej planowanej inwestycji uwzględniane będą kryteria dostępności. Elementem uzupełniającym będą działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu, energooszczędność, sprzyjające neutralności klimatycznej, wykorzystaniu energii z OZE.</p>
	<p>(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>Pomimo wielu pozytywnych zmian w ostatnich latach, osiągniętych również dzięki zaangażowaniu funduszy UE, nadal identyfikuje się znaczącą potrzebę wspierania sektora ochrony zdrowia. Wyzwaniem jest poprawa dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych, w szczególności świadczonych w ambulatoryjnej opiece specjalistycznej. Odwrócenie piramidy świadczenia usług w systemie zdrowotnym</p>

		<p>generuje potrzeby w zakresie wsparcia infrastruktury w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Wielkopolska plasuje się na 10 miejscu wśród województw pod względem ilości udzielanych porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 miesz., znajdując się także poniżej średniej krajowej. Identyfikuje się niewystarczający stopień przystosowania jednostek świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością, bariery dostępu do specjalistycznych usług medycznych takich jak dentystyczne czy ginekologiczne, w tym dla dzieci czy kobiet z niepełnosprawnościami. Jednocześnie trzeba zabezpieczyć wysokiej jakości usługi zdrowotne, które ze względu na charakter, muszą być bezwzględnie udzielane w zakresie leczenia szpitalnego (wsparcie infrastrukturalne przyczyni się do poprawy opieki zdrowotnej zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami w tym zakresie w regionie). Zgodnie z priorytetami unijnymi w zakresie wsparcia systemu zdrowia interwencji wymaga wzmocnienie koordynacji świadczonych usług medycznych. Wyzwaniem jest uzupełnienie niedoborów infrastrukturalnych mających na celu zwiększenie udziału usług medycznych z zakresu diagnostyki, opieki specjalistycznej i rehabilitacji, które mogłyby być świadczone w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz podstawowej opieki zdrowotnej. We wszystkich inwestycjach należy uwzględniać zasady dostępności, oraz implementować rozwiązania sprzyjające enegrooszczędności, przystosowania obiektów do zmian klimatu, promujące rozwiązania z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury.</p>
	<p>(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p>	<p>Inwestycje w kulturę przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia integracji społecznej i zapobiegania marginalizacji poszczególnych grup społecznych. Obiekty zabytkowe są ważnym elementem zasobu danego obszaru, podnoszącym jego atrakcyjność turystyczną i definiującym w znacznym stopniu możliwości budowy marki, potencjału rozwojowego, uwarunkowanego specyfiką danego miejsca (zwiększenie atrakcyjności miejsca), jak i z punktu widzenia wzmacniania czynników rozwoju społeczno-gospodarczego (rozwoju kapitału społecznego, kreatywności i innowacyjności). Ograniczenia wywołane pandemią w sektorze kultury i turystyki spowodowały konieczność wprowadzania nowych sposobów korzystania z jej oferty. W celu zapewnienia większej odporności i utrzymania miejsc pracy w tych sektorach należy działać w zakresie wprowadzania rozwiązań cyfrowych, digitalizacji zbiorów, inwestować w nowe umiejętności pracowników odpowiadające na aktualne wyzwania. Jednocześnie kontynuować należy działania służące promowaniu miejsc, które mogą stanowić niszowe produkty</p>

		<p>turystyczne, oparte na kulturowo-historyczno-cywilizacyjnych i przyrodniczych atrakcjach w Wielkopolsce, jak również realizować projekty zwiększające dostępność istniejących obiektów, szlaków, atrakcji dla osób ze specjalnymi potrzebami (os. z niepełnosprawnościami, os. starszych, rodzin z dziećmi). Wszystkie inwestycje powinny stosować rozwiązania sprzyjające zwiększeniu dostępności w instytucjach kultury, poprawiające dostępność szlaków i obiektów turystycznych oraz implementować rozwiązania sprzyjające energooszczędności, przystosowaniu obiektów do zmian klimatu, promujące rozwiązania z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, a także Nowego Europejskiego Bauhausu. Planując inwestycje w obszarze kultury mające wpływ na dziedzictwo kulturowe zasadne jest wykorzystanie w stosownych przypadkach zaleceń wynikających z dokumentu „Europejskie zasady jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”.</p>
	<p>(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p>	<p>Pomimo stosunkowo niskiej stopy bezrobocia, niektóre grupy społeczne nie uczestniczą w rynku pracy, a pracodawcy wskazują na niedobory pracowników w pewnych branżach. Niskie wskaźniki zatrudnienia dotyczą w szczególności grup kobiet, osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach. W regionie istotny jest także odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Szczególne znaczenie ma także aktywizacja osób młodych, gdyż to od nich w największej mierze zależy przyszły rozwój gospodarczy regionu. Mając to na uwadze, uzasadnione będzie realizowanie założeń wynikających z Gwarancji dla młodzieży. W ramach CS uzasadnione jest wykorzystanie wszystkich narzędzi służących aktywizacji zawodowej ujętych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy. Wykorzystanie różnorodnych form wsparcia przysłuży się wypracowaniu najbardziej optymalnej ścieżki aktywizacji w zależności od indywidualnych potrzeb uczestnika projektu.</p>
	<p>(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia</p>	<p>Czynnikiem mającym wpływ na rynek pracy jest niedostateczne dostosowanie pracodawców, pracowników i przedsiębiorstw do zmian społecznych i gospodarczych wynikających zarówno z trendów rozwojowych, jak i restrukturyzacji/adaptacji/modernizacji przedsiębiorstw. Umiejętności pracowników coraz częściej nie odpowiadają potrzebom zgłaszanym przez pracodawców. Skutkuje to bezrobociem w pewnych grupach zawodowych i jednoczesnym niedoborem pracowników w innych. Wyzwaniem pozostaje wspieranie pracodawców w stosowaniu nowoczesnych form zarządzania firmami (m.in. zarządzanie wiekiem, czasem pracy), wykorzystania nowoczesnych</p>

		<p>technologii w tym w powiązaniu z GOZ lub nisko/zeroemisyjnością. W wytycznych dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027 wskazano m.in. potrzeby inwestycyjne w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej w celu promowania aktywnego i zdrowego starzenia się. Wielkopolska znajduje się w grupie regionów o największej łącznej liczbie dni absencji chorobowej. Wyzwania w tym obszarze dotyczą zwiększenia dostępności do profilaktycznych badań, wczesnej diagnostyki, kompleksowego leczenia chorób, w tym chorób cywilizacyjnych, poprawy warunków pracy sprzyjających wydłużeniu życia zawodowego i aktywnego starzenia się. Istotne jest także zapewnienie możliwości przekwalifikowania w sytuacji świadczenia pracy w warunkach zagrażających zdrowiu. Działania ww. zakresie są spójne z polityką zdrowotną Samorządu Województwa Wielkopolskiego jakim jest poprawa stanu zdrowia i związana z nim poprawa jakości życia mieszkańców województwa oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu. Zakres działań planowany do realizacji w ramach formuły RLKS w tym obszarze wynika z deklaracji działających na terenie województwa Lokalnych Grup Działania.</p>
	<p>(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>Głównymi wyzwaniami pozostają zwiększenie roli szkoły w stosowaniu nowoczesnych metod nauczania, rozwijanie kompetencji kluczowych, powiązanie edukacji z rynkiem pracy, wzrost umiejętności przekrojowych związanych z niezależnym, twórczym i krytycznym myśleniem oraz rozwiązywaniem problemów. Podnoszenie wiedzy, kompetencji, umiejętności pozwalających odnaleźć się na rynku pracy, wymagającym dużej elastyczności, innowacyjności i otwartości, jest kluczowe dla rozwoju regionu i polepszenia własnego standardu życia. Edukacja musi podążać za zmieniającymi się modelami nauczania, możliwościami, jakie dają nowoczesne technologie. Cyfrowa i zielona transformacja wpływają na rozwój nieznanymi dotychczas zawodów, wymuszają nabywanie nowych kompetencji, co musi być wspierane już od wczesnych lat edukacji. Podobnie, istotną rolę w regionanej gospodarce odgrywa zwiększenie dostępu i jakości doradztwa zawodowego, rozwój i wzmocnienie szkolnictwa zawodowego, współpracującego z regionalnym rynkiem pracy. Dobra jakość edukacji powinna być dostępna dla wszystkich uczniów, dlatego uwagi wymaga edukacja włączająca, zwłaszcza biorąc pod uwagę stały wzrost odsetka uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Nadal problemem jest dostępność do dobrej jakości edukacji przedszkolnej – dotyczy to nie tylko białych plam w dostępności do miejsc, ale także dostępu do np. specjalistów w zakresie wczesnej diagnozy pozwalających na zaplanowanie zajęć kompensacyjnych i wyrównujących szanse dzieci. Planuje się wsparcie w zakresie</p>

		<p>kompetencji powiązanych z lokalnym rynkiem pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi na poziomie regionalnym. Wsparcie w ramach CP1 będzie komplementarne z działaniami na rzecz kompetencji przedsiębiorców, menadżerów i pracowników (w tym kompetencji cyfrowych) finansowanymi z CP4. Zakres działań planowany do realizacji w ramach formuły RLKS w tym obszarze wynika z deklaracji działających na terenie województwa Lokalnych Grup Działania.</p>
	<p>(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p>	<p>Widoczny jest niski poziom uczestnictwa w kształceniu osób dorosłych w Wielkopolsce, pomimo podejmowania interwencji w tym zakresie. Szybkie tempo zmian na rynku pracy, spowodowane m.in. postępującym rozwojem technologicznym sprawia, że niezbędne jest elastyczne reagowanie na pojawiające się zapotrzebowanie na nowe kompetencje i kwalifikacje. Kluczowe jest tworzenie warunków dla rozwoju edukacji ustawicznej, podejmowanie działań służących podnoszeniu świadomości w zakresie uczenia się przez całe życie, wykorzystywanie przy tym potencjału już działających instytucji i docieranie z ofertą do szerokich grup społecznych, zwłaszcza o niskich kwalifikacjach czy kompetencjach niedostosowanych do potrzeb rynku pracy, m.in. cyfryzacja, zaawansowane procesy technologiczne, powszechne stosowanie w sferze publicznej, biznesie i codzienna komunikacja w językach obcych to procesy stanowiące potencjalne źródło wykluczenia. Uświadomienie, że uczenie się przez całe życie jest procesem pożądanym, koniecznym dla sprawnego poruszania się zarówno na rynku pracy jak i w codziennym życiu będzie stanowiło największe wyzwanie. Wsparcie w ramach CP1 będzie komplementarne z działaniami na rzecz kompetencji przedsiębiorców, menadżerów i pracowników (w tym kompetencji cyfrowych) finansowanymi z CP4. Zakres działań planowany do realizacji w ramach formuły RLKS w tym obszarze wynika z deklaracji działających na terenie województwa Lokalnych Grup Działania.</p>
	<p>(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>	<p>Niedobory pracowników i niekorzystne perspektywy demograficzne uwydatniają wyzwania związane ze zwiększaniem aktywizacji zawodowej i inwestowaniem w umiejętności osób obecnie pozostających poza rynkiem pracy. Populacja osób biernych zawodowo to grupa niejednorodna. Znajdują się w niej osoby w różnym wieku, o różnym statusie ekonomicznym, posiadające różne wykształcenie. Wszelkie działania podejmowane wobec osób biernych zawodowo powinny uwzględniać te różnice. Przyczyny bierności zawodowej są trwalsze, niż w przypadku bezrobocia. Cechą projektów aktywizujących powinno być łączenie ze sobą celów społecznych i zawodowych, realizacja działań w oparciu o diagnozę indywidualnych potrzeb i prowadzone w ujęciu procesowym. Zgodnie z celami regionalnej polityki</p>

		<p>społecznej, działania w tym zakresie powinny opierać się na współpracy różnych jednostek systemu pomocy społecznej, instytucji publicznych, jednostek oświatowych czy organizacji pozarządowych. Szczególnie ważnym elementem systemu szeroko pojętej aktywizacji społeczno-zawodowej jest sfera ekonomii społecznej. W ostatnim czasie nastąpił jej intensywny rozwój. W regionie funkcjonuje najwięcej w kraju spółdzielni socjalnych. Tym bardziej istotne wydaje się wzmocnienie kompetencji i usług oferowanych tym podmiotom przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej. Jednocześnie, dla zwiększenia efektywności projektów w zakresie aktywnego włączenia niezbędne jest podnoszenie świadomości na temat przepisów i polityk antidyskryminujących, m.in. przez szkolenia, dla pracowników i pracodawców z zakresu niwelowania barier systemowych spowodowanych negatywnymi stereotypami i dyskryminacją ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, zarządzania różnorodnością, promowanie wśród pracodawców rozwiązań systemowych wspierających równe traktowanie i niedyskryminację. Bezpośrednie zwalczanie wszelkich form dyskryminacji m.in. przez tworzenie systemu wsparcia dla osób dyskryminowanych (np. ofiar mowy nienawiści, czy ofiar przemocy ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, pochodzenie etniczne, niepełnosprawność i inne przesłanki).</p>
	<p>(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów</p>	<p>Przewiduje się, że w nadchodzących dziesięcioleciach liczba ludności w wieku produkcyjnym w regionie będzie spadać. Wzrost gospodarczy będzie w coraz większym stopniu zależeć od udanej integracji pracowników zza granicy i pełnego wykorzystania ich umiejętności i kompetencji. Dane liczbowe wskazują na znaczący wzrost liczby imigrantów w Wielkopolsce. Największą grupą cudzoziemców przebywającą w Wielkopolsce są osoby, które przyjechały z Ukrainy. Najczęściej w Polsce osiedlają się osoby młode. Około 60 proc. cudzoziemców posiadających ważne zezwolenia na pobyt to osoby w przedziale wiekowym 18-40 lat, a ok. 4 proc. powyżej 60. roku życia. Według raportu OECD z 2019 r., Polska nie jest atrakcyjna dla cudzoziemców z wyższym wykształceniem, wykwalifikowanych pracowników, studentów/doktorantów i zagranicznych przedsiębiorców. Możliwości uzyskania wsparcia w procesie rozwoju kwalifikacji dla cudzoziemców nie mają powszechnego charakteru i są dostępne głównie poprzez organizacje pozarządowe. Brakuje wprowadzonych systemowo szeroko rozumianych programów integracyjnych. Konieczna jest realizacja projektów integracyjnych, kształtujących postawy otwartości sprzyjających większej spójności społecznej. Ważne jest skierowanie usług również do rodzin obywateli państw trzecich i zapewnienie dzięki nim pełniejszej</p>

	<p>(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>	<p>integracji ze społecznością lokalną.</p> <p>Os. korzystające ze wsparcia pomocy społ. to coraz częściej osoby samotne, starsze, przewlekle chore, korzystające ze wsparcia długotrwałe. Prognozy demog. do 2050 r. mówią o wzroście liczby os. w wieku 60 lat i więcej w regionie. Notuje się nierównomierne rozłożenie istniejących zasobów i usług społ. – najwięcej w pobliżu centrum woj., natomiast gm. zwłaszcza na północy i wschodnie nie dysponują ofertą tak zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb mieszk. Istnieje potrzeba zapewnienia odpowiednich usług, w tym opiekuńczych zwłaszcza w formach DI. Priorytetem jest zapewnienie zdeinstytucjonalizowanych miejsc opieki, również w placówkach (np. w przypadku DDOM, opieki paliatywnej czy hospicyjnej), poprawa warunków zamieszkiwania osób starszych w placówkach całodobowych w kierunku DI – indywidualizacja usług oraz umożliwienie doświadczania mieszkańcom swojego sprawstwa i decyzyjności w kwestiach ich codziennego życia. Istotną kwestią jest zaadresowanie odpowiednich usług dla opiekunów nieformalnych. Pomoc udzielana osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji powinna mieć charakter profilaktyczny (np. wsparcie asystenckie, działalność klubów, świetlic, usługi opiekuńcze, mieszkania z odpowiednim wsparciem), interwencyjny (działający w sytuacji doraźnej pomocy) oraz integracyjny (wspierający w integracji po przejściu kryzysu). Odpowiedzią na potrzeby mogą być także zintegrowane usługi oferowane w ramach centrów usług społecznych. Os. z grup defaworyzowanych, w tym potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, należy zapewnić dostęp do świadczeń zdrowotnych oraz stosować tam, gdzie to zasadne rozwiązania i standardy korzystając z wypracowanych już modeli (np. Dostępność plus dla zdrowia). Podejmowane działania będą miały na celu zwiększenie udziału zdeinstytucjonal. usług zdrowotnych, wzrost jakości świadczonych usług zdrowotnych dla osób starszych, OzN. Należy wprowadzać działania kompleksowe obejmujące system usług zdrow., społ., opiekuńczych i edukacyjnych, wykorzystujących nowoczesne technologie cyfrowe. Wsparcie ochrony zdrow. realizowane w ramach CP1 będzie stanowiło uzupełnienie interwencji zaprogramowanej w ramach CP4. Zakres działań planowany do realizacji w formule RLKS w tym obszarze wynika z deklaracji działających na terenie woj. LGD.</p>
	<p>(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>	<p>Działania o charakterze integracyjnym pełnią kluczową rolę w budowaniu silnych społeczności lokalnych, wspieraniu włączenia do życia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem, znajdujących się w gorszej sytuacji materialnej czy pochodzących ze środowisk zagrożonych wykluczeniem. Szczególnie istotne są tu</p>

		<p>inicjatywy, których adresatami będą dzieci, rodziny przeżywające różne kryzysy, ofiary przemocy, zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym lub w kryzysie bezdomności, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z kręgu wysokiego ryzyka socjalnego czy migranci i ich otoczenie. Pomimo, że udział dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w województwie jest wyższy o 5,2 p. proc. niż średnia krajowa (77,4%), a Wielkopolska znajduje się w czołówce liderów deinstytucjonalizacji systemu pieczy zastępczej, to w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nadal przebywają dzieci poniżej 10. roku życia. Kluczowe staje się efektywne pozyskiwanie przez nowych kandydatów na prowadzenie rodzin zastępczych, a następnie wspieranie i wzmacnianie tych osób, tak, by zapewnić im warunki do pełnienia tej roli w możliwie najbardziej kompetentny sposób. Występuje silna potrzeba rozbudowy usług szeroko rozumianego wsparcia rodzin z dziećmi borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Działania na rzecz dzieci będą realizować założenia Europejskiej Gwarancji dla Dzieci. Dla wzmocnienia i poprawy dostępności usług niezbędne jest także wsparcie rozwoju partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Zakres działań planowany do realizacji w ramach formuły RLKS w tym obszarze wynika z deklaracji działających na terenie województwa Lokalnych Grup Działania.</p>
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych</p>	<p>(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>Kluczowymi wyzwaniami wielkopolskich miast są poprawa jakości życia mieszkańców, tworzenie warunków dla zintegrowanego rozwoju oraz wsparcie współpracy w ich obszarach funkcjonalnych. Część mieszkańców miast funkcjonuje w niesprzyjającym otoczeniu, będące skutkiem m.in. przemian w gospodarce, wieloletnich zaniedbań w zakresie utrzymania infrastruktury czy problemów społecznych. Szacuje się, że ponad 1/5 powierzchni miast podlega procesom degradacji i wymaga rewitalizacji. Region charakteryzuje się największą w skali kraju powierzchnią gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, na co wpływa przede wszystkim eksploatacja węgla brunatnego. Istotnym problemem są również obszary poprzemysłowe. Notuje się potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury i wyposażenia instytucji kultury, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i turystycznej. Inwestycje w kulturę wpływają nie tylko na ekonomiczny rozwój i wzrost konkurencyjności, ale także wzmocnienie kapitału społecznego na danym obszarze. Wszystkie inwestycje powinny stosować rozwiązania sprzyjające zwiększeniu dostępności w instytucjach kultury, poprawiające dostępność szlaków i obiektów turystycznych oraz implementować rozwiązania sprzyjające energooszczędności, przystosowaniu obiektów do zmian klimatu, promujące rozwiązania z zakresu</p>

		<p>zielonej i niebieskiej infrastruktury zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, a także Nowego Europejskiego Bauhausu. Planując inwestycje w obszarze kultury mające wpływ na dziedzictwo kulturowe zasadne jest wykorzystywanie w stosownych przypadkach zaleceń wynikających z dokumentu „Europejskie zasady jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”.</p>
	<p>(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	<p>Rozwój Wielkopolski zrównoważonej terytorialnie dopełnia wsparcie jej obszarów wiejskich. Obok inwestycji służących poprawie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, zwiększaniu miejsc pracy poza rolnictwem, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych mieszkańców, czy pobudzaniu aktywności społecznej, kluczowe jest przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych obszarów wiejskich oraz zwiększanie wykorzystywania potencjałów turystyki, kultury czy unikalnych walorów przyrodniczych. Na wielu obszarach wiejskich notuje się poważne problemy ich depopulacji, marazmu gospodarczego i ubożenia jej mieszkańców. Wiele z nich przestała/przestaje być atrakcyjna dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Jednymi z przyczyn są niewystarczający dostęp do podstawowych usług. Znajdujące się na tych terenach liczne obiekty zabytkowe, zespoły pałacowo-ogrodowe czy zespoły folwarczne ulegają stopniowej degradacji, a przy braku renowacji na trwałe zostanie utracone nie tylko lokalne, ale i regionalne dziedzictwo kulturowe. Niewystarczającą jakością i stanem technicznym odznaczają się również obiekty sportowo-rekreacyjne czy turystyki kwalifikowanej. Wszystkie inwestycje powinny stosować rozwiązania sprzyjające zwiększeniu dostępności w instytucjach kultury, poprawiające dostępność szlaków i obiektów turystycznych oraz implementować rozwiązania sprzyjające energooszczędności, przystosowaniu obiektów do zmian klimatu, promujące rozwiązania z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, a także Nowego Europejskiego Bauhausu. Planując inwestycje w obszarze kultury mające wpływ na dziedzictwo kulturowe zasadne jest wykorzystywanie w stosownych przypadkach zaleceń wynikających z dokumentu „Europejskie zasady jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”.</p>

<p>Cel szczegółowy FST. Umożliwienie regionom i ludziom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu</p>	<p>(i) Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie</p>	<p>Wielkopolska Wschodnia jest obszarem wydobywczo-energetycznym szczególnie narażonym na skutki zmian klimatycznych, wymagającym podjęcia zintegrowanych i skoordynowanych działań w związku z transformacją w kierunku zrównoważonej i neutralnej dla klimatu gospodarki. Wiązać się ona będzie z przemianami społecznymi, gospodarczymi i technologicznymi. W przypadku osób odchodzących z górnictwa i energetyki konwencjonalnej, a także branż powiązanych, konieczne jest wsparcie ukierunkowane na podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz aktywizację zawodową tych osób. Redukcja miejsc pracy może przyczynić się do zwiększenia natężenia migracji mieszkańców, w szczególności ludzi młodych, pogłębiając w ten sposób depopulację, a także wpływać na wzrost poziomu wykluczenia społecznego i ubóstwa wśród części mieszkańców tego subregionu. Kluczowe znaczenie będą miały działania ukierunkowane na wsparcie otoczenia rynkowego i przedsiębiorstw powiązanych także z sektorem wydobywczo-energetycznego. Wyzwaniem jest wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy, a także wzmocnienie współpracy między przedsiębiorcami, instytucjami badawczymi, ośrodkami akademickimi i samorządami. Istotna będzie także kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych. Sprawiedliwa transformacja powinna uwzględniać działania na rzecz przywracania wartości użytkowej gruntom zdewastowanym i zdegradowanym, a także nadawanie im nowych funkcji, poprawę stosunków wodnych zaburzonych w wyniku działalności górniczej, inwestycje podnoszące efektywność energetyczną budynków publicznych i mieszkalnych. Promowane będą rozwiązania dotyczące przede wszystkim branż zielonej gospodarki, rozwoju obszarów zrównoważonych energetycznie, wykorzystujących lokalne uwarunkowania, a także działania z zakresu elektromobilności.</p>
---	--	---

6. ANALIZA UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH I OCENA STANU ŚRODOWISKA

6.1. OGÓLNA INFORMACJA O WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

Województwo wielkopolskie obejmuje obszar 29 826 tys. km² co stanowi około 9,5% powierzchni Polski i pod względem powierzchni zajmuje drugie miejsce w kraju, po województwie mazowieckim (BDL, GUS 2020r.). Region położony jest w środkowo-zachodniej części Polski, prawie w całości w zlewni rzeki Warty i graniczy z województwami: pomorskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, opolskim, dolnośląskim, lubuskim i zachodniopomorskim. Stolicą województwa wielkopolskiego jest Poznań.

Wielkopolska jest trzecim pod względem liczby ludności województwem w kraju – 3 496,5 tys. mieszkańców. Pomimo, iż ogólna gęstość zaludnienia w całym województwie (117 osób/km²) jest niższa od średniej dla kraju (122 osoby/km²) (BDL, GUS 2020 r.). Najmniej zaludnione są północne tereny województwa – podregion pilski, na terenie którego przeważają obszary leśne i rolne (powiat złotowski 42 osoby/km² i powiat czarnkowsko-trzcianiecki 48 osób/km²), natomiast najwyższą gęstość zaludnienia notuje się w Poznaniu (2 031 osób/km²) oraz w powiatach: poznańskim i ostrowskim, odpowiednio: 214 i 139 osób/km² (BDL, GUS 2020 r.).

Sieć osadniczą województwa tworzy 5 571 miejscowości, w tym: 113 miast, 4 352 wsi i 1 106 pozostałych jednostek (BDL, GUS 2020 r.). Ich rozmieszczenie przestrzenne na obszarze województwa charakteryzuje się dość dużą regularnością. Zróżnicowanie wewnątrzregionalne wynika z historycznych procesów kształtowania sieci osadniczej i odznacza się występowaniem większej liczby miejscowości we wschodniej części regionu i mniejszą liczbą jednostek w północnej Wielkopolsce. Poznań, będący największym miastem regionu, położony jest w centralnej części województwa, natomiast pozostałe najważniejsze ośrodki miejskie zlokalizowane są w odległości od 50 do 100 km od Poznania, w pobliżu granic województw sąsiednich: w kierunku południowym – Leszno, w kierunku południowo-wschodnim – dwubiegunowy układ miejski Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, w kierunku wschodnim – Konin i Gniezno, a w kierunku północnym – Piła.

Wielkość i potencjał ludnościowy jednostek osadniczych składa się z 1 dużego miasta, powyżej 100 tys. mieszkańców, w którym zamieszkuje 15,2% ludności województwa, Poznań – 532,0 tys. mieszkańców, 19 miast średnich (20 tys. do 100 tys. mieszkańców), w których zamieszkuje 22,4% ludności województwa., 93 miast małych (do 20 tys. mieszkańców), w których zamieszkuje 16,0% ludności województwa. Większą sieć osadniczą tworzą wsie gminne 113, wsie sołeckie 3 886 i pozostałe wsie 353. Średnia wielkość wsi w Wielkopolsce 372 osoby, jest nieznacznie większa od średniej dla kraju 357 osób (BDL, GUS 2020 r.).

W użytkowaniu gruntów dominują użytki rolne zajmujące 64,56% (BDL, GUS 2020 r.). Obszary leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 26,55%. Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych wynosi 5,72%. Grunty pod wodami stanowią 1,48% powierzchni województwa. Powierzchnia użytków ekologicznych w skali województwa to wartość 0,10%. Nieużytki zajmują 1,21%, a tereny różne 0,37% w 2020 roku.

Wielkopolska posiada korzystne położenie na tle kraju i Europy. Przez jej obszar przebiegają ważne korytarze transportowe łączące kraje Unii Europejskiej z krajami centralnej i wschodniej Europy. Województwo wielkopolskie wpisane jest w europejską przestrzeń transportową poprzez system międzynarodowych dróg kołowych, linii kolejowych oraz śródlądowych dróg wodnych. Usytuowana jest na przecięciu dwóch korytarzy transportowych wyznaczonych w ramach sieci bazowej TEN-T:

- Bałtyk – Adriatyk, łączący porty Morza Bałtyckiego w Świnoujściu, Szczecinie, Gdańsku i Gdyni z portami nad Adriatykiem, poprzez linie kolejowe nr: 271, 351 i 131;
- Morze Północne – Bałtyk, łączący porty Morza Północnego przez Polskę z portami państw bałtyckich przebiegający przez Wielkopolską linią kolejową nr 3 i autostradą A2.

Szlaki kolejowe ważne dla międzynarodowych przewozów pasażerskich określa „Umowa Europejska o głównych międzynarodowych liniach kolejowych (AGC)”, natomiast „Umowa Europejska o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących (AGTC)” wyznacza najważniejsze, w skali kontynentu, kolejowe szlaki towarowe. Wśród nich przebiegające przez Wielkopolskę to:

- E 20 / C-E 20 Ostenda – Bruksela – Hanower – Berlin – Poznań – Warszawa – Mińsk – Moskwa – Omsk – Irkuck – Władywostok – Pietropawłowsk, w Wielkopolsce biegnący linią kolejową nr 3 Warszawa – Poznań – Kunowice;
- E 59 Malmo/Ystad – Świnoujście/Szczecin – Poznań – Wrocław – Opole – Chałupki, w regionie realizowany liniami kolejowymi: nr 271 Wrocław – Poznań i nr 351 Poznań – Szczecin;
- C-E 65 Gdynia – Bydgoszcz – Barłogi – Katowice – Zebrzydowice – Wiedeń – Lublana – Rijeka, w województwie posadowiony na linii kolejowej nr 131 Chorzów – Barłogi – Tczew;

Spośród newralgicznych szlaków drogowych objętych „Europejską Umową o głównych drogach ruchu międzynarodowego (AGR)”, Wielkopolskę przecinają trasy:

- E 30 Cork – Londyn – Haga – Berlin – Poznań – Warszawa – Mińsk – Moskwa – Omsk, którego odcinek stanowi autostrada A2 Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol;
- E 67 Helsinki – Tallin – Ryga – Kowno – Warszawa – Wrocław – Hradec Kralove – Praga, w Wielkopolsce jest to droga ekspresowa S8 Kudowa Zdrój – Wrocław – Kępno – Piotrków Trybunalski – Warszawa Budzisko;
- E 261 Świecie – Poznań – Wrocław, który w Wielkopolsce przebiega drogą ekspresowa S5 Nowe Marzy A1 – Bydgoszcz – Gniezno – Poznań – Leszno – Wrocław – Lubawka.

Układ dróg wodnych Wielkopolski powiązany jest z europejskim systemem dróg śródlądowych poprzez międzynarodowy szlak wodny E70 Rotterdam – Enschede – Magdeburg – Berlin – Czarnków – Bydgoszcz – Elbląg – Kaliningrad – Kłajpeda, wyznaczony po rzece Noteci Dolnej, na podstawie Europejskiego porozumienia o głównych śródlądowych drogach wodnych o znaczeniu międzynarodowym (AGN). Dla przestrzeni zarówno Wielkopolski, jak i województw ościennych cyt.

szlak wodny jest korzystny i służy rozwojowi żeglugi turystycznej, tworząc tzw. „Wielką Pętlę Wielkopolską”, która przebiega Wartą z Konina przez Poznań do ujścia rzeki Noteć (na terenie województwa lubuskiego), następnie Notecią przez Czarnków do Bydgoszczy, skąd kanałem Górnonoteckim przez jezioro Gopło i Kanał Ślesiński „zamyka się” w Koninie. Punktem węzłowym zarówno obu korytarzy transportowych, jak i szlaku wodnego, jest miasto Poznań, określone w sieci TEN-T jako terminal kolejowo-drogowy wraz międzynarodowym Portem Lotniczym Poznań-Ławica.

Wielkopolska zajmuje wysokie miejsce w kraju pod względem wielkości całkowitego produktu krajowego brutto (PKB) per capita w cenach bieżących. W 2018 roku region z wartością 59 643 zł zajmował 3. lokatę w kraju (za województwami mazowieckim i dolnośląskim). Wartość ta stanowiła 108,0% średniej wartości dla Polski (<https://wrot.umww.pl/gospodarka/>).

Wielkopolska należy do grupy najszybciej rozwijających się gospodarczo regionów i jest uznawana za region gospodarczy o sprawnej organizacji życia społecznego. Duża i szybko rosnąca liczba przedsiębiorstw, szczególnie podmiotów małych i średnich oraz ich rosnący potencjał ekonomiczno-wytwórczy stanowi niewątpliwą szansę dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

6.2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO

Dzisiejsze ukształtowanie powierzchni Wielkopolski jest w głównej mierze dziełem zlodowaceń plejstoceniowych, których konsekwencją jest równoleżnikowa zmienność pochodzenia rzeźby i jej typu.

Podstawową cechą Wielkopolski jest jej równinność. Ukształtowanie terenu zawarte jest w granicach od ok. 290 m n.p.m. (Kobyła Góra 284 m n.p.m. – kulminacja Wzgórz Ostrzeszowskich), do najniższego punktu położonego w dnie Jeziora Śremskiego (kryptodepresja o minimalnej rzędnej 6 m p.p.m.) na Pojezierzu Międzychodzko – Sierakowskim. Województwo wielkopolskie w przeważającej części położone jest na wysokości od 60 do 120 m n.p.m.

Wielkopolska jest dosyć zasobna w surowce mineralne (PIG, Warszawa 2013). Szczególnie ważne znaczenie dla gospodarki mają kopaliny energetyczne, głównie węgiel brunatny i gaz ziemny, a także złoża kopaliny chemicznych sól potasowo-magnezowa i kamienna. Złoża surowców skalnych to głównie: piaski i żwiry, surowce ilaste, piaski kwarcowe, szklarskie i formierskie. Swoją obecność zaznaczają także ropa naftowa, torf, i wody geotermalne.

Około 88 % obszaru województwa wielkopolskiego położone jest w zlewni Warty. Pozostałe 12% terenu przynależy do zlewni rzek: Obrzycy, Baryczy, Krzyckiego Rowu, Widawy, Stobrawy (w dorzeczu Odry), Bzury, Zgłowiączki i Brdy (w dorzeczu Wisły).

Sieć rzeczna jest dobrze rozwinięta i równomiernie rozmieszczona na całym terenie województwa. Osią ekologiczną układu hydrograficznego Wielkopolski jest dolina Warty. Najważniejszymi dopływami Warty są Noteć i Proсна.

Województwo cechuje się dość dużą jeziornością. Blisko 800 jezior koncentruje się w północnej, północno-wschodniej i północno-zachodniej części województwa. Z ogólnej liczby jezior, niemal 60% to jeziora małe o powierzchni poniżej 10 ha.

W województwie wielkopolskim zwykle wody podziemne wstępują w czterech piętrach wodonośnych: jurajskim, kredowym, paleogeńsko-neogeńskim i czwartorzędowym. Część wód podziemnych, ze względu na wysoką zasobność i walory użytkowe, uznana została za tzw. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), z których 23 (w całości lub we fragmencie) znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego. W utworach czwartorzędowych województwa wydzielono 18 GZWP występujących w dolinach kopalnych, zbiornikach międzymorenowych oraz w pradolinach. Do najbardziej zasobnych należą: Wielkopolska Dolina Kopalna, Pradolina Warszawsko-Berlińska i Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka. W piętrze trzeciorzędowym wyznaczono 3 GZWP, w utworach kredy i jury po jednym.

Klimat Wielkopolski należy do strefy klimatów umiarkowanych, jest wynikiem ścierania się dwóch mas klimatycznych: morskiej i kontynentalnej. Dominującą rolę odgrywają masy powietrza polarnego, występujące na terenie Wielkopolski około 82 % dni w roku, najczęściej w lipcu i sierpniu, najrzadziej w kwietniu, listopadzie i grudniu.

Coraz częściej zmiany w stosunkach klimatycznych są efektem działalności człowieka. Największy wpływ na klimat obserwuje się w aglomeracjach miejskich i przemysłowych, gdzie emisja gazów, pary wodnej, pyłów i dymów prowadzi do zmian w bilansie promieniowania oraz w bilansie cieplnym.

Wielkopolska charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem jakości i zasobności gleb. Większość gleb to gleby lekkie i bardzo lekkie reprezentowane głównie przez gleby brunatnoziemne, bielicoziemne oraz gleby bagienne (mułowo – torfowe), gleby pobagienne (murszowe i czarne ziemie), a także napływowe (mady rzeczne).

Lesistość województwa wynosi 25,8% powierzchni regionu i jest niższa od średniej ogólnopolskiej (29,6%) sytuując Wielkopolskę na 12. miejscu w Polsce. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zwyczajna (75,3%). Najwyższa lesistość, przekraczająca 50%, występuje w gminach północnej i zachodniej części województwa (z Puszczą Notecką stanowiącą największy zwarty kompleks leśny w województwie o powierzchni ok. 130 tys. ha), natomiast najniższa (poniżej 10%) – w gminach położonych w centralnej i wschodniej części regionu (BDL GUS 2020 r.).

Dominującym typem krajobrazu Wielkopolski jest krajobraz wiejski, w którym głównym elementem są grunty orne oraz tereny wiejskich jednostek osadniczych. Krajobraz zurbanizowany zajmuje jedynie niewielki procent powierzchni obszaru województwa wielkopolskiego. Tworzą go głównie tereny miast i większych wsi. Natomiast na krajobraz leśny składają się większe kompleksy leśne. Poszczególne typy dzielą się na podtypy, które wyróżniono ze względu na osobliwe cechy obszaru, wynikające ze specyficznych uwarunkowań przyrodniczych czy kulturowych.

Wielkopolska jest obszarem niezwykle cennym pod względem kulturowym. Odnaleźć tu można najstarsze ślady związane z historią powstawania państwa polskiego i kształtowaniem się tożsamości narodowej Polaków. Obiekty i obszary związane z kształtowaniem państwa zachowały się przede wszystkim w rejonie Kalisza, Gniezna i Poznania. Wymienione ośrodki położone są w kluczowym paśmie kulturowym województwa – na Szlaku Piastowskim.

Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego, stanowią świadectwo istniejących na przestrzeni wieków silnych więzi łączących Wielkopolskę z centrami kulturowymi Polski i Europy. Region bogaty jest w zabytki o najwyższej wartości historycznej i artystycznej w skali europejskiej, reprezentujące wszystkie style architektoniczne, od romanizmu do secesji. Największe nagromadzenie obiektów kulturowych występuje w środkowej i południowej części województwa.

6.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

W ramach ochrony prawnej ochrona bioróżnorodności realizowana jest poprzez formy ochrony przyrody oraz ochronę wybranych gatunków i siedlisk. Województwo wielkopolskie zajmuje 7 miejsce w kraju pod względem udziału obszarów chronionych w ogólnej powierzchni województwa (bez obszarów Natura 2000). Obszary te zajmują 29,6% powierzchni województwa, przy średniej dla całego kraju 32,3% (BDL GUS 2020).

Na terenie województwa wielkopolskiego znajdują się następujące obszary chronione na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

- 2 Parki Narodowe: Wielkopolski Park Narodowy, Drawieński Park Narodowy,
- 98 Rezerwatów przyrody: Bagno Chlebowo, Bagno Chorzemińskie, Baszków, Bielawy, Bieniszew, Bodzewko, Brzeziny, Brzęki przy Starej Gajówce, Buczyna, Buczyna Helenopol, Buki nad Jeziorem Lutomskim, Bukowy Ostrów, Bytyńskie Brzęki, Cegliniec, Czaple Wyspy, Czarci Staw, Czerwona Róża, Czerwona Wieś, Czeszewski Las, Czmoń, Dąbrowa koło Biadek Krotoszyńskich, Dąbrowa Smoszew, Dębina, Dębno, Dębno nad Wartą, Diabli Skok, Dolinka, Dolina Kamionki, Dołęga, Duszniczki, Dwunastak, Gogulec, Goździk Siny w Grzybnie, Huby Grzebieniskie, Jakubowo, Jezioro Czarne, Jezioro Dębiniec, Jezioro Drażynek, Jezioro Pławno, Jodły Ostrzeszowskie, Jezioro Trzebidzkie, Kawęczyńskie Brzęki, Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej, Kolno Międzychodzkie, Kozie Brody, Krajkowo, Kuźnik, Las Grądowy nad Mogilnicą, Las Liściasty w Promnie, Las Łęgowy w Dolinie Pomianki, Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko, Majówka, Meteoryt Morasko, Miejski Bór, Mielno, Miranowo, Modrzew Polski w Noskowie, Mszar Bogdaniec, Mszar nad Jeziorem Mnich, Nietoperze w Starym Browarze, Niwa, Okraglak, Olbina, Oles w Dolinie Pomianki, Ostoja Żółwia Błotnego, Pępowo, Pieczyska, Promenada, Pustelnik, Rezerwat na Jeziorze Zgierzynieckim im. Bolesława Papi, Rogóźno, Słonawy, Smolary, Sokółki, Stara Buczyna w Rakowie, Studnica, Śnieżycowy Jar, Świetlista Dąbrowa, Torfowisko Kaczory, Torfowisko Lis, Torfowisko nad Jeziorem Świętym, Torfowisko Źródłiskowe w Gostyniu Starym, Urbanowo, Uroczysko Jary, Welna, Wiązy w Nowym Lesie, Wielki Las, Wielkopolska Dolina Rurzyca, Wilcze Błoto, Wrzosowiska w Okonku, Wydymacz, Wyspa Konwaliowa, Wyspa na Jeziorze Chobienickim, Zielona Góra, Złota Góra, Żurawiniec, Żywiec Dziewięciolistny, Źródłiska Flinty,
- 14 Parków Krajobrazowych: Lednicki Park Krajobrazowy, Nadwarciański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Dolina Baryczy, Park Krajobrazowy im. gen. Dezyderego Chłapowskiego, Park Krajobrazowy Promno, Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka, Powidzki Park Krajobrazowy, Rogaliński Park Krajobrazowy, Sierakowski Park Krajobrazowy, Żerkowsko-Czeszewski Park Krajobrazowy, Nadgoplański Park Tysiąclecia,

Miedzichowski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Dolina Kamionki, Przemęcki Park Krajobrazowy,

- 34 Obszary Chronionego Krajobrazu: Pojezierze Sławskie, Pradolina Obry i Rynna Zbąszyńska, Obszar Goplańsko-Kujawski, Obszar Powidzko-Bieniszewski, Obszar Pyzdrowski, Obszar Uniejowski, Obszar Złotogórski, Szwajcaria Żerkowska, Dolina rzeki Ciemnej, Dolina rzeki Swędrni koło Kalisza, Przemęcko-Wschowski i kompleks Leśny Włoszakowice, Kompleks leśny Śmigiel-Święciechowa, Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra, Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków-Rochy, Obszar Chronionego Krajobrazu w Gminie Kórnik, Bagna Średzkie, Obszar Chronionego Krajobrazu Biedrusko, Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны, Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy, Dolina Łobzonki i Bory Kujawskie, Dolina Noteci, Dolina Welny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka, Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy, Puszcza nad Drawą, Puszcza Notecka, Obszar Chronionego Krajobrazu Międzychód, Obszar Chronionego Krajobrazu I Międzyrzecz-Trzciel, Pawłowicko-Sobocki Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Niepruszewskiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Samicy Kierskiej w gminie Suchy Las, Dolina Cybiny w Nekielce, Dolina Cybiny w Poznaniu, Dolina rzeki Wirynki, Dolina Baryczy,
- 5 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych: Łęgi Mechlińskie, Glińskie Góry, Góra Dąbrowa, Pradolina Miłosławska, Jezioro Bytyńskie,
- stanowisko dokumentacyjne – Profil Soli Różowej,
- obszary Natura 2000 (tabela 2, tabela 3),
- użytki ekologiczne, pomniki przyrody oraz chronione gatunki roślin, zwierząt i grzybów.

Tabela 2

Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk Oraz Obszary Mające Znaczenie Dla Wspólnoty.

Lp.	Nazwa obszaru	kod obszaru
1.	Bagno Chlebowo	PLH300016
2.	Baranów	PLH300035
3.	Barłóżnia Wolsztyńska	PLH300028
4.	Będlewo-Bieczyny	PLH300039
5.	Biedrusko	PLH300001
6.	Buczyna w Długiej Goślinie	PLH300056
7.	Uroczyska Płyty Krotoszyńskiej	PLH300002

8.	Dąbrowy Obrzyckie	PLH300003
9.	Dębowa Góra	PLH300055
10.	Dolina Bukówki	PLH300046
11.	Dolina Cybiny	PLH300038
12.	Dolina Debrzynki	PLH300047
13.	Dolina Kamionki	PLH300031
14.	Dolina Łobżonki	PLH300040
15.	Dolina Miały	PLH300042
16.	Dolina Mogielnicy	PLH300033
17.	Dolina Noteci	PLH300004
18.	Dolina Pilawy	PLH320025
19.	Dolina Rurzycy	PLH300017
20.	Dolina Śwędni	PLH300034
21.	Dolina Szczyry	PLH220066
22.	Dolina Średzkiej Strugi	PLH300057
23.	Dolina Welny	PLH300043
24.	Fortyfikacje w Poznaniu	PLH300005
25.	Glinianki w Lenartowicach	PLH300048
26.	Grądy Bytyńskie	PLH300051
27.	Grądy w Czarniejewie	PLH300049
28.	Rynna Jezior Obrzańskich	PLH080002
29.	Jezioro Brenno	PLH300018
30.	Jezioro Gopło	PLH040007
31.	Jezioro Kaliszańskie	PLH300044
32.	Jezioro Kubek	PLH300006
33.	Jezioro Mnich	PLH300029
34.	Jodły Ostrzeszowskie	PLH300059
35.	Kiszewo	PLH300037
36.	Kopanki	PLH300008
37.	Lasy Żerkowsko-Czeszewskie	PLH300053
38.	Ostoja koło Promna	PLH300030
39.	Ostoja Międzychodzko-Sierakowska	PLH300032
40.	Ostoja nad Baryczą	PLH020041
41.	Ostoja Nadwarciańska	PLH300009
42.	Ostoja Pilska	PLH300045
43.	Ostoja Przemecka	PLH300041
44.	Ostoja Wielkopolska	PLH300010
45.	Ostoja Zgierzyniecka	PLH300007

46.	Pojezierze Gnieźnieńskie	PLH300026
47.	Poligon w Okonku	PLH300021
48.	Pradolina Bzury-Neru	PLH100006
49.	Puszcza Bieniszewska	PLH300011
50.	Puszcza Pызdrska	PLH300060
51.	Rogalińska Dolina Warty	PLH300012
52.	Sieraków	PLH300013
53.	Stawy Kiszkowe	PLH300050
54.	Struga Białośliwka	PLH300054
55.	Torfowisko Rzeczińskie	PLH300019
56.	Uroczyska Kujawskie	PLH300052
57.	Uroczyska Puszczy Drawskiej	PLH320046
58.	Uroczyska Puszczy Zielonki	PLH300058
59.	Zachodnie Pojezierze Krzywińskie	PLH300014
60.	Zamorze Pniewskie	PLH300036

Tabela 3

Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO).

Lp.	Nazwa obszaru	kod obszaru
1.	Dąbrowy Krotoszyńskie	PLB300007
2.	Dolina Baryczy	PLB020001
3.	Dolina Małej Welny pod Kiszkowem	PLB300006
4.	Dolina Samicy	PLB300013
5.	Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego	PLB300001
6.	Dolina Środkowej Warty	PLB300002
7.	Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry	PLB080005
8.	Jezioro Zgierzynieckie	PLB300009
9.	Lasy Puszczy nad Drawą	PLB320016
10.	Nadnoteckie Łęgi	PLB300003
11.	Ostoja Nadgoplańska	PLB040004
12.	Ostoja Rogalińska	PLB300017
13.	Pojezierze Sławskie	PLB300011
14.	Pradolina Warszawsko-Berlińska	PLB100001
15.	Puszcza nad Gwdą	PLB300012
16.	Puszcza Notecka	PLB300015
17.	Wielki Łęg Obrzański	PLB300004
18.	Zbiornik Jeziorsko	PLB100002
19.	Zbiornik Wonieść	PLB300005

7. STAN ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO, W TYM ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTU DOKUMENTU

Analizę i ocenę stanu środowiska w województwie wielkopolskim przeprowadzono między innymi na podstawie obowiązujących dokumentów i opracowań:

- Arabas-Piotrowska E., Czerniak M., Drużkowski T., Kamiński J., Krygier M., Łyczkowska G., Podgórska A., Stojanowicz P., 2015, Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe dla województwa wielkopolskiego, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego w roku 2019, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
- Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego na podstawie monitoringowych pomiarów hałasu wykonanych w roku 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2021.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym, Uchwała Nr 2549/2020 Zarządu Województwa wielkopolskiego z dnia 30 lipca 2020 r.
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, 2020.
- Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, Uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr V/70/19 z 25 marca 2019 roku, Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 15 kwietnia 2019 r., poz. 4021.
- Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracji poznańskiej, Uchwała Nr XXI/393/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5956.
- Program ochrony powietrza dla strefy miasto Kalisz, Uchwała Nr XXI/392/20 Sejmiku województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5955.
- Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr XXI/391/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5954.
- Program ochrony powietrza w zakresie ozonu dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr IX/168/19 z dnia 24 czerwca 2019 r., Dz. U. Województwa Wielkopolskiego w dniu 1 lipca 2019 r. poz. 6240.

- Program ochrony środowiska dla miasta Poznania na lata 2017-2020, z perspektywą do roku 2024, Uchwała Nr 4214/2017 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 września 2017 r.
- Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego–do roku 2030, Uchwała Nr XXV/472/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.
- Aktualizacja Programu ochrony przed hałasem dla linii kolejowych o natężeniu ruchu ponad 30 000 pociągów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014 – 2023, przyjęta uchwałą Nr L/1123/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp z 2018 r. poz. 7460).
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina, Uchwała Nr XII/234/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Leszna Uchwała Nr XII/233/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego, obejmujący aktualizację Programu ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu ruchu ponad 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023, Uchwała Nr XLVII/1070/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r.
- Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego 2019 r.; Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu, Poznań 2019 r.
- Raporty o stanie środowiska w Wielkopolsce. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Poznań oraz dane Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska,
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim. Raport wojewódzki za rok 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
- Roczniki statystyczne województwa wielkopolskiego, Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2015 – 2020 r.
- Strategiczny program państwowego monitoringu środowiska na lata 2020-2025, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.

7.1. JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH

Cele środowiskowe jednolitych części wód JCW

Informacje o stanie jednolitych części wód rzecznych, jeziornych oraz sztucznych zbiorników wodnych pozyskiwane są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Monitoring jakości wód realizowany jest w oparciu o wyznaczone jednolite części wód (JCW) stanowiące podstawową jednostkę gospodarowania wodami. Badania chemizmu wód podziemnych prowadzone są w sieci krajowej, w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego realizowanego przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB). Celem wykonywania badań jest dostarczenie wiedzy o stanie wód, koniecznej do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem.

Na terenie Wielkopolski, ze względu na dużą liczbę jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, monitoruje się przede wszystkim te, które zostały uznane za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych. Wyniki monitoringu służyć mają dokonaniu oceny ich stanu oraz stwierdzenia obecności długoterminowych tendencji wzrostowych stężenia zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

Pomimo systematycznej poprawy, nadal nie został osiągnięty dobry stan wód, wymagany przez Ramową Dyrektywę Wodną.

Spośród jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) badanych w latach 2014-2019 maksymalny potencjał ekologiczny wód nie osiągnęła żadna z badanych JCWP rzecznych, dobry stan/potencjał ekologiczny charakteryzował jedynie 2 JCWP rzeczne (2,0% przebadanych wód), umiarkowany stan/potencjał ekologiczny – 63 JCWP rzecznych (61,8% przebadanych wód), słaby stan/potencjał ekologiczny – 27 JCWP rzecznych (26,5% przebadanych wód), a zły stan/potencjał ekologiczny – 10 JCWP rzecznych (9,8% przebadanych wód). Ocena stanu chemicznego JCWP rzecznych wskazuje na dobry stan chemiczny dla 11 JCWP rzecznych (10,8% przebadanych wód), natomiast stan chemiczny poniżej dobrego dla 70 JCWP rzecznych, tj. 68,6% przebadanych wód. Dla 21 JCWP rzecznych (20,6% przebadanych wód) nie określono stanu chemicznego wód. W ocenie końcowej (wypadkowa stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego) zły stan wód wykazano dla wszystkich badanych - 102 JCWP rzecznych⁶⁶.

W 2019 roku (z uwzględnieniem zasady dziedziczenia ocen) spośród ocenianych 52 JCWP jeziornych, maksymalny potencjał ekologiczny nie osiągnęła żadna z badanych JCWP jeziornych, dobry stan/potencjał ekologiczny wskazano dla 9 JCWP jeziornych, umiarkowany stan/potencjał ekologiczny dla 16 JCWP jeziornych, słaby stan/potencjał ekologiczny charakteryzował 14 JCWP jeziornych, a zły stan/potencjał ekologiczny – 13 JCWP jeziornych. Jednocześnie badania wykazały dobry stan chemiczny dla 4 JCWP jeziornych i stan chemiczny poniżej dobrego dla 55 JCWP

---

⁶⁶ Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 metodą przeniesienia, PMS (https://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod)

jeziornych. W ocenie ogólnej dla 68 JCWP jeziornych wykazano zły stan wód, natomiast jedynie dla 2 JCWP jeziornych – stan dobry⁶⁷.

Biorąc pod uwagę wyniki kontroli przeprowadzonych w 2019 r. przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w sezonie kąpielowym 2019 r. w ewidencji znajdowało się 91 kąpielisk raportowanych do Komisji Europejskiej i 38 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli. Dwa miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli będące w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie zostały otwarte ze względów na problemy ekonomiczne oraz brak wykwalifikowanej kadry ratowniczej. W 2019 r. wzrosła ogólna liczba zorganizowanych obszarów wodnych przeznaczonych do kąpieli i pływania (kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli), względem roku 2018⁶⁸.

Podobnie jak w przypadku wód powierzchniowych, pomimo systematycznej poprawy, nadal nie został osiągnięty dobry stan wszystkich wód podziemnych warunkujący realizację celów ustalonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej w zakresie ochrony i poprawy stanu wód podziemnych oraz ekosystemów bezpośrednio od nich zależnych, a także w zakresie zaopatrzenia ludności w dobrą wodę w jednolitych częściach wód podziemnych.

Na podstawie wyników badań wód podziemnych prowadzonych w ramach monitoringu diagnostycznego w 2019 r. w 29 spośród 131 punktów pomiarowych na terenie województwa wykazano słaby stan chemiczny (klasa IV – 19% i klasa V – 3% wszystkich przebadanych wód podziemnych). W pozostałych punktach pomiarowych wykazano natomiast wody o bardzo dobrej, dobrej i zadowalającej jakości (klasa I – 1%, klasa II – 33% i klasa III – 44% wszystkich przebadanych wód podziemnych)⁶⁹.

Źródłem zanieczyszczeń antropogenicznych wprowadzanych do wód podziemnych są różnorodne formy działalności gospodarczej i bytowanie człowieka w środowisku. O skali zagrożenia wód podziemnych decyduje sposób zagospodarowania terenu. Największe szanse na zachowanie czystości wód podziemnych istnieją w obszarach większych kompleksów leśnych. Najbardziej zagrożone są tereny rozproszonego osadnictwa oraz intensywnego rolnictwa. Najbardziej aktualne wyniki monitoringu potwierdzają wieloletnią tendencję stanu wód podziemnych, wskazującą na silną presję antropogeniczną związaną z gospodarką rolną, bądź niewłaściwą gospodarką wodno-ściekową.

Szczególnie istotnym zagadnieniem dotyczącym zanieczyszczeń wód jest postępujący nadmierny spływ związków azotu i fosforu oraz substancji organicznych. Intensywna produkcja rolna i stosowanie nawozów w dawkach przekraczających potrzeby nawozowe roślin powoduje przedostawanie się zawartych w nich składników (w szczególności azotu) do wód powierzchniowych i podziemnych, wpływając na ich jakość. Według badań⁷⁰ przekroczenie dopuszczalnej wartości stężenia azotanów⁷¹ (50 mg NO₃/l) w wodach podziemnych stwierdzono w 4 spośród 133 punktów pomiarowych w 2019r. W okresie 2016-2019 w zdecydowanej większości punktów pomiarowych na

---

67 Ocena stanu jednolitych części wód jezior w latach 2014-2019 (dane na rok 2019) na podstawie monitoringu, PMS (<https://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod>)

68 Ocena stanu sanitarnego i sytuacja epidemiologiczna województwa wielkopolskiego w roku 2019, Państwowa Inspekcja Sanitarna Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Poznań, 2020 rok

69 Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB). Monitoring jakości wód podziemnych w 2019 r. (<http://mjwp.gios.gov.pl/wyniki-badan/wyniki-badan-2019.html>)

70 Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB). Opracowanie oceny stopnia zanieczyszczenia wód podziemnych azotanami - raport czteroletni 2016–2019, Warszawa, lipiec 2020

71 Średnie roczne wartości stężeń w 2019 r., na podstawie na średnich arytmetycznych wyliczonych ze średnich wartości rocznych

terenie województwa wielkopolskiego wartości stężenia azotanów⁷² były niskie, a w ponad 96% wszystkich punktów wartości stężenia azotanów były w zakresie stężeń wskazujących na dobry stan wód (poniżej 50 mgNO₃/l). Nie ma natomiast takich danych dla wód powierzchniowych.

Wody podziemne

Na terenie Wielkopolski, ze względu na dużą liczbę jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, monitoringiem objęte są te części wód, które zostały uznane za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych. Wyniki monitoringu służyć mają dokonaniu oceny ich stanu oraz stwierdzenia obecności długoterminowych tendencji wzrostowych stężenia zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

Przedmiotem badań monitoringowych jakości wód podziemnych są jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Badania chemizmu wód podziemnych prowadzone są w sieci krajowej, w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy. Natomiast Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi monitoring wód podziemnych wyłącznie na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, w zakresie umożliwiającym ocenę narażenia wód na zanieczyszczenie azotanami.

Pomimo systematycznej poprawy, nadal nie został osiągnięty dobry stan wszystkich części wód podziemnych, warunkujący realizację celów ustalonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej w zakresie ochrony i poprawy stanu wód podziemnych oraz ekosystemów bezpośrednio od nich zależnych, a także w zakresie zaopatrzenia ludności w dobrą wodę w jednolitych częściach wód podziemnych.

W roku 2018 r. (WIOŚ, Poznań 2019), WIOŚ w Poznaniu kontynuował badania wód podziemnych na obszarach, na których stwierdzono zanieczyszczenie azotanami pochodzenia rolniczego w latach poprzednich. W wyniku badań przeprowadzonych badań: w jednym punkcie stwierdzono zanieczyszczenie powyżej 50 mg NO₃/l (w Kucharkach), w 3 punktach stwierdzono zanieczyszczenie powyżej 100 mg NO₃/l (w Bukownicy, Szkaradowie i Mórce). Wartości ponadnormatywne stwierdzono we wszystkich punktach, w których odnotowano je w roku 2017.

W 2020 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring operacyjny stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych. W województwie wielkopolskim najliczniejsze były wody klas: II – dobrej jakości, III – zadowalającej jakości, IV – niezadowalającej jakości oraz V – złej jakości.

Wody powierzchniowe

Na stan wód powierzchniowych w województwie wielkopolskim wpływają przede wszystkim zanieczyszczenia obszarowe (pochodzenia rolniczego i z obszarów nieskanalizowanych) oraz punktowe źródła zanieczyszczeń (np. zbyt duży ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiorników z oczyszczalni ścieków komunalnych i przemysłowych, zrzuty wód chłodniczych, odcieki ze składowisk odpadów).

---

⁷² Średnie wartości stężenia azotanów w wodach podziemnych w okresie sprawozdawczym 2016–2019

Spośród jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) badanych w roku 2017 (WIOŚ, Poznań 2018), dobry stan/potencjał ekologiczny osiągnęły zaledwie 2 JCWP: (3%), umiarkowany stan/potencjał ekologiczny charakteryzował największą liczbę JCWP – 48 JCWP (73%), słaby – 8 JCWP (12%), zły również 8 JCWP (12%).

Klasyfikację stanu chemicznego wykonano dla 102 JCWP monitorowanych w roku 2017. Dla wszystkich badanych JCWP stan chemiczny oceniono poniżej dobrego.

Stan jednolitych części wód badanych w roku 2017, będący oceną końcową stanu wód powierzchniowych, określono dla 124 JCWP – dla wszystkich jako zły.

Na podstawie klasyfikacji elementów biologicznych, hydromorfologicznych oraz fizykochemicznych jezior wykonano ocenę stanu ekologicznego 24 JCWP naturalnych oraz potencjału ekologicznego 7 JCWP silnie zmienionych (WIOŚ, Poznań 2018). Żadne z jezior nie charakteryzowało się najwyższą oceną stanu/potencjału ekologicznego: 4 JCWP naturalne sklasyfikowano w dobrym stanie ekologicznym, 27 JCWP przypisano stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego. Ogólny stan wód jeziornych określono w roku 2017 dla 44 JCWP, dla wszystkich jako zły.

Na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska opublikowano „Ocenę stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu” oraz „Ocenę stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 metodą przeniesienia. Wyniki badań wskazują, że w województwie wielkopolskim zanotowano w większości umiarkowany, słaby i zły stan ekologiczny części wód oraz stan chemiczny części wód poniżej dobrego.

7.2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Ze względu na źródło zanieczyszczenia należy wyróżnić, (za WIOŚ w Poznaniu), emisję punktową, powierzchniową i liniową. Emisja punktowa pochodzi głównie ze spalania paliw do celów energetycznych i z procesów technologicznych w zakładach przemysłowych. Emisja liniowa to emisja komunikacyjna z transportu drogowego, kolejowego i lotniczego. Emisja powierzchniowa jest sumą emisji z palenisk domowych, oczyszczania ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających oraz składowania surowców, produktów i odpadów.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu wskazuje, że w województwie wielkopolskim występuje przeszło ponad 15000 emitorów punktowych (WIOŚ, Poznań 2018). Największa emisja punktowa pochodziła z elektrowni, elektrociepłowni, ciepłowni i kotłowni, w tym z instalacji sektora paliwowo-energetycznego, dla których wymagane jest posiadanie pozwolenia zintegrowanego, czyli instalacji do spalania paliw o mocy nominalnej ponad 50 MW (m.in. elektrownie: Pątnów, Adamów, Pątnów II, Konin i Elektrociepłownia II Karolin w Poznaniu). Większość wytworzonych pyłów i gazów zostało zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń.

Emisja komunikacyjna pochodzi przede wszystkim z dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Uwzględniana jest w niej także emisja ze spalania paliw, ze ścierania opon i okładzin samochodowych, ze ścierania jezdni i unoszenia.

Emisję niską na terenie Wielkopolski cechują rozproszone emitery, w większości niewyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń, związane z ogrzewaniem budynków mieszkalnych w sektorze komunalno-bytowym, lokalne kotłownie, niewielkie zakłady usługowe i przemysłowe. Stanowi ona zdecydowanie największe źródło pyłu PM10 i jest bardzo często powodem przekroczeń jego normy dobowej.

W aktualnej ocenie jakości powietrza wykonanej dla roku 2018 na terenie województwa wielkopolskiego stwierdzono klasę C dla pyłu PM10 i B(a)P we wszystkich strefach, tj.: w strefie aglomeracja poznańska, miasto Kalisz oraz w strefie wielkopolskiej. Klasa C dotyczy oceny pod kątem ochrony zdrowia ludzi i przekroczenia poziomu docelowego.

Ocenę pod kątem ochrony roślin wykonano dla strefy wielkopolskiej. W efekcie oceny przeprowadzonej dla 2018 roku dla ozonu, dwutlenku siarki i tlenków azotu strefę wielkopolską zaliczono do klasy A.

Odnosząc wyniki oceny rocznej wykonanej dla roku 2018 do wyników oceny dla roku 2017 stwierdzono:

- w obu ocenach wykonanych pod kątem ochrony roślin odnotowano klasę A dla wszystkich ocenianych substancji;
- w ocenach wykonanych pod kątem ochrony zdrowia zarówno w roku 2017 jak i w 2018 klasę C dla pyłu PM10 i BaP we wszystkich strefach województwa wielkopolskiego;
- klasę C w przypadku ozonu w roku 2018 przypisano tylko strefie miasto Kalisz, natomiast w roku 2017 były to strefy: wielkopolska i miasto Kalisz;
- klasę C w przypadku pyłu PM2,5 w roku 2018 przypisano tylko strefie wielkopolskiej, natomiast w roku 2017 były to strefy: wielkopolska i miasto Kalisz;
- w ocenie wykonanej dla roku 2018 podobnie jak w roku 2017 problem stanowią obszary przekroczeń benzo(a)pirenu, które zajmują ponad 90% powierzchni województwa.

Natomiast z badań Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, przeprowadzonych za rok 2020 wynika, że: w ocenie wykonanej z uwagi na kryterium ochrony zdrowia dla poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla oraz poziomu docelowego ozonu, kadmu, arsenu, niklu, wszystkie strefy zaliczono do klasy A. Ocena wykonana dla pyłu PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 (dobowego i rocznego) nie wykazała przekroczenia dopuszczalnej liczby przekroczeń i dopuszczalnego poziomu dla 24 godzin w roku kalendarzowym. W związku z tym wszystkim strefom województwa wielkopolskiego przypisano klasę A. W roku 2020 w strefach: Aglomeracja Poznańska, miasto Kalisz oraz w strefie wielkopolskiej stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu – strefy zaliczono do klasy C. W roku 2020 strefie wielkopolskiej pod kątem ochrony zdrowia dla poziomu dopuszczalnego II fazy pyłu PM2,5, która od 2020 jest obowiązującym poziomem normatywnym, przypisano klasę C1, a pod kątem dotrzymania poziomu dopuszczalnego I fazy przypisano klasę A.

W efekcie oceny przeprowadzonej dla 2020 roku w zakresie dwutlenku siarki i tlenków azotu, strefę wielkopolską zaliczono do klasy A. Natomiast w zakresie ozonu, na podstawie obiektywnego

szacowania, strefie przypisano klasę A dla poziomu docelowego oraz klasę D2 dla poziomu długoterminowego (ze względu na wyższe wartości w południowej części województwa).

7.3. ZAGROŻENIE KLIMATU AKUSTYCZNEGO

Hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy, tramwajowy i lotniczy) jest najczęstszym i najsilniejszym czynnikiem degradacji klimatu akustycznego w środowisku, przy czym najpowszechniejszy, ze względu na zasięg terytorialny i liczbę narażonej ludności, jest hałas drogowy.

Hałas komunikacyjny drogowy, mapy akustyczne

W roku 2017 badania monitoringowe hałasu drogowego wykonano w Wielkopolsce w 15 punktach, w rejonie zabudowy mieszkaniowej jedno- lub wielorodzinnej lub w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowo-usługowej (WIOŚ, Poznań 2018). Przekroczenia krótkookresowych dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku stwierdzono w jedenastu przypadkach, w tym w trzech w porze nocnej oraz w trzech w porze dziennej. W czterech punktach stwierdzono poprawne warunki akustyczne przez całą dobę. Największy stopień degradacji klimatu akustycznego środowiska wykazały badania przeprowadzone w Murowanej Goślinie.

Natomiast z badań Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, przeprowadzonych za rok 2020 wynika, że w roku 2020 badania monitoringowe hałasu drogowego wykonano w 15 punktach, w rejonie zabudowy mieszkaniowej jedno-lub wielorodzinnej lub mieszkaniowo-usługowej: w Złotowie, przy ulicach: Mickiewicza i Staszica (droga wojewódzka nr 188) oraz Kujańskiej, Chojnickiej i Jastrowskiej (droga wojewódzka nr 189), w Kole, przy ulicach: Blizna (droga powiatowa nr 3446P), Broniewskiego (droga powiatowa nr 3447P), Toruńskiej (droga powiatowa nr 3205P), w Garzynie, przy ulicy Leszczyńskiej (droga krajowa nr 12), w Jaraczewie, przy ulicy Gostyńskiej i Jarocińskiej (droga krajowa nr 12), w Kąkolewie, przy ulicy Leszczyńskiej, (droga krajowa nr 12), w Piaskach, przy ul. Warszawskiej, (droga krajowa nr 12) oraz w Hersztupowie, (droga krajowa nr 12). Największy stopień degradacji klimatu akustycznego środowiska wykazały badania wykonane w miejscowości Piaski, w otoczeniu drogi krajowej nr 12.

Na potrzeby oceny stanu akustycznego, wykonywane są mapy akustyczne. Mapy akustyczne sporządza się także dla dróg, linii kolejowych i lotnisk, zaliczonych do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach. Mapy te sporządza wówczas podmiot nimi zarządzający, co 5 lat, jako dla terenów, na których eksploatacja obiektu może powodować przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W oparciu o dokonane na mapach akustycznych rozpoznanie, opracowywane są szczegółowe programy ochrony środowiska przed hałasem. W roku 2017 Zarząd Dróg Miejskich w Koninie wykonał okresowe pomiary poziomu hałasu w otoczeniu dróg o natężeniu ruchu pojazdów powyżej 3 mln pojazdów rocznie, zlokalizowanych wyłącznie na terenie Konina. Na podstawie zgromadzonych danych wykonane zostały dla tego miasta mapy akustyczne otoczenia odcinków dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie (WIOŚ, Poznań 2018).

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska, wojewódzki inspektor ochrony środowiska zobowiązany jest do sporządzania lokalnych map akustycznych dla miast o liczbie ludności mniejszej niż 100 tys. W 2017 roku WIOŚ w Poznaniu wykonał mapę akustyczną Odolanowa, wywiązując się tym samym z obowiązku zapisanego w przywołanej ustawie.

W roku 2019, ze względu na natężenie ruchu pojazdów mapą akustyczną objęto łącznie 827,608 km dróg, tj. zakwalifikowane ze względu na natężenie ruchu pojazdów odcinki dróg nr: A2, 5, S5, S5d, S5e, S5f, S8d S10, 11, S11a, S11c, 12, 15, 15a, 24, 25, 25e, 32, 36, 72 i 92, łącznie 268 odcinków scalonych w 115 jednorodnych odcinków o unikalnym numerze identyfikacyjnym.

Hałas kolejowy

Ocenia się, że zasięg negatywnego oddziaływania hałasu kolejowego w środowisku, uzależniony jest od warunków technicznych ruchu, jednak zasadniczo ma on mniejsze znaczenie w skali województwa ze względu na subiektywnie mniejszą dokuczliwość i ograniczenia w częstotliwości kursowania pociągów.

W roku 2017 wykonano badania hałasu kolejowego w otoczeniu wybranych odcinków linii kolejowych na terenie powiatu poznańskiego. Pomiary wykonywane były na granicy terenu mieszkaniowego oraz na granicy zabudowy mieszkaniowej. Zabudowę stanowiły domy jednorodzinne w Dopiewie i w Chludowie (WIOŚ, Poznań 2018). Pomiary wykonane w Dopiewie wykazały przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu kolejowego w porze nocnej. Badania poziomu hałasu wykonane w Chludowie nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych norm ani w porze dnia jak i nocy.

W badaniach przeprowadzonych w 2020 roku przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, stwierdzono występowanie przekroczeń obowiązujących standardów w otoczeniu linii kolejowej nr 281 w Marzeninie. W porze dziennej na terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej położonej przy ul. Ks. Twardego dopuszczalny poziom hałasu został przekroczony o około 4 dB, w porze nocnej o około 8 dB. Na terenie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej przy ul. Kolejowej 1, przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu w porze nocy wyniosło 10,6 dB (GIOŚ, Poznań 2020).

Hałas lotniczy

Lotniska stanowią powierzchniowe źródła oddziaływania wielu pojedynczych źródeł hałasu – samolotów stojących na płycie z pracującymi silnikami oraz maszyn startujących i lądujących.

Emisja hałasu lotniczego obejmuje znaczne obszary wokół lotniska, tak więc możliwości stosowania skutecznych zabezpieczeń akustycznych są ograniczone. Przy braku możliwości dotrzymania standardów jakości środowiska, wynikających m.in. z natężenia hałasu, pomimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, tworzone są obszary ograniczonego użytkowania (OOU).

Na terenie Wielkopolski znajdują się trzy lotniska: lotnisko cywilne Poznań-Ławica, wojskowe Poznań-Krzesiny oraz wojskowe w Powidzu. Niewielkie samoloty lądować mogą ponadto na lotniskach i lądowiskach o funkcji sportowo-usługowej w Pile, w Kobylnicy koło Poznania, w Kazimierzu Biskupim, w Ostrowie Wielkopolskim – Michalkowie i w Lesznie – Strzyżewicach. Do najbardziej uciążliwych lotnisk zalicza się:

- lotnisko cywilne Poznań-Ławica w Poznaniu, które posiada wyznaczony na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, obszar ograniczonego użytkowania (OOU). Obszar ten został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/302/12 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 30 stycznia 2012 roku (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 14 lutego 2012 poz. 961).
- lotnisko wojskowe Poznań-Krzesiny,
- lotnisko wojskowe w Powidzu, które położone jest w gminach Powidz i Witkowo.

Od roku 2011, w związku z oddziaływaniem akustycznym ruchu lotniczego na tereny wokół lotniska „Ławica”, prowadzony jest monitoring ciągły hałasu lotniczego. Wyznaczone punkty pomiarowe znajdują się po przeciwnych stronach lotniska – w Poznaniu i w Przeźmierowie, oba w granicach obszaru ograniczonego użytkowania (OOU).

Jak wskazuje WIOŚ w Poznaniu, (WIOŚ, Poznań 2018), *punkt pomiarowy w Poznaniu leży w strefie zewnętrznej OOU, w pobliżu granicy ze strefą wewnętrzną, na obszarze której przekroczone są wartości dopuszczalne poziomu hałasu obowiązujące na terenach zabudowy mieszkaniowej, natomiast punkt w Przeźmierowie w strefie wewnętrznej. W obu strefach nie mogą powstawać nowe budynki takie jak szpitale, domy opieki społecznej, uzdrowiska czy związane ze stałym lub czasowym pobytom dzieci i młodzieży. Dodatkowo, w strefie wewnętrznej OOU, budowa mieszkań możliwa jest pod warunkiem zapewnienia właściwego komfortu akustycznego wewnątrz budynku. Ponadto właściciele nieruchomości objętych uchwałą o utworzeniu OOU mają prawo do odszkodowań, pod warunkiem spełnienia przesłanek uzasadniających ich wypłatę. W celu ograniczenia uciążliwości akustycznych powodowanych funkcjonowaniem lotniska „Ławica”, realizacja operacji lotniczych przebiega z zachowaniem ustaleń wynikających z decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach z dnia 28.02.2011 r. wydanej przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Ustalenia te dotyczą m. in. ograniczenia sumy operacji lotniczych w porze dnia i nocy dla poszczególnych typów samolotów, wyłączenia z eksploatacji szczególnie uciążliwych akustycznie statków powietrznych, zmiany organizacji ruchu, zmiany lokalizacji instalacji będących źródłem hałasu, zastosowania tłumików akustycznych w urządzeniach wentylacyjnych i klimatyzacyjnych. Operatorzy statków powietrznych wykonujący operacje lotnicze zobowiązani są do stosowania procedur ograniczenia hałasu odpowiednich dla danego typu statku powietrznego, a w przypadku ich braku – do stosowania ogólnych procedur służb żeglugi powietrznej.*

W roku 2017 WIOŚ w Poznaniu przeprowadził również pomiary hałasu lotniczego w otoczeniu lotniska Aeroklubu Leszczyńskiego na terenie Leszna. Punkty pomiarowe usytuowano w rejonie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz w obszarze rekreacyjno-wypoczynkowym. Pomiary wykonywano wyłącznie w porze dnia tj. w czasie funkcjonowania lotniska. Otrzymane wartości równoważnego poziomu hałasu kształtowały się poniżej wartości dopuszczalnej (WIOŚ, Poznań 2018).

W roku 2019 GIOŚ wykonał pomiary, które potwierdziły występowanie ponadnormatywnych wartości długookresowych i krótkookresowych wskaźników poziomu hałasu na terenach zabudowy mieszkaniowej w granicach obszaru ograniczonego użytkowania w Przeźmierowie, a także przypadki przekraczania na terenie Poznania dopuszczalnych wartości krótkookresowych równoważnego poziomu hałasu w porze nocy, incydentalnie również w porze dnia, obowiązujących dla tego typu zabudowy poza granicą strefy wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania (GIOŚ, Poznań 2020).

W 2019 r. GIOŚ przeprowadził również pomiary hałasu lotniczego w otoczeniu lotniska Aeroklubu Poznańskiego im. Wandy Modlibowskiej zlokalizowanego w Kobylnicy oraz w otoczeniu Lądowiska Kazimierz Biskupi. Otrzymane wartości równoważnego poziomu hałasu kształtowały się poniżej wartości dopuszczalnej (GIOŚ, Poznań grudzień 2020).

Hałas przemysłowy

W roku 2017 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadził 208 kontroli w zakresie hałasu przemysłowego, w tym 98 interwencyjnych (WIOŚ, Poznań 2018). Obiektami objętymi kontrolą były głównie zakłady przemysłowe, zarówno produkcyjne jak i przetwórcze (w tym zakłady przetwórstwa spożywczego), ферmy, parkingi, sklepy i punkty dystrybucji, elektrownie wiatrowe, lotniska oraz obiekty związane z działalnością rozrywkową i handlową. Najważniejszymi źródłami hałasu były: instalacje wentylacyjne, klimatyzatory, maszyny i urządzenia do obróbki materiałów, odpylacze, kompresory i sprężarki, suszarnie, urządzenia nagłaśniające, samochody ciężarowe i turbiny wiatrowe, myjnie samochodowe. W ramach kontroli stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu do 20 dB w porze dziennej oraz do 25 dB w porze nocnej.

W roku 2018 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu przeprowadził 235 kontroli w zakresie przestrzegania przepisów dotyczących krótkookresowych poziomów hałasu w środowisku –równo-ważnego poziomu hałasu w porze dnia (LAeqD) i równoważnego poziomu hałasu w porze nocy (LAeqN). Kontrolami objęto głównie zakłady przemysłowe –zarówno produkcyjne jak i przetwórcze, w tym zakłady przetwórstwa spożywczego, drzewno - papierniczego, zakłady wydobywania kruszywa i obróbki mechanicznej elementów metalowych, a także ферmy, parkingi i place manewrowe, sklepy i punkty dystrybucji, elektrownie wiatrowe, obiekty związane z działalnością gastronomiczną, rozrywkową i handlową. Najważniejszymi źródłami hałasu były: instalacje wentylacyjne, klimatyzatory, maszyny i urządzenia do obróbki materiałów, odpylacze, kompresory i sprężarki, sortowniki, przesiewacze, taśmociągi, stacje transformatorowe, urządzenia nagłaśniające, samochody ciężarowe, turbiny wiatrowe oraz myjnie samochodowe. W ramach kontroli prowadzonych przez WIOŚ w roku 2018 stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu do 25 dB w porze dziennej oraz do 20 dB w porze nocnej.

W roku 2019 badania akustyczne zrealizowały 184 podmioty. Kontrolami objęto ферmy drobiu, gospodarstwa rolne, ubojnie, cukrownie, zakłady przemysłu spożywczego, rybnego, rolnego, farmaceutycznego, chemicznego, metalowego, maszynowego, drzewnego, papierniczego, gumowego, budowlanego, galwanizernie, huty metali i szkła, zakłady składowania i przetwarzania odpadów, elektrownie i elektrociepłownie, stacje pomp, obiekty handlowe i rozrywkowe oraz służby zdrowia i administracji. Przekroczenia dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku stwierdzono w 10 przypadkach w porze nocy i w porze dnia.

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, zdecydowana większość konfliktów akustycznych jest spowodowana oddziaływaniem hałasów drogowych. Pomimo wielu działań podejmowanych w celu ograniczenia hałasu drogowego, obejmujących rozwiązania techniczne zmniejszające emisję hałasu na etapie konstrukcji pojazdów lub

poprzez stosowanie cichych nawierzchni drogowych oraz działania zapewniające ograniczenie propagacji hałasu, w tym stosowanie ekranów akustycznych, fundamentalne znaczenie ma właściwe i konsekwentne planowanie przestrzenne, prowadzone z uwzględnieniem odpowiedniej perspektywy czasowej.

7.4. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

Zgodnie z ustawą – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, 2127, 2269), ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane. Rok 2020 był pierwszym rokiem badawczym, w piątym cyklu badań poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku, prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Pomiary w tych samych lokalizacjach prowadzone były cyklicznie w roku 2008, 2011, 2014, 2017 i 2020. Poziomy PEM zmierzone w roku 2020 były dużo niższe od poziomu dopuszczalnego.

7.5. ZAGROŻENIE POWODZIOWE

W granicach województwa wielkopolskiego we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (KZGW, Warszawa 2011) wyznaczone zostały obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Są to obszary, na których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub jest prawdopodobne wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi. Do rzek lub odcinków rzek objętych tymi obszarami należą:

- Warta, Ner, Proсна, Swędnia, Trojanówka, Pokrzywnica, Lutynia, Kanał Mosiński, Obra, Cybina, Główna, Welna, Noteć, Drawa, Gwda, Pilawa, Barycz, Polska Woda, Orla, Rów Polski (dla których mapy zagrożenia powodziowego opracowano w I cyklu planistycznym, a ich przekazanie jednostkom administracji nastąpiło w dniu 15 kwietnia 2015 r.),
- Obra, Bawół, Gnida, Kanał Mosiński, Kania, Kielbaska, Średzka Struga, Mała Welna, Mieszna, Moskawa, Ołobok, Polska Woda, Powa, Rgilewka, Rudnik, Sama, Samica Stęszewska, Teleszyna, Warta, Wirynka, Wrześnica, Wrześnica Mała (dla których mapy zagrożenia powodziowego opracowano lub zaktualizowano w II cyklu planistycznym, a ich przekazanie do publicznej wiadomości przez ich umieszczenie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Środowiska i Klimatu nastąpiło w dniu 22 października 2020 r)

Na mapach zagrożenia powodziowego wskazane zostały następujące obszary zagrożenia powodziowego (Wody Polskie, Warszawa 2020):

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi $p=0,2\%$, czyli raz na 500 lat lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego (ok. 4% powierzchni województwa wielkopolskiego),
- obszary szczególnego zagrożenia powodziową obejmujące obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi $p=1\%$, czyli raz na 100 lat (ok. 3% powierzchni województwa wielkopolskiego), obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi $p=10\%$, czyli raz na 10 lat (ok. 2% powierzchni województwa wielkopolskiego) oraz obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia budowli piętrzącej.

Wskazać należy, że dla części gmin określono bardzo wysoki i wysoki poziom zintegrowanego ryzyka powodziowego. Do grupy tej należą: m. Kalisz (rz. Proсна i Swędrnia), Dąbie (rz. Warta i Ner), Golina, Luboń, Oborniki, Koło, Rzgów, Łądek, Stare Miasto, Śrem, Międzychód, (rz. Warta), m. Poznań (rz. Warta i Główna), Kościan (rz. Obra), Piła (rz. Gwda) i Odolanów (rz. Barycz).

Skutki zagrożenia powodziowego w Wielkopolsce z zasady są przewidywalne i nie przybierają dynamicznego przebiegu. Wynika to przede wszystkim z uwarunkowań geograficznych i geomorfologicznych regionu oraz istniejącego zabezpieczenia powodziowego. System ochrony przeciwpowodziowej w województwie wielkopolskim tworzą wały przeciwpowodziowe, budowle hydrotechniczne, zbiorniki wodne, poldery przepływowe i kanały ulgi. Możliwość wystąpienia powodzi w województwie wielkopolskim dotyczy stosunkowo niewielkich obszarów, zaś skala tego zjawiska przeważnie nie przybiera wymiarów klęski żywiołowej.

7.6. ZANIECZYSZCZENIE GLEB

Program pn. "Monitoring chemizmu gleb ornych Polski" stanowi element Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Celem programu jest ocena stanu zanieczyszczenia i zmian właściwości gleb w wymiarze czasowym i przestrzennym.

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany od roku 1995. W 5-letnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju. Kolejna, piąta tura monitoringu przypadła na lata 2015-2017 i podobnie jak w poprzednich latach była realizowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Środki na realizację programu Monitoringu pochodzą z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Na podstawie „Monitoringu chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017” (Puławy, 2017), w Wielkopolsce wytypowano do badań 17 punktów pomiarowych. Przeprowadzone badania gleb wykazują, że grunty orne Wielkopolski należą do niezanieczyszczonych. Dotyczy to zarówno zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), które są jedną z grup trwałych zanieczyszczeń organicznych, oraz zawartości pierwiastków śladowych takich między innymi jak: cynk, kadm, miedź, nikiel, ołów, bar, chrom czy kobalt. Na obszarze Wielkopolski wszystkie punkty posiadają zawartość naturalną zanieczyszczeń i mogą być wykorzystywane do produkcji rolniczej bez żadnych ograniczeń.

7.7. OSUWANIE SIĘ MAS ZIEMNYCH

Na obszarze województwa wielkopolskiego w 2018 r. zewidencjonowano ponad 450 terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz 285 osuwisk, głównie w obrębie krawędzi wysoczyzn i dolin rzecznych. Zostały one wskazane w rejestrach terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, w obrębie czternastu powiatów: poznańskiego, kościańskiego, gnieźnieńskiego, gostyńskiego, rawickiego, wrzesińskiego, średzkiego, śremskiego, wągrowieckiego, chodzieskiego, pilskiego, czarnkowsko-trzecieckiego oraz miasta Poznań i miasta Kalisz (Starostwa powiatowe województwa wielkopolskiego, zestawienie z 2018). W pozostałych powiatach obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych określane są na podstawie badań archiwalnych z lat 60. XX wieku, będących w zasobach Geologa Województwa Wielkopolskiego i Państwowego Instytutu Geologicznego.

7.8. ODDZIAŁYWANIE INWESTYCJI LINIOWYCH NA ŚRODOWISKO

Oddziaływanie inwestycji liniowych na środowisko zależy od rodzaju inwestycji oraz od stopnia wrażliwości środowiska naturalnego i jego zasobów. Cechą inwestycji liniowych jest zróżnicowany charakter możliwych zakłóceń i zmian w środowisku przyrodniczym, jakie mogą one generować. Do inwestycji liniowych oddziałujących na środowisko zalicza się głównie: linie elektroenergetyczne, sieć drogową i kolejową, gazociągi i ropociągi.

Linie elektroenergetyczne

Eksploatacji linii napowietrznych oraz stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć towarzyszy obecność w ich otoczeniu szeregu czynników fizycznych i chemicznych, które w pewnych warunkach i przy odpowiednio dużych poziomach, mogą być uciążliwe dla środowiska.

Przewody linii elektroenergetycznych są źródłem promieniowania elektromagnetycznego (linie o napięciu nie niższym niż 110 kV). Podczas eksploatacji linii i stacji elektroenergetycznych w niekorzystnych warunkach atmosferycznych (mżawka, lekki deszcz, sadź) emitowany jest od tych obiektów hałas. Ze względu na gabaryty oraz długość tych inwestycji, odznaczają się one na ogół niekorzystnie w krajobrazie terenu. Z kolei spośród wszystkich urządzeń znajdujących się na szlaku

kolejowym lub w jego pobliżu, najwyższe poziomy zaburzeń radioelektrycznych wytwarzają elektryczne pojazdy trakcyjne, a także elektryczna sieć trakcyjna.

Sieć drogowa i kolejowa

Źródłem zagrożeń środowiska jest istniejąca sieć drogowa. Intensywny wzrost natężenia ruchu na drogach, w tym znaczący wzrost ilości pojazdów ciężkich w ogólnej liczbie samochodów, w wielu przypadkach powodować może negatywne oddziaływania na wspomniany powyżej klimat akustyczny, a także zagrożenia dla jakości powietrza atmosferycznego czy środowiska wodno-gruntowego. Negatywne oddziaływania na środowisko przyrodnicze występować mogą także podczas katastrof oraz zdarzeń na sieci dróg dopuszczonych do przewozu materiałów niebezpiecznych (ADR).

Inwestycjami, które oddziałują na środowisko przyrodnicze, są także linie kolejowe. Podczas ich eksploatacji wpływ na środowisko przyrodnicze jest mniejszy, aniżeli w przypadku transportu drogowego. Eksploatowane linie kolejowe mogą generować emisję zanieczyszczeń powietrza (spalinowe lokomotywy i pojazdy trakcyjne), wytwarzanie odpadów, emisję hałasu i drgań (zły stan nawierzchni kolejowej i taboru), zrzut ścieków. Przewóz koleją materiałów niebezpiecznych może powodować nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Zarówno w przypadku eksploatacji dróg, jak i linii kolejowych dochodzić może do zdarzeń i wypadków z udziałem ludzi lub zwierząt. W otoczeniu dróg kołowych i linii kolejowych dochodzić może również do zaburzeń w krajobrazie (dewastacja dworców, przystanków, parkingów i in.).

Gazociągi i ropociągi

Gazociągi i ropociągi są inwestycjami, które nie oddziałują negatywnie na stan środowiska przyrodniczego oraz zdrowie ludzi, o ile w okresie eksploatacji funkcjonują one zgodnie z zasadami bezpieczeństwa. Pewnym problemem wynikającym z realizacji gazociągu, czy ropociągu może być wprawdzie zniszczenie szaty roślinnej, ingerencja w różnorodność biologiczną, powierzchnię ziemi na trasie przebiegu, jednak tylko na etapie realizacji. Po zakończeniu prac budowlanych, w przypadku tych inwestycji liniowych, powierzchnia ziemi oraz szata roślinna najczęściej zostaje odtworzona.

Gazociągi i ropociągi w sposób znaczący mogą oddziaływać na środowisko przyrodnicze, na skutek kolizji i awarii w ich funkcjonowaniu zwłaszcza na tzw. odcinkach krytycznych (będących w znacznej kolizji z wartościami przyrodniczo-krajobrazowymi terenu). Skutkiem awarii jest wówczas wyciek paliwa, zagrożenie pożarowe czy wybuchowe.

7.9. POTENCJALNE POWAŻNE AWARIE

Ze względu na ilości znajdujących się w zakładach substancji niebezpiecznych mogących być przyczyną poważnej awarii przemysłowej, zostały one podzielone na dwie grupy: zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR) oraz zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR). Rodzaje i ilości substancji, które decydują o zakwalifikowaniu zakładu do zakładów o dużym

lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii zostały określone w przepisach szczegółowych (Dz.U. 2016, poz. 138).

W województwie wielkopolskim, według stanu na dzień 31.03.2021 r., funkcjonowało (za WIOŚ, Poznań 2018): 18 zakładów zakwalifikowanych do grupy ZDR oraz 31 zakładów zakwalifikowanych do grupy ZZR. Rejestr awarii za okres od: 01.01.2010 do 31.12.2020 zawiera 9 zdarzeń.

7.10. GOSPODARKA ODPADAMI

Głównym celem gospodarowania odpadami jest zapobieganie ich powstawaniu, a w przypadku wytworzenia odpadów odzyskiwanie i ponowne wykorzystanie surowców i materiałów oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niewykorzystanych.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XXII/405/20 z dnia 28 września 2020 r., uchwalił „Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym”. W momencie uchwalenia Planu, moc straciły:

- Uchwała Nr XXXI/810/2017 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym (WPGO 2022).
- Uchwała Nr IV/63/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 lutego 2019 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym, w zakresie wyznaczenia miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów.

W związku z nowelizacją ustawy o odpadach, dokonaną na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z dnia 22 sierpnia 2019 r., poz. 1579), niezbędne było dokonanie znaczących korekt w stosunku do WPGO 2022.

Najbardziej istotne zmiany dotyczą zniesienia regionów gospodarki odpadami komunalnymi, a także wskazania instalacji komunalnych (zamiast dotychczasowych instalacji RIPOK).

Na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonowały (wg stanu na 31.12.2018 r.) 22 instalacje komunalne, w tym:

- 11 Instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i wydzielenie z niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych frakcji nadających się w całości lub w części do odzysku.
- 11 Instalacji do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych.

8. POTENCJALNE ZMIANY ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

W Wielkopolsce istnieją duże wewnętrzne dysproporcje, które wymagają prorozwojowych interwencji. Warunkiem otrzymania funduszy unijnych w latach 2021 - 2027 na te interwencje jest opracowanie i zgłoszenie dobrych projektów rozwojowych w regionie. W projekcie tego programu zapisano cele, na które będą przeznaczane środki z Funduszy Europejskich w najbliższych 7 latach. Jednym z elementów prognozy jest analiza potencjalnych zmian środowiska w przypadku braku realizacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027.”, czyli w tzw. wariancie „0”. Ocena ta odnosi się do hipotetycznego scenariusza, jaki mógłby mieć miejsce w sytuacji, gdyby nie przyjęto projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027.”, bądź gdyby nie rozpoczęto procesu transformacji w związku z brakiem środków na jego realizację. W wariancie „0” wsparcie finansowe ukierunkowane na aspekty społeczno – gospodarczo - środowiskowe nie zostałyby udzielone, przewidziane rodzaje operacji nie zostałyby zrealizowane, a w konsekwencji stwierdzone problemy (wyróżnione w tab. 4 kolorem czerwonym) pozostałyby nierozwiązane. Brak realizacji projektowanego dokumentu spowoduje, że środki unijne na planowane interwencje nie zostaną przydzielone. Nie zostaną tym samym sfinansowane ze środków unijnych przedsięwzięcia, także te szczególnie istotne z dziedziny ochrony środowiska.

Tabela 4.

Potencjalne zmiany w środowisku w wyniku odstąpienia od realizacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027.”, których niezrealizowanie będzie generowało określone, niekorzystne skutki dla środowiska.

POTENCJALNE ZMIANY W ŚRODOWISKU W WYNIKU ODSTĄPIENIA OD REALIZACJI ZAPISÓW PROJEKTU DOKUMENTU	PRIORYTET I – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKIEJ GOSPODARKI	PRIORYTET II – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEJ WIELKOPOLSKI	PRIORYTET III – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ W WIELKOPOLSCIE	PRIORYTET IV – LEPIEJ POŁĄCZONA WIELKOPOLSKA W UE	PRIORYTET V – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA NOWEJ LUB ZAMODERNIZOWANEJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ	PRIORYTET VI - EUROPA BŁIŻEJ WIELKOPOLSKICH OBYWATELI	PRIORYTET VII - FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA WIELKOPOLSKIE INICJATYWY LOKALNE	PRIORYTET VIII - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFRR)	PRIORYTET IX - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFS+)	PRIORYTET X – SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA	PRIORYTET XI-XII – POMOC TECHNICZNA (EFRR, EFS, FST)
Utrata różnorodności biologicznej											
Postępująca degradacja krajobrazu											
Pogłębienie deficytu wody											
Zmniejszenie adaptacyjności środowiska do postępujących zmian klimatycznych											
Niewystarczająca poprawa zdolności retencyjnych złewni											
Niewystarczająca poprawa jakości zasobów wód powierzchniowych i podziemnych											
Zmniejszenie odporności na klęski żywiołowe i ekstremalne zjawiska pogodowe											
Zmniejszenie lesistości											
Oslabienie powiązań przyrodniczych w skali lokalnej i ponadregionalnej											
Zmniejszenie atrakcyjności przestrzeni do zamieszkania oraz spędzania wolnego czasu											
Uszczuplenie zasobów i pogorszenie jakości wód podziemnych na skutek nieracjonalnej gospodarki wodnościekowej oraz gospodarki odpadami											
Pogorszenie jakości powietrza (w związku z niską emisją i emisją liniową przyczyniającą się oraz wzrostem emisji liniowej)											
Pogorszenie klimatu akustycznego											
Wzrost obciążenia środowiska odpadami (w tym m.in. komunalnymi), zwiększenie powierzchni zajmowanych przez składowiska i pogorszenie lokalnych walorów krajobrazowych											
Pogarszanie stanu życia i zdrowia mieszkańców											

9. CHARAKTERYSTYKA I OCENA PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ PRAWNĄ

Przeprowadzona dla potrzeb niniejszej prognozy analiza uwarunkowań pozwala na sformułowanie problemów środowiskowych istotnych z punktu widzenia analizowanego dokumentu.

Za najważniejsze problemy środowiskowe dla realizacji zapisów uznano:

- Brak spójnego, ciągłego przestrzennie systemu przyrodniczych obszarów prawnie chronionych zapewniającego skuteczną ochronę cennych walorów przyrodniczych, jak i zachowanie powiązań przyrodniczych. Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu, jest także zagrożenie różnorodności biologicznej.
- Występowanie zjawisk i konfliktów wynikających z sąsiedztwa dużego miasta. Obszar ten obejmuje teren miasta Poznania oraz gmin leżących w jego obszarze funkcjonalnym. Charakteryzuje się on występowaniem zjawisk i konfliktów, których wielkość i nasilenie nie występuje w innej części województwa. Szczególny przypadek konfliktów stwarza postępujący w dużych miastach proces suburbanizacji. Na obszarach dużych koncentrują się niekorzystne zjawiska związane z hałasem czy zanieczyszczeniem powietrza. Największe miasta regionu to również punkty koncentracji sieci transportowej. Niekontrolowane „rozlewanie się” miasta poza jego granice niesie ze sobą wiele problemów i niekorzystnie wpływa na kształtowanie ładu przestrzennego. Intensywne zagospodarowywanie terenów wiejskich bezpośrednio przylegających do miast, wpływa na zmianę funkcji wsi z rolniczej na mieszkaniową, usługową lub przemysłową. Często wiąże się to z przeznaczaniem gruntów wysokich klas bonitacyjnych na cele nierolnicze, co znacząco wpływa na zmianę krajobrazu wsi i charakteru jej zabudowy.
- Szybsze, niż przeciętnie w kraju tempo przyrostu terenów zabudowanych oraz wyłączania gruntów z produkcji rolnej i leśnej, odbywające się kosztem terenów rolniczych i biologicznie czynnych. Nowe tereny zabudowy mieszkaniowej wymagają skomunikowania poprzez rozwój sieci połączeń pasażerskich transportem zbiorowym.
- Występowanie obszarów zagrożonych negatywnym oddziaływaniem hałasem a w szczególności hałasem drogowym, kolejowym i lotniczym. Istotnym problemem jest koncentracja problemów związanych z hałasem w mieście Poznaniu Kaliszu i Lesznie dla których wykonano programy dotyczące ochrony przed hałasem.
- Postępujące zanieczyszczenia powietrza emitowane przez transport drogowy. Transport samochodowy jest istotnym źródłem zanieczyszczeń powietrza w aglomeracjach miejskich. Redukcja emisji zanieczyszczeń przez zaostrzenie norm spalin, inteligentny transport, w tym przede wszystkim transport publiczny, są najistotniejszymi wyzwaniami na najbliższe lata.

- Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu, są zmiany klimatu. Wskutek działalności człowieka poważnie zwiększyła się ilość gazów cieplarnianych. Prowadzi to do intensyfikacji naturalnego efektu cieplarnianego, czego rezultatem będzie wzrost średniej temperatury powierzchni Ziemi i atmosfery, co może wpłynąć negatywnie na naturalne ekosystemy i ludzi.
- Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu, są klęski żywiołowe, w szczególności powodzie i susze. Najbardziej narażone na skutki powodzi są obszary zurbanizowane i uprzemysłowione. Wody powodziowe w takich obszarach powodują duże szkody w dobrach materialnych, w tym infrastrukturze publicznej. Mogą też wpłynąć na życie i zdrowie ludzi, głównie tam gdzie zabudowa mieszkaniowa i infrastruktura zlokalizowane są na obszarach zalewowych. Susza, obok powodzi, jest jednym z najbardziej dotkliwych i bezpośrednich zjawisk naturalnych oddziałujących na środowisko, gospodarkę i ludzi. W walce z suszą potrzebne są działania długofalowe, strategiczne, które poprzez swą skalę przyczynią się do minimalizowania skutków suszy.
- Problemem istotnym z punktu widzenia realizacji dokumentu jest również degradacja środowiska wodnego (stan ilościowy i jakościowy wód powierzchniowych i podziemnych, pogłębiający się proces eutrofizacji wód).

10. ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA POZIOMACH MIĘDZYNARODOWYM, EUROPEJSKIM I KRAJOWYM, ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTU PROGRAMU

Polska jest stroną wielu konwencji międzynarodowych w zakresie ochrony środowiska. Z ich ratyfikacji wynikają zobowiązania do podejmowania działań, mające wpływ na politykę państwa w dziedzinie ochrony środowiska oraz pośrednio na kierunki rozwoju gospodarczego kraju. Ich wagę podkreśla fakt nadrzędności prawa międzynarodowego względem aktów prawa wewnętrznego. Cele polityki UE w dziedzinie środowiska naturalnego zostały określone w art. 191 ust 1 *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)*.

Na szczeblu krajowym ochronę środowiska zapewniają w szczególności art. 5 i art. 74 przyjętej w 1997 r. *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*.

Podstawę do prowadzenia polityki ochrony środowiska w kraju, w myśl ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*, stanowi *Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP2030)*. Główną rolą tego dokumentu jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego państwa. Z kolei, tak aktualne w dzisiejszych czasach, problemy związane ze zmianami klimatycznymi reguluje *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020)*. Głównym celem *Strategicznego planu (...)* jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. W dokumencie wskazano priorytetowe kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć do 2020 roku w najbardziej wrażliwych na

zmiany klimatu obszarach, takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, budownictwo i gospodarka przestrzenna, obszary zurbanizowane, transport, obszary górskie i strefy wybrzeża.

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027.”, zawiera w swej treści wiele zapisanych odniesień do ochrony środowiska, w konsekwencji czego wypełnia on cele ochrony środowiska w szczególności w zakresie:

- **Przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu** – poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i zmniejszenia efektu cieplarnianego, a także wzrost odporności infrastruktury na ekstremalne zjawiska pogodowe oraz poprawę poziomu ochrony mieszkańców przed szkodliwymi skutkami zmian klimatu (bezpośrednie inwestycje wzmacniające odporność naturalnych i ludzkich systemów na zaistniałe lub oczekiwane skutki zmian klimatu) – uwzględnionych w następujących dokumentach:
  - Ustabilizowanie koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który zapobiegłby niebezpiecznej, antropogenicznej ingerencji w system klimatyczny – **Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r.**
  - Konieczność włączenia się krajów do oceny możliwego wpływu zmian klimatu na różne dziedziny życia i stworzenia strategii ograniczenia tego wpływu poprzez dostosowanie do tych zmian - **Program działań z Nairobi ws. oddziaływania, wrażliwości i adaptacji do zmian klimatu z 2006 przyjęty na forum Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych ws. zmian klimatu (UNFCCC).**
  - Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom – **Cel 13. Działania w dziedzinie klimatu Przekształćmy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030; Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25.09.2015 r.**
  - Ogólnosiwiatowy plan działania przeciwdziałający zmianom klimatu dzięki ograniczeniu globalnego ocieplenia do wartości znacznie poniżej 2°C – Porozumienie paryskie 2015 r.
  - *Promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego, w szczególności zwalczania zmian klimatu art. 191 ust 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).*
  - Cel główny: zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. **Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (SPA 2020).**
  - Cel szczegółowy III: **Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych - Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.**

- **Ochrony i poprawy jakości środowiska** – zmniejszenie poziomu emisji zanieczyszczeń do atmosfery, przyczyni się również do zmniejszenia depozycji zanieczyszczeń do wód, gleb, poprawy jakości siedlisk, a w konsekwencji ochrony bioróżnorodności – uwzględnionych w następujących dokumentach:
  - ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i odpowiedni transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów i technologii, a także odpowiednie finansowanie – **Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 09.05.1992 r.**
  - zachowanie dzikiej fauny i flory, która odgrywa pierwszorzędą rolę w utrzymaniu równowagi biologicznej, która stanowi naturalne dziedzictwo o wartości przyrodniczej, estetycznej, naukowej, kulturowej, rekreacyjnej, gospodarczej – **Konwencja o ochronie dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1996 r.**
  - ochrona, przywracanie oraz promowanie i zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej - **Cel. 15. Życie na lądzie – *Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*; Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25.09.2015 r.**
  - *Zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego, ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych* art. 191 ust 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).
  - Cel szczegółowy II: **Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska - *Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.***
- **Poprawy jakości i życia ludzi** – zmniejszenie depozycji zanieczyszczeń w środowisku wpłynie na poprawę warunków bytowania ludzi, a także ochronę zdrowia człowieka – uwzględnionych w następujących dokumentach:
  - Zapewnienie wszystkim ludziom zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu (Do 2030 roku znacząco obniżyć liczbę zgonów i chorób powodowanych przez niebezpieczne substancje chemiczne oraz zanieczyszczenie i skażenie powietrza, wody i gleby) – **Cel. 3. Dobre zdrowie Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030; Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25.09.2015 r.**
  - *Ochrona zdrowia człowieka* art. 191 ust 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

- Cel szczegółowy I: *Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego - Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.*

11. POTENCJALNE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI PROJEKTU PROGRAMU PT. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027.” NA OBSZARY NATURA 2000, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA

OOŚ ze względu na wieloetapowość oraz różnorodność skutków wymaga stosowania wielu, często zróżnicowanych względem siebie, metod oceny stanu zagrożenia poszczególnych elementów środowiska. Są one zróżnicowane nie tylko ze względu na przeznaczenie, ale również stopień szczegółowości.

I tak projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” zawiera dość ogólne zapisy interwencji. W przypadku większości priorytetów i celów szczegółowych, brak jest ich podstawowych parametrów, takich jak szczegółowa lokalizacja, przebieg, typ oraz skala, czy też powierzchnia zabudowy, stąd nie ma możliwości określenia natężenia danego oddziaływania na środowisko. Te priorytety/cele szczegółowe zajmują znaczną część projektu programu, ich charakterystyka znajduje się na blisko kilkudziesięciu stronach dokumentu. Tak sformułowana w projekcie dokumentu polityka rozwoju pozwala na dokonanie jedynie ogólnej oceny potencjalnych oddziaływań na środowisko priorytetów i celów szczegółowych. Drobiazgowa ocena stopnia i sposobu uwzględnienia wymagań dotyczących ochrony środowiska przez poszczególne inwestycje możliwa będzie dopiero na etapie przygotowania konkretnych inwestycji do realizacji i sporządzenia raportów o oddziaływaniu przedsięwzięć na środowisko.

Priorytety i cele szczegółowe dla Wielkopolski, kwalifikowane do wsparcia funduszami, wynikające z części opisowej interwencji ocenione zostały zgeneralizowaną metodą macierzową (tabela 6). Przewiduje się bowiem, że projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” przebadany zostanie szczegółowo w zakresie zgodności przedsięwzięć finansowanych ze środków Unii Europejskiej, z zasadą „nieczynienia znaczącej szkody” (ang. „Do No Significant Harm”), w rozumieniu art. 17 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/2088. Priorytety i cele szczegółowe, które poddane zostały tej ocenie to:

PRIORYTET I – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKIEJ GOSPODARKI

- 1.1. Cel szczegółowy (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.
- 1.2. Cel szczegółowy (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.

1.3. Cel szczegółowy (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

PRIORYTET II – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEJ WIELKOPOLSKI

2.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

2.2. Cel szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.3. Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.4. Cel szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.5. Cel szczegółowy (vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.6. Cel szczegółowy (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

PRIORYTET III – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ W WIELKOPOLSCE

3.1. Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

PRIORYTET IV – LEPIEJ POŁĄCZONA WIELKOPOLSKA W UE

4.1. Cel szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

PRIORYTET V – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA NOWEJ LUB ZMODERNIZOWANEJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

5.1. Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

5.2. Cel szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

5.3. Cel szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

5.4. Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

PRIORYTET VI - EUROPA BLIŻEJ WIELKOPOLSKICH OBYWATELI

6.1. Cel szczegółowy (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

6.2. Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

6.3. Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogóle i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

6.4. Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

6.5. Cel szczegółowy (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

6.6. Cel szczegółowy (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

6.7. Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

6.8. Cel szczegółowy (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

PRIORYTET VII - FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA WIELKOPOLSKIE INICJATYWY LOKALNE

7.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

PRIORYTET VIII - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFRR)

8.1 Cel szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

PRIORYTET IX - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFS+)

9.1 Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

9.2 Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

9.3 Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

9.4 Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

9.5 Cel szczegółowy (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

PRIORYTET X – SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA

10.1 Cel szczegółowy (i) umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

PRIORYTET XI-XIII – POMOC TECHNICZNA (EFRR, EFS, FST)

W projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” znalazło się także skonkretyzowanych 29 planowanych przedsięwzięć. 19 z tych przedsięwzięć zostało wymienionych w tym dokumencie jako lista propozycji przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego (tabela 5). Kolejne 10 projektów dużych przedsiębiorców zostało wpisanych w TERYTORIALNY PLAN SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNEJ (tabela 6). Wszystkie te przedsięwzięcia również ocenione zostały metodą macierzową. Były to następujące przedsięwzięcia (tabele 5, 6):

Lista propozycji przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego
Aneks 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem
(art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów)

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Fundusz	Cel Polityki
1.	Infrastruktura Informacji Przestrzennej (Systemy GIS)	EFRR	CP1
2.	Zjadamy nie wyrzucamy	EFRR	CP2
3.	Rewitalizacja linii kolejowej Wągrowiec - Golańcz - granica województwa (linia nr 356)	EFRR	CP 3
4.	Budowa drugiego toru kolejowego wraz z drugą przeprawą mostową na rzece Warcie na odcinku linii kolejowej nr 354 od posterunku odgałęźnego Oborniki Wlkp. Most do stacji Oborniki Wlkp.	EFRR	CP3
5.	Budowa siedziby Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu i Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Poznaniu	EFRR	CP4
6.	Budowa Centralnego Bloku Operacyjnego z centralną sterylizatornią wraz z oddziałem anestezjologii i intensywnej terapii – Wojewódzki Szpital Zespolony w Kaliszu	EFRR	CP 4
7.	Dostosowanie opieki onkologicznej do aktualnych standardów sanitarno-epidemicznych oraz rozbudowa zakresu i modernizacja sposobów udzielania świadczeń onkologicznych.	EFRR	CP4
8.	Rozwój Ratownictwa Medycznego w województwie wielkopolskim poprzez modernizację Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Poznaniu	EFRR	CP4
9.	Centrum Muzyki	EFRR	CP4
10	Muzeum Powstania Wielkopolskiego	EFRR	CP4
11	Wzmocnienie systemu polityki społecznej w Wielkopolsce ROPS SOCIAL SPACE LIVING LAB	EFRR	CP4
12	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym osób młodych	EFS+	CP4
13	Wielkopolskie telecentrum opieki	EFS+	CP4
14	Czas zawodowców – nowoczesne kształcenie w Wielkopolsce	EFS+	CP4
15	Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030	EFS+	CP4
16	Rozwój wielkopolskiej sieci centrów usług społecznych	EFS+	CP4

17	Wspomaganie preadopcji i postadopcji kluczem do udanej adopcji	EFS+	CP4
18	Wzmocnienie wielkopolskich migrantów	EFS+	CP4
19	Wzmocnienie organizacji pozarządowych w realizacji zadań w obszarze włączenia społecznego	EFS+	CP4

Tabela 6.

**Lista propozycji przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji
Aneks 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem
(art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów)**

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Fundusz	Cel polityki
1.	Budowa linii produkcyjnej do seryjnej produkcji pojazdów wodorowych	FST	CP6
2.	Fabryka modułów chłodniczych do PC i centrum kompetencyjne pomp ciepła	FST	CP6
3.	Podnoszenie i zmiana kwalifikacji oraz aktywizacja zawodowa pracowników Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin zorientowana na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy	FST	CP6
4.	Rozwój studiów o profilu praktycznym i form kształcenia ustawicznego dostosowanych do potrzeb Wielkopolski Wschodniej	FST	CP6
5.	PSNC EnergyLab - Wsparcie B+R dla kompleksowej transformacji społeczno-gospodarczej w Wielkopolsce Wschodniej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych nowych generacji – PCSS	FST	CP6
6.	Zwiększenie retencji i odbudowa zasobów wodnych terenów pogórnich na obszarze Wielkopolski wschodniej – PGW Wody Polskie	FST	CP6
7.	Niskoemisyjny transport publiczny w subregionie konińskim – wspólny dla Miasta Konin (LIDER PROJEKTU), Miejskiego Zakładu Komunikacji w Koninie Sp. z o.o., Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w Koninie S.A., Miasta Koło, Miasto Słupca i Miasta Turek	FST	CP6
8.	Budowa zakładu przetwarzania materacy pokonsumenckich jako element gospodarki w obiegu zamkniętym dla produktów wytwarzanych w Sun Garden Polska	FST	CP6
9.	Wsparcie zmiany społecznej w Wielkopolsce Wschodniej – ROPS w Poznaniu	FST	CP6
10.	Budowa Centrum Sprawiedliwej Transformacji	FST	CP6

W prognozie oddziaływania na środowisko przeanalizowany został możliwy wpływ ustaleń programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” na poszczególne komponenty środowiska. Ocena obejmowała wszystkie planowane w dokumencie działania, mogące potencjalnie oddziaływać na środowisko. Wyniki oceny zamieszczono w macierzach/tabelach (tabela 7 i 8), poprzedzając ją objaśnieniami skrótów i barw zastosowanych w ocenie. Wnioski z oceny zamieszczono w dalszej części opisowej.

Legenda:

INTENSYWNOŚĆ I CHARAKTER ODDZIAŁYWANIA

+++	Duże pozytywne (Bardzo pozytywne)
++	Średnie pozytywne
+	Małe pozytywne
0	Brak oddziaływania lub oddziaływanie znikome
-	Małe negatywne
--	Średnie negatywne
---	Duże negatywne
+/-	Zarówno pozytywne jak i negatywne
N	Brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania

TYP ODDZIAŁYWANIA

Bez	Bezpośrednie
Poś	Pośrednie
Wt	Wtórne
Sk	Skumulowane

CZAS ODDZIAŁYWANIA

Chw	Chwilowe
St	Stale
Kr	Krótkoterminowe
Sr	Średnioterminowe
Dł	Długoterminowe

STOPIEN ODWRACALNOŚCI

Odw	Chwilowe
Nieodw	Stale

Tabela 7.

Ocena oddziaływania priorytetów i celów szczegółowych projektu dokumentu na komponenty środowiska.

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska											
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rosliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne / surowce mineralne	Zabytki	Dobra materialne
PRIORYTET I – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKIEJ GOSPODARKI													
	Cel szczegółowy (i) Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (iii) Wzmocnienie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PRIORYTET II – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEJ WIELKOPOLSKI													
	Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW
	Cel szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW	+/- BEZ./POŚ/ WT/CHW/DŁ./ ODW
	Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW
	Cel szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW
	Cel szczegółowy (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	+++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW
	Cel szczegółowy (vii) Wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW
PRIORYTET III – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ W WIELKOPOLSCIE													
	Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW
PRIORYTET IV – LEPIEJ POŁĄCZONA WIELKOPOLSKA W UE													
	Cel szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	+++ BEZ./POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW	++ POŚ/ DŁ./ODW

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska										
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rosliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne /surowce mineralne	Zabytki
PRIORYTET V – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA NOWEJ LUB ZMODERNIZOWANEJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ												
	Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PRIORYTET VI - EUROPA BLIŻEJ WIELKOPOLSKICH OBYWATELI												
	Cel szczegółowy (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogóle i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	+++ BEZ/POŚ/ DL/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska												
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rosliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne /surowce mineralne	Zabytki	Dobra materialne	
PRIORYTET VII - FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA WIELKOPOLSKIE INICJATYWY LOKALNE														
	Cel szczegółowy (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW
PRIORYTET VIII - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFRR)														
	Cel szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW
PRIORYTET IX - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFS+)														
	Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	0	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	0	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	0	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Cel szczegółowy (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PRIORYTET X – SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA														
	Cel szczegółowy (i) umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie	++ POŚ/ DL./ODW	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	+++ BEZ/POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW	++ POŚ/ DL./ODW
PRIORYTET XI-XIII – POMOC TECHNICZNA (EFRR, EFS, FST)														
	Interwencja w ramach funduszy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 8.

Ocena oddziaływania przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego oraz ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji
Aneks 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem (art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów) na komponenty środowiska.

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska											
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rosliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne /surowce mineralne	Zabytki	Dobra materialne
1.	Infrastruktura Informacji Przestrzennej (Systemy GIS)	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Zjadamy nie wyrzucamy	+ POŚ/DŁ/ODW	++ BEZ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	+ POŚ/DŁ/ODW	0	0
3.	Rewitalizacja linii kolejowej Wągrowiec - Golańcz - granica województwa (linia nr 356). Kolejny etap modernizacji linii nr 356 (stanowiący część większego zadania inwestycyjnego realizowanego ze środków WRPO na lata 2007-2013), powiązany bezpośrednio ze zrealizowanymi inwestycjami na tej linii (Etap I, IA). Przedsięwzięcie obejmować będzie rewitalizację nieelektryfikowanej, jednotorowej linii kolejowej nr 356 na odcinku Wągrowiec – Golańcz – granica województwa długości ok. 29 km. Opracowana została dokumentacja przedprojektowa – Studium Wykonalności. Podjęta została przez Zarząd PKP PLK S.A. decyzja o wyborze wariantu inwestycyjnego. Z uwagi na koszty, realizacja inwestycji możliwa będzie w kolejnej perspektywie finansowej UE w ramach WRPO 2021-2027. Planowane są prace przygotowawcze tj. opracowanie dokumentacji projektowej (WRPO 2014-2020).	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW
4.	Budowa drugiego toru kolejowego wraz z drugą przeprawą mostową na rzece Warcie na odcinku linii kolejowej nr 354 od posterunku odgaleźnego Oborniki Wlkp. Most do stacji Oborniki Wlkp.	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW
5.	Czas zawodowców – nowoczesne kształcenie w Wielkopolsce	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.	Budowa siedziby Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu i Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Poznaniu (nowa lokalizacja)	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW
8.	Dostosowanie opieki onkologicznej do aktualnych standardów sanitarno-epidemicznych oraz rozbudowa zakresu i modernizacja sposobów udzielania świadczeń onkologicznych.	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.	Rozwój Ratownictwa Medycznego w województwie wielkopolskim poprzez modernizację Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Poznaniu	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska											
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne / surowce mineralne	Zabytki	Dobra materialne
10.	Budowa Centralnego Bloku Operacyjnego z centralną sterylizatornią wraz z oddziałem anestezjologii i intensywnej terapii – Wojewódzki Szpital Zespolony w Kaliszu	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11.	Wzmocnienie systemu polityki społecznej w Wielkopolsce ROPS SOCIAL SPACE LIVING LAB	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12.	Wielkopolskie telecentrum opieki	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	Rozwój wielkopolskiej sieci centrów usług społecznych	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	Wspomaganie preadopcji i postadopcji kluczem do udanej adopcji	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15.	Wzmocnienie wielkopolskich migrantów	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16.	Wzmocnienie organizacji pozarządowych w realizacji zadań w obszarze włączenia społecznego	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17.	Centrum Muzyki (nowa lokalizacja)	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW
18.	Muzeum Powstania Wielkopolskiego (nowa lokalizacja)	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW
19.	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym osób młodych	0	++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20.	Budowa linii produkcyjnej do seryjnej produkcji pojazdów wodorowych	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW
21.	Fabryka modułów chłodniczych do PC i centrum kompetencyjne pomp ciepła	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW
22.	Podnoszenie i zmiana kwalifikacji oraz aktywizacja zawodowa pracowników Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin zorientowana na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy	0	+++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23.	Rozwój studiów o profilu praktycznym i form kształcenia ustawicznego dostosowanych do potrzeb Wielkopolski Wschodniej	0	+++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lp.	Działanie/Projekt strategiczny	Komponenty środowiska											
		Różnorodność biologiczna i obszary objęte ochroną prawną	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne / surowce mineralne	Zabytki	Dobra materialne
24.	PSNC Energy Lab - Wsparcie B+R dla kompleksowej transformacji społeczno-gospodarczej w Wielkopolsce Wschodniej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych nowych generacji – PCSS	0	+++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25.	Zwiększenie retencji i odbudowa zasobów wodnych terenów pogórnich na obszarze Wielkopolski wschodniej – PGW Wody Polskie	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POS/WT/SK/ DŁ/ODW	0	0	0
26.	Niskoemisyjny transport publiczny w subregionie konińskim – wspólny dla Miasta Konin (LIDER PROJEKTU), Miejskiego Zakładu Komunikacji w Koninie Sp. z o.o., Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w Koninie S.A., Miasta Koło, Miasto Słupca i Miasta Turek	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	0	0	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ BEZ/POŚ/ DŁ/ODW	+++ POŚ/ DŁ/ODW	++ POŚ/ DŁ/ODW
27.	Budowa zakładu przetwarzania materacy pokonsumenckich jako element gospodarki w obiegu zamkniętym dla produktów wytwarzanych w Sun Garden Polska	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW
28.	Wsparcie zmiany społecznej w Wielkopolsce Wschodniej – ROPS w Poznaniu	0	+++ BEZ/DŁ/ODW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29.	Budowa Centrum Sprawiedliwej Transformacji	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ/ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	-- BEZ/DŁ NIEODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW	+/- BEZ/POS/ WT/CHW/DŁ ODW

12. WNIOSKI Z OCENY ODDZIAŁYWANIA PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA

W przypadku, gdy organ opracowujący projekt dokumentu nie wskazuje szczegółowych informacji na temat planowanych na danym obszarze przedsięwzięć, ich konkretnej lokalizacji oraz paramentów technicznych i technologicznych, ocena oddziaływania na środowisko ma charakter prognostyczny, wskazuje możliwe do wystąpienia oddziaływania, uwzględniając różne warianty realizacji przedsięwzięcia, przede wszystkim najbardziej niekorzystne dla środowiska, a także możliwe do realizacji rozwiązania alternatywne.

Ocena oddziaływania priorytetów i celów szczegółowych (wraz z zakresami interwencji) projektu dokumentu na komponenty środowiska przyrodniczego.

W grupie priorytetów oraz celów szczegółowych projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” znalazły się m.in. te, o zdecydowanie miękkim charakterze. W przypadku tych priorytetów, celów szczegółowych oraz zakresów interwencji trudno analizować ich oddziaływania na środowisko (są one trudno mierzalne), a bez konkretnej wiedzy o wspartych w ich ramach projektach, wystąpienia potencjalnych oddziaływań negatywnych nie można całkowicie wykluczyć. Przypuszczać jednak należy, iż przeprowadzenie wymaganych prawem procedur środowiskowych wykluczy ryzyko wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko.

Realizacja zapisów projektu programu niewątpliwie przyczyni się do zrównoważonego rozwoju kraju (zrównoważony rozwój, zrównoważona gospodarka wodna, zrównoważona multimodalna mobilność, zrównoważona, odporna na zmiany klimatu, inteligentna i intermodalna mobilność, kultura i zrównoważona turystyka, etc.). Działania przewidywane do realizacji, w ramach w jego poszczególnych priorytetów, celów szczegółowych i zakresów interwencji przyczynią się do rozwiązywania problemów środowiskowych w zakresie poprawy jakości środowiska, zahamowania zmian klimatu, zachowania różnorodności biologicznej itp., jednocześnie wpływając na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Potencjalne oddziaływania na środowisko w zakresie wybranych priorytetów i celów szczegółowych rozpatrywano biorąc pod uwagę zakres ich interwencji:

Cel szczegółowy priorytetu II pod nazwą ”Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych”.

Budowa, rozbudowa, modernizacja sieci ciepłowniczych i chłodniczych wraz z budową nowych niskoemisyjnych, bądź modernizacją istniejących niskosprawnych źródeł ciepła, kompleksowa (głęboka) modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych, modernizacja lub wymiana oświetlenia na energooszczędne, urządzeń i instalacji wykorzystywanych w lokalnych sieci ciepłowniczych i lokalnych źródeł ciepła, etc. mogą potencjalnie generować powstawanie odpadów na etapie realizacyjnym.

Odpady powstające w trakcie prac budowlanych czy rozbiórkowych, a także w trakcie demontażu dotychczas używanych urządzeń (np. źródła ciepła), prawdopodobnie poddawane będą recyklingowi co oznacza zgodność z celem GOZ.

Zadania inwestycyjne związane z zero - lub niskoemisyjnym budownictwem oraz zero - lub niskoemisyjnym rozwojem infrastruktury, ukierunkowane m.in. na zmianę sposobu zasilania w ciepło, modernizację energetyczną budynków w zakresie przebudowy przestarzałych indywidualnych instalacji węglowych oraz poprawę sprawności wytwarzania energii w systemach ciepłowniczych, doprowadzą w konsekwencji do zdecydowanego zmniejszenia obciążenia środowiska poprzez redukcję wielkości zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery. Efekty poprawy jakości powietrza zostaną także wzmocnione realizacją działań związanych ze zwiększeniem udziału odnawialnych źródeł energii. Natomiast potencjalne negatywne oddziaływania na środowisko mogą zostać rozpoznane głównie na etapie realizacji danego przedsięwzięcia inwestycyjnego, w skali lokalnej. Ich występowanie związane będzie z pracami budowlanymi: np. emisja hałasu powodowana pracą sprzętu budowlano-montażowego, lokalne zapylenie aerosanitarne, które wpływa na obniżenie komfortu życia mieszkańców. Są to jednak oddziaływania krótkoterminowe i chwilowe.

Nie przewiduje się, że realizacja działania doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby. Wręcz przeciwnie - celem działania jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń, szczególnie do powietrza, co wpłynie bezpośrednio na obniżenie stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, co w efekcie na terenie większości gmin pozwoli osiągnąć poziomy dopuszczalne określone dla pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz poziom docelowy określony dla benzo(a)pirenu.

Cel szczegółowy (ii) priorytetu II pod nazwą „Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju”.

Jednym z priorytetów projektu programu jest wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. Podjęte interwencje będą miały na celu zastosowanie nowoczesnych technologii i urządzeń pozwalających na rozwój energetyki opartej na m.in. źródłach odnawialnych (m.in. biomasy, biopaliw, biogazu, energii

wiatru, energii słonecznej, geotermii) i gazach zdekarbonizowanych (m.in. wodór, biometan - preferowane będą rozwiązania zielone), które mogą być wykorzystane jako źródło energii w sektorach nie nadających się do elektryfikacji i ciepłownictwa (w projekcie dokumentu ustalono rodzaje OZE, nie sprecyzowane zostały natomiast typy instalacji wykorzystujące OZE na obszarze opracowania).

Należy zaznaczyć, że produkcja energii z OZE może również wiązać się z potencjalnym negatywnym wpływem na środowisko zarówno na etapie realizacji inwestycji jak i eksploatacji poszczególnych rodzajów OZE.

Możliwe negatywne oddziaływania na przyrodę mogą dotyczyć, na etapie realizacji inwestycji, montażu urządzeń OZE na budynkach (np. paneli fotowoltaicznych) czy termomodernizacji. Istniejące wówczas ryzyko dotyczyć będzie potencjalnej możliwości niszczenia siedlisk ptaków i nietoperzy. W trakcie realizacji ww. działań istnieje potencjalne ryzyko płoszenia lub zamurowywania gniazdujących tam ptaków, a także nietoperzy. Należy zwrócić uwagę na występowanie miejsc lęgowych popularnych jerzyków zwyczajnych (*Apus apus*) oraz wróbli (*Passer domesticus*), w obrębie modernizowanych obiektów. Biorąc pod uwagę występowanie nietoperzy, przy tego typu pracach należy zwrócić szczególną uwagę, czy w obrębie remontowanego obiektu nie znajdują się te zwierzęta. W związku z powyższym, koniecznym jest właściwe planowanie i prowadzenie ww. robót. W przypadku nieodpowiedniego ich wykonywania może dochodzić do naruszania zakazów wymienionych w § 7 rozporządzenia⁷³, m.in. zabijania i okaleczania ptaków lub nietoperzy, niszczenie ich jaj i postaci młodocianych oraz ich siedlisk, miejsc gniazdowania, lęgu lub schronień. Także umyślne płoszenie i niepokojenie ww. gatunków jest dla nich zagrożeniem, gdyż prowadzić może, m.in. do porzucenia lęgów przez osobniki rodzicielskie. Dodatkowo przeprowadzone zamierzenia remontowe mogą uniemożliwić w przyszłości zakładanie gniazd przez bytujące tam wcześniej gatunki ptaków (np. poprzez montaż podbitek i uszczelnienie wszelkich szpar i nieciągłości elewacji wykorzystywanych wcześniej przez ptaki) lub też sprawić, że dane obiekty nie będą nadawały się w przyszłości do wykorzystania, jako miejsca odpoczynku przez występujące wcześniej nietoperze (np. poprzez zagrodzenie dostępu do pomieszczeń wcześniej przez te zwierzęta wykorzystywanych). Najdogodniejszym terminem prowadzenia remontów, czy termomodernizacji obiektów budowlanych jest okres poza okresem rozrodu występujących na nich gatunków zwierząt. W tym czasie wykonawca prac może, bez zezwolenia, zabezpieczyć wszelkie szczeliny i otwory wentylacyjne budynku przed zajęciem ich przez zwierzęta i nie dopuścić do założenia gniazd i przeprowadzenia lęgów przez ptaki w następnym sezonie. W przypadku stwierdzenia występowania gatunków chronionych w miejscu prowadzenia inwestycji należy wdrażać zalecenia związane z prowadzeniem termomodernizacji.

---

⁷³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183)

Z kolei farmy wiatrowe stanowią mogą potencjalne zagrożenie dla wielu gatunków ptaków oraz nietoperzy. Inwestycje polegające na instalowaniu turbin wiatrowych powinny być lokalizowane tak, aby nie kolidowały ze szlakami migracji ptaków, ani nie wpływały długotrwale niekorzystnie na inne gatunki lub siedliska. Ewentualne negatywne oddziaływanie na gatunki ptaków i nietoperzy może dotyczyć zwiększenia ryzyka kolizji osobników z płatami turbiny oraz z masztem. W tym kontekście w przyszłości kluczowy będzie aspekt wyboru lokalizacji projektu oraz jego skali. Podjęcie decyzji o realizacji inwestycji należy poprzedzić wnikliwym badaniem występowania populacji ptaków i nietoperzy i ich migracji. Lokalizacja turbin wiatrowych (nieznana na etapie projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”) jest bardzo istotna w kontekście utrzymania populacji migrujących ptaków, ponieważ posiada aspekt ponadregionalny. Poza negatywnym oddziaływaniem związanym ze zwiększoną śmiertelnością gatunków w przypadku inwestycji w energetykę wiatrową, oddziaływanie negatywne potencjalnie dotyczyć może także płoszenia zwierząt, na skutek zwiększonej emisji hałasu na terenach inwestycji, jak również zajmowania siedlisk pod maszty turbin.

Z kolei rozwój energetyki wodnej może doprowadzać do potencjalnych niekorzystnych zmian w obrębie koryta rzeki i w jej dolinie, w związku ze zmianą reżimu hydrologicznego. Funkcjonowanie ekosystemów rzek i nadrzecznych wiąże się z zapewnieniem stałego wysokiego poziomu wody powyżej budowli, co wpływa na podwyższenie poziomu wód w rzece i poziomu wód gruntowych (powyżej stopnia). Z kolei na dolnym poziomie może zachodzić erozja denną powodująca spadek poziomu wód w rzece i obniżenie poziomu wód gruntowych w dolinie, czego konsekwencją jest przesuszenie doliny, w tym np. zamieranie starszych drzew oraz ustępowanie lasów łęgowych. Skutkiem mogą być potencjalne negatywne oddziaływania na siedliska przyrodnicze (w tym zależne od wód). Istotne może być wystąpienie potencjalnego negatywnego oddziaływania na zwierzęta – w szczególności na gatunki ryb, których występowanie (możliwość rozrodu i żerowania) jest najczęściej związane z drożnością i zachowaniem stabilnych warunków środowiskowych w korycie rzeki. Hydroenergetyka może również potencjalnie wpływać negatywnie na gatunki ptaków, ze względu na zaburzenia naturalnego reżimu wód rzecznych, które są istotne dla zachowania łągów. Decyzje o lokalizacji urządzeń wodnych (nieznane na etapie projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”), powinny być poprzedzone analizą dokumentacji o walorach przyrodniczych, gdyż doliny rzek stanowią główne korytarze ekologiczne (skali krajowej, regionalnej lub lokalnej).

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” pokazuje, że region ma istotny potencjał do rozwoju energetyki bazującej na odnawialnych źródłach energii, w szczególności wykorzystujących biomasę i biogazownie. Produkcja biomasy może potencjalnie przyczyniać się do rozprzestrzeniania gatunków inwazyjnych na tereny cenne przyrodniczo, zmieniając niekorzystnie skład gatunkowy ekosystemów. Ponadto tworzenie

monokultur na dużych powierzchniach, również nie zawsze wpływa korzystnie na zachowanie bioróżnorodności na danym obszarze.

Budowa nowych obiektów OZE wiąże się z zajęciem terenu, co również może potencjalnie niekorzystnie oddziaływać na istniejące tam siedliska oraz gatunki zwierząt (np. poprzez osuszanie terenu pod budowę, wycinkę drzew, krzewów).

Interwencje zapisane w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” będą miały na celu zastosowanie nowoczesnych technologii i urządzeń pozwalających na rozwój energetyki opartej również na gazach zdekarbonizowanych (m.in. wodór, biometan - preferowane będą rozwiązania zielone), które mogą być wykorzystane jako źródło energii w sektorach nie nadających się do elektryfikacji i ciepłownictwa. Realizacja ww. projektów przyczyni się do ochrony powierzchni ziemi i gleb, gdyż będą one miały bezpośredni wpływ na poprawę warunków ochrony ziemi, a także na zmniejszenie depozycji zanieczyszczeń z atmosfery na gleby. Realizacja przedsięwzięć z zakresu budowy obiektów produkcyjnych, dedykowanych dla rurociągów do przesyłu i dystrybucji wodoru lub rozbudowa infrastruktury do magazynowania lub oczyszczania wodoru, będzie wiązała się z przekształceniem użytkowania powierzchni ziemi, w tym gleby na etapie realizacji. Natomiast wyniki prac badawczych oceniają, że na etapie użytkowania ryzyko wystąpienia potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko (w tym gleby) z powodu wycieków wodoru są bardzo niewielkie (Larsen in. 2004).

Realizacja projektów związanych z magazynowaniem, jak i prac inwestycyjnych w zakresie infrastruktury przesyłowej będzie się wiązała z zajęciem nowych powierzchni terenu lub pracami budowlanymi ale prawdopodobnie już na terenach zagospodarowanych. Przepisy o ochronie gruntów rolnych, o planowaniu przestrzennym oraz o ocenach oddziaływania na środowisko zapewniają odpowiedni stopień ochrony ziemi i gleb w tym zakresie.

Potencjalne negatywne oddziaływania mogą wynikać z działań inwestycyjnych związanych z budową infrastruktury służącej m.in. przechowywaniu i dystrybucji wodoru. Będą one prawdopodobnie występowały na etapie ich realizacji, kiedy istnieje ryzyko zanieczyszczenia wód w wyniku wystąpienia sytuacji nieplanowanej i awaryjnej. Będą to jednak oddziaływania przejściowe i krótkotrwałe. Krótkotrwały negatywny wpływ związany będzie też z emisją hałasu i wibracji podczas prac sprzętu budowlanego.

Prawdopodobne pozytywne oddziaływania na wody powierzchniowe będą pośrednie, jednak niezwykle istotne. Będą się wiązały z ograniczeniem emisji produktów ubocznych spalania, które docelowo wraz z opadem trafiają do wód. Będzie to miało wyraźny pozytywny wpływ na stan chemiczny JCWP, ale również na ich stan ekologiczny. Również duże znaczenie będzie miało potencjalne zastosowanie wodoru jako paliwa w transporcie, co pozwoli na ograniczenie zanieczyszczeń dostających się do wód ze splywami z dróg.

Należy również zaznaczyć, że zapotrzebowanie na wodę do produkcji wodoru jest marginalne, a zatem nie dojdzie do potencjalnych negatywnych oddziaływań na ten komponent środowiska przyrodniczego.

Wdrożenie zapisów projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” w zakresie energetyki opartej na gazach zdekarbonizowanych może wiązać się z szeregiem oddziaływań na klimat i jakość powietrza. Krótkookresowo, możliwe są potencjalne oddziaływania negatywne w najbliższym otoczeniu planowanych inwestycji związane z przeprowadzaniem plac budowlanych i związanymi z tym dodatkowymi emisjami zanieczyszczeń, głównie pyłowych. Oddziaływania te mogą być ograniczone poprzez wdrożenie odpowiednich standardów przeprowadzania prac budowlanych pozwalających na ograniczenie rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń pyłami zawieszonymi. Potencjalne, chwilowe negatywne skutki inwestycji mogą być związane z wystąpieniem awarii instalacji, które w skrajnych przypadkach mogą doprowadzić do wycieku paliwa wpływając na jakość powietrza w pobliżu miejsca instalacji lub wzdłuż infrastruktury przesyłowej. W perspektywie długookresowej spalanie wodoru wiąże się z dodatkową emisją pary wodnej do atmosfery. Proces ten nie stanowi zagrożenia z punktu widzenia klimatu. Dodatkowe emisje pary wodnej mogą się natomiast lokalnie przyczynić do zwiększenia wilgotności względnej powietrza, co prawdopodobnie należy uwzględnić w przypadku wykorzystania wodoru na większą skalę w lokalizacjach o słabym przewietrzaniu lub w miejscach wrażliwych na zmiany wilgotności powietrza.

W projekcie dokumentu nie przewidziano działań związanych z wdrożeniem energetyki jądrowej. Najważniejsze znaczenie z perspektywy komponentów środowiska przyrodniczego ma realizacja zapisów projektu dokumentu pod kątem przeciwdziałania zmianie klimatu, która stanowi kluczowy element realizacji założeń europejskiego i krajowego planu na rzecz energii i klimatu. Realizacja założeń projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” ma na celu przede wszystkim ograniczenie emisji gazów cieplarnianych związanych ze spalaniem paliw kopalnych i zastąpienie ich wodorem.

W projekcie programu przewidziano: wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, wspieranie zrównoważonej gospodarki wodnej, sprzyjanie ochronie przyrody, bioróżnorodności i rozwojowi zielonej infrastruktury. Działania przewidziane w ramach tych celów wpływać będą bezpośrednio na poprawę stanu środowiska i uwzględniać zalecenia zawarte w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020).

Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Cel szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Cel szczegółowy (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Cel szczegółowy (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Ocenia się, że realizacja ustaleń projektu dokumentu nie spowoduje nieosiągnięcia celów środowiskowych zawartych w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry”, przyjętym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2016 r. poz. 1967).

Przepisy krajowe i prawodawstwo unijne zabraniają realizowania przedsięwzięć, które mogą pogorszyć stan wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym i ilościowym, jak również podejmowania działań, które mogłyby ograniczyć ich funkcje ekologiczne. Działania przewidziane do realizacji w ramach projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” są w większości ukierunkowane pośrednio lub bezpośrednio na ochronę lub poprawę stanu wód powierzchniowych oraz podziemnych. Bezpośrednio największe korzyści dla stanu wód powierzchniowych przyniesie realizacja działań polegających na budowie, rozbudowie, czy modernizacji sieci kanalizacyjnych i wodociągowych, jak również infrastruktury towarzyszącej, które służą ochronie wód (Cel szczegółowy (iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, Cel szczegółowy (v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej). Podobne oddziaływanie niosą ze sobą działania związane z racjonalnym zużyciem wody. Pozytywnie oddziaływać na wody będą działania związane z przeciwdziałaniem występowania powodzi i suszy (Cel szczegółowy (vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, Cel szczegółowy (iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego). W sposób bezpośredni pozytywnie na wody powierzchniowe wpłynąć będzie realizacja zadań związanych z renaturyzacją i rewitalizacją cieków i zbiorników wodnych (Cel szczegółowy (vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na

obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, Cel szczegółowy (iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego). Planowane działania w ramach gospodarki wodnej oraz ochrony przeciwpowodziowej będą prowadziły nie tylko do ograniczenia ryzyka oraz skutków wywołanych ponadnormatywnymi wezbrzeniami prowadzącymi do powodzi, ale także do poprawy jakości wód. Pośrednie i bezpośrednie zwiększanie zasobów wodnych będzie przeciwdziałało występowaniu i negatywnym skutkom suszy. Planowany rozwój „błękitnej infrastruktury”, w ramach adaptacji do zmian klimatu pozytywnie wpłynie na zarządzanie zasobami wodnymi i zagospodarowanie wód opadowych. Wpływ ewentualnej realizacji „nowych oczyszczalni ścieków oraz usprawnienia działania już istniejących” na środowisko uzależniony jest nie tylko od ilości oraz stężenia zanieczyszczeń w nich zawartych, lecz także od wielkości przepływu cieku i aktualnej jakości wód tego odbiornika. Potencjalnie zdarzają się przypadki, kiedy odprowadzanie ścieków zawierających zanieczyszczenia w dopuszczalnych stężeniach, mimo wszystko może negatywnie oddziaływać na wody odbiornika, z uwagi na jego szczególną wrażliwość. Wprowadzenie do wód rzeki przy niskim przepływie znacznego ładunku zanieczyszczeń może w konsekwencji wpłynąć potencjalnie negatywnie na jej naturalną zdolność samooczyszczania i stopniowe pogarszanie się jakości prowadzonych przez nią wód. Powtarzające się regularnie zrzuty ścieków zawierających substancje zanieczyszczające w ilościach podprogowych przyczyniają się do przekroczenia chłonności rzek, które niejednokrotnie stanowią lokalne cieki wodne o niewielkich przepływach.

Ze środowiskiem wodnym powiązany jest także sektor energetyczny. Dlatego projekty związane z poprawą efektywności energetycznej, z popularyzacją oszczędzania energii oraz promowaniem odnawialnych źródeł energii, pośrednio pozytywnie będą wpływać na wody poprzez zmniejszenie ich poboru do celów chłodniczych przez sektor energetyczny. Planowana transformacja energetyczna i przejście z energetyki opartej na węglu brunatnym na odnawialne źródła energii oraz technologie wodorowe prawdopodobnie pozytywnie wpłynie na zasoby wodne i jakość wód. Pozytywny wpływ na wody wykażą także działania zmniejszające zanieczyszczanie powietrza poprzez ograniczenie ich depozycji w wodach. Na redukcję zanieczyszczeń przedostających się do wód będą miały również wpływ niektóre z działań z zakresu rozbudowy i przebudowy infrastruktury drogowej. Poprawa stanu jakości powietrza wpływa zatem pośrednio na poprawę stanu jakości wody.

Cytując ww. ocenia się, że planowane przedsięwzięcia nie wpłyną negatywnie na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz art. 61 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Realizacja zapisów dokumentu nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na obszary sieci NATURA 2000 oraz nie będzie stanowić zagrożenia dla gatunków roślin, zwierząt i siedlisk, dla których ochrony zostały one powołane. Realizacja zadań nie będzie naruszać ustaleń obowiązujących planów zadań ochronnych obszarów chronionych.

Budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do przetwarzania odpadów ma korzystnie wspomóc rozwiązywanie problemów zagospodarowania odpadów w regionie, w tym ograniczenie ich produkcji, zbieranie, recykling i powtórne wykorzystanie, a także przetwarzanie termiczne z wytworzeniem energii i ciepła. Zmniejszenie ilości odpadów trafiających do środowiska, zmniejszenie strumienia odpadów zmieszanych i balastu składowanego, zapewni prawdopodobnie pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną. Inwestycje te przyczynią się do odzysku, w tym recyklingu odpadów, wpływając na redukcję zużycia energii i paliw kopalnych, obniżając w konsekwencji ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza. Zmniejszy się prawdopodobnie zapotrzebowanie na budowę składowisk stanowiących potencjalne zagrożenia dla jakości wód i wpływających negatywnie na powierzchnię ziemi (w tym gleby) i ingerujących w krajobraz. Odzysk, w tym recykling odpadów, wpływa na redukcję zużycia energii i paliw kopalnych, redukcję składowania, obniżając w konsekwencji ilości emitowanych gazów cieplarnianych, wpływając na ochronę klimatu, oddziałując pozytywnie na życie i zdrowie ludzi.

Cel szczegółowy (vii) wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” jest co do zasady dokumentem, którego realizacja pozytywnie wpłynie na środowisko. Zgodnie z Europejską Konwencją Krajobrazową sporządzoną we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98), ochrona krajobrazu oznacza działanie na rzecz zachowania i utrzymywania ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu tak, aby ukierunkować i harmonizować zmiany, które wynikają z procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Konwencja traktuje krajobraz jako ważny element życia ludzi zamieszkujących w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również odznaczających się wyjątkowym pięknem. Kładzie nacisk na podnoszenie świadomości społeczeństwa, szkolenie specjalistów i edukację w szkołach oraz identyfikację krajobrazów i ocenę zidentyfikowanych krajobrazów. Audyt krajobrazowy to dokument uchwalany przez Sejmik Województwa stanowiący podstawę do podejmowania działań w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego. Wnioski i rekomendacje sformułowane w audycie będą miały swoje odzwierciedlenie w dokumentach planistycznych poziomu regionalnego i lokalnego. Wzmocnią one także ochronę krajobrazu w obszarach objętych formami ochrony przyrody i zabytków tj. w parkach narodowych i krajobrazowych, rezerwatach przyrody, obszarach chronionego krajobrazu i parkach kulturowych, a także będą mogły stanowić podstawę do

prowadzenia polityki krajobrazowej w województwie. Dla województwa wielkopolskiego dokument ten nie został jeszcze uchwalony.

Działaniem, które potencjalnie pozytywnie wpłynie na krajobraz jest działanie polegające na dostępności gruntów zdegradowanych do zalesienia (Cel szczegółowy (vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia), pozytywnie oceniono również oddziaływanie na krajobraz wielu działań wchodzących w zakres gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ). W ostatnich latach zdecydowana większość odpadów trafiała na składowiska, które w wielu przypadkach nie tylko zagrażały środowisku gruntowo - wodnemu, powodowały uciążliwości dla powietrza, zanieczyszczały gleby, ale także niekorzystnie wpływały na krajobraz, powodując jego degradację.

Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

Ocenia się, że zakres interwencji prawdopodobnie nie będzie zagrażał jakości zasobów wodnych i morskich. Część z inwestycji związana jest ze zrównoważonymi systemami gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zielono - niebieskiej infrastruktury, co przyczynić się będzie do poprawy stanu i potencjału jednolitych części wód.

Zakłada się, że działania podejmowane w ramach środka będą zasobooszczędne oraz będą uwzględniać zasady gospodarki o obiegu zamkniętym. Zgodnie z Dyrektywą odpadową 2008/98/WE (art. 11, ust. 2, pkt b), wymaganie dotyczące osiągnięcia co najmniej 70% ponownego użycia, recyklingu i odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych zostanie wdrożone do krajowego porządku prawnego.

Z uwagi na kierowanie wsparcia w ramach planowanego zakresu interwencji na zieloną transformację miast, działania nie będą prawdopodobnie zlokalizowane na obszarach występowania siedlisk i gatunków objętych zainteresowaniem UE. Planowany zakres interwencji powinien wpływać na poprawę stanu ekosystemów w miastach poprzez zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach miejskich oraz inwestycje miejskie oparte na przyrodzie. Z tego względu może potencjalnie pozytywnie oddziaływać na zwiększenie bioróżnorodności w miastach. W tym celu w FEW 2021+ wskazano, że wszystkie działania będą musiały zostać obowiązkowo uzupełnione o inicjatywy sprzyjające przystosowaniu miast do zmian klimatu (w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu) oraz tworzenie lub podnoszenie ich odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu, w zakresie:

zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach miast i obszarów funkcjonalnych oraz ograniczanie zasklepienia gleby,

przeciwdziałania nieuzasadnionej wycince drzew. Wycięcie będzie mogło zostać przeprowadzone tylko w przypadku niemożliwości zrealizowania inwestycji. Jednakże, w takim przypadku będzie musiało zostać zrekompensowane nowymi nasadzeniami z co najmniej taką samą podażą tlenu jak przed wycięciem,

inwestycji miejskich opartych na przyrodzie [NBS], w których wprowadzono rozwiązania dot. roślinności towarzyszącej (zielen przyuliczna, zielone parkingi, zielone przystanki, zielone ściany, zielone dachy, ogrody deszczowe, klima-pondy, parki kieszonkowe, kwietne łąki),

zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zielono-niebieskiej infrastruktury oraz rozwiązań opartych na przyrodzie.

Cel szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

W niniejszym celu zakres interwencji zawiera działania, które zostały zapisane z projekcie Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku. W kwestii budowy drogi i powiązanej z nią infrastruktury zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko, zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE oraz dyrektywą 92/43/EWG do Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku.

- **Infrastruktura drogowa** oddziałuje wszechstronnie na elementy środowiska przyrodniczego, powodując zagrożenie dla różnorodności biologicznej, w szczególności skupiając się na zwierzętach. Oddziaływanie to wynika z podziału obszarów siedliskowych (fragmentacja siedlisk) oraz przerywania ciągłości korytarzy migracyjnych. Potencjalne negatywne oddziaływanie budowy i eksploatacji dróg dotyka przede wszystkim kompleksy leśne, łąkowe i obszary wodno-blotne o dużych powierzchniach, siedliska przyrodnicze. Aby temu przeciwdziałać wprowadzanych jest wiele mechanizmów i narzędzi technicznych, technologicznych i organizacyjnych, które pomagają utrzymać ciągłość ekologiczną, zwłaszcza w miejscach, gdzie powstają nowe drogi. Nie przewiduje się, aby planowany zakres interwencji doprowadził do znacznych emisji gazów cieplarnianych, ponieważ budowa nowych dróg lub ich modernizacja ma na celu wsparcie inwestycji infrastrukturalnych niezbędnych do zapewnienia funkcjonowania transportu publicznego oraz uzupełnienie luk w bezpośrednich połączeniach do węzłów transportowych. Oddziaływania te mogą mieć charakter lokalny i krótkookresowy. Wdrożenie innowacyjnych technologii drogowych wymaga jednak od wszystkich zaangażowanych podmiotów podejścia interdyscyplinarnego, obejmującego zagadnienia ochrony środowiska, gospodarki wodnej, krajobrazu i urbanistyki,

a także analizy techniczne oraz naukowe. W zakresie infrastruktury drogowej interwencja będzie skoncentrowana na działaniach wskazanych w Regionalnym Planie Transportowym dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku. Realizacja inwestycji drogowych, poza siecią TEN-T, dotyczyć będzie m.in. przedsięwzięć przyczyniających się do poprawy ich dostępności do sieci TEN-T, miejsc inwestycyjnych, terminali intermodalnych, centrów logistycznych oraz innych gałęzi transportu. Rozwój sieci dróg wojewódzkich uwzględnia inwestycje na rzecz wyprowadzenia ruchu drogowego z miast, jak również służących rozwojowi transportu publicznego. Drogi zalicza się do przedsięwzięć, które potencjalnie oddziałują zarówno na kształtowanie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, jak i na ich jakość. Stopień oddziaływania zależy od rodzaju inwestycji drogowej, stanu środowiska przyrodniczego, warunków geologiczno-hydrologicznych, topografii terenu itp. Do działań mających negatywny wpływ na stosunki wodne podczas budowy i eksploatacji infrastruktury drogowej należą: przekształcenia rzek (regulacja koryta, zabudowa brzegów); przecięcia dolin rzecznych; zmiany ukształtowania terenu; likwidacja ekosystemów zależnych od wód; spływy wód z powierzchni dróg (wraz z zanieczyszczeniami – m.in. substancje ropopochodne z budowy i eksploatacji dróg, tlenki azotu, węglowodory oraz związki metaloorganiczne, etc.). W przypadku tych inwestycji ryzyko degradacji środowiska związane z zachowaniem jakości i ilości wody musi być zredukowane zgodnie z wymogami określonymi w dyrektywie 2000/60/WE (Ramowa Dyrektywa Wodna) i z właściwym dla danej inwestycji Planem gospodarowania wodami w dorzeczu. Koryta bardzo wielu rzek zostały objęte różnymi formami ochrony m.in. siecią obszarów Natura 2000. Wobec tego planowanie i wykonywanie przedsięwzięć w takich rejonach powinno odbywać się z uwzględnieniem wymogów ochrony siedlisk przyrodniczych, wynikających z przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, o udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. W kwestii budowy dróg zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko (OOS) zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE, w ramach Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku. Ponadto, w przypadku inwestycji drogowych zaliczonych do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, przed wydaniem pozwoleń wodnoprawnych wymagane jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

- **Budowa obwodnic** dla miejscowości będzie prawdopodobnie prowadzić do poprawy płynności ruchu, co sprzyjać będzie zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych z transportu drogowego. Instalacja automatycznych urządzeń rejestrujących wykroczenia drogowe

przyczyni się do zmniejszenia prędkości poruszania się pojazdów, co również pozytywnie będzie wpływać na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, w związku z mniejszym zużyciem paliw w silnikach pojazdów drogowych. Budowa obwodnic przyczynia się pośrednio do łagodzenia zmian klimatu ponieważ przyczynia się do rozwiązania problemów bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz kongestii w miejscach, które najbardziej narażone są na zaburzenie płynności ruchu (a zatem redukuje zanieczyszczenia, zanieczyszczenia hałasem i wibracjami). Budowa obwodnic powoduje jednak przeniesienie negatywnego oddziaływania stałego, w tym oddziaływania akustycznego, z jednego miejsca w inne. Ponadto na etapie realizacji tego typu przedsięwzięć mogą potencjalnie występować krótkotrwałe negatywne oddziaływania na wybrane komponenty środowiska, w szczególności środowisko gruntowo – wodne, rośliny, powietrze, wody, zasoby naturalne.

- Inwestycjami, które oddziałują na środowisko przyrodnicze, w tym środowisko gruntowo - wodne, są także **linie kolejowe**. Podczas ich eksploatacji wpływ na środowisko przyrodnicze wprawdzie jest mniejszy, aniżeli w przypadku transportu drogowego. Eksploatowane linie kolejowe mogą natomiast generować emisję zanieczyszczeń powietrza (spalinowe lokomotywy i pojazdy trakcyjne), wytwarzanie odpadów, emisję hałasu i drgań (zły stan nawierzchni kolejowej i taboru), zrzut ścieków. Przewóz koleją materiałów niebezpiecznych także może powodować nadzwyczajne zagrożenia środowiska, w tym dla środowiska gruntowo – wodnego. Projekty modernizacyjne, polegające jedynie na przebudowie elementów istniejącej infrastruktury (liniowej, punktowej), cechują się najmniejszym prawdopodobieństwem negatywnych oddziaływań (również na pozostałe komponenty środowiska). Większe potencjalne prawdopodobieństwo oddziaływania dotyczy budowy nowych elementów infrastruktury kolejowej, co prawdopodobnie zostanie przeanalizowane na etapie przygotowania odnośnej dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej związanej z utworzeniem nowych połączeń. W przypadku wszystkich planowanych przedsięwzięć przewiduje się każdorazowo ich weryfikację pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE, tak aby na etapie planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji nie przyczyniały się one do oddziaływania na zasoby wodne. W ramach Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko, zgodnie z dyrektywą 2001/42/WE, dla projektów dokumentów w ramach którego planuje się m.in. modernizację (przebudowę lub rozbudowę) istniejącej infrastruktury kolejowej.

Modernizacja infrastruktury kolejowej (liniowej i punktowej), w przeciwieństwie do budowy nowych linii kolejowych oraz do infrastruktury drogowej, cechuje się zdecydowanie mniejszymi negatywnymi oddziaływaniami. Należy jednocześnie podkreślić, że system ocen oddziaływania na środowisko w Polsce jest zgodny z dyrektywą 2011/92/UE i zobowiązuje inwestorów do przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, które mogą na nie w znacznym stopniu oddziaływać. Ocena taka pozwala na precyzyjne wskazanie oddziaływań, jak również określenie ewentualnych wariantów alternatywnych, działań minimalizujących czy kompensujących, przypisanych do indywidualnych projektów. W ramach inwestycji „Linie kolejowe” planowane jest również opracowanie dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej dla kolejnych inwestycji, których celem jest poprawa jakości lub utworzenie nowych połączeń kolejowych w województwie. Zakres dokumentacji będzie prawdopodobnie obejmować: studia techniczno-ekonomiczno-środowiskowe, pełną dokumentację techniczną, w tym projektową oraz uzyskanie niezbędnych do rozpoczęcia robót decyzji i pozwoleń. Planowane nowe linie zostaną zbudowane od podstaw, a ich konstrukcja będzie zgodna ze wszystkimi obowiązującymi wytycznymi, w tym dotyczącymi wymogów środowiskowych. Dla powyższych inwestycji wymagane będzie przeprowadzenie indywidualnych ocen oddziaływania na środowisko. Dla potencjalnych inwestycji, które mogą być lokalizowane na obszarach Natura 2000 lub w ich sąsiedztwie, w ramach oceny oddziaływania zostanie prawdopodobnie przeprowadzone szczegółowe rozpoznanie możliwych oddziaływań na integralność i przedmioty ochrony tych obszarów. Ocena oddziaływania na środowisko inwestycji będzie wskazywać oddziaływania, ich siłę oraz ewentualne warianty alternatywne, działania minimalizujące czy kompensujące, jeśli będzie zachodziła potrzeba ich zastosowania, przypisane do indywidualnych projektów.

W wyniku przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko stwierdzono że realizacja przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego oraz ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, w wyniku ich realizacji nie wystąpi znaczący negatywny wpływ na integralność obszarów Natura 2000. Ocenia się również, że realizacja planowanych priorytetów nie wpłynie negatywnie na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz art. 61 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

Ocena oddziaływania przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego oraz ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji - Aneks 3:

Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem (art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów) na komponenty środowiska.

- *Revitalizacja linii kolejowej Wągrowiec - Gołańcz - granica województwa*, usytuowanej częściowo w Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Welny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka⁷⁴. Jednym z największych zagrożeń utraty różnorodności biologicznej jest potencjalna możliwość fragmentacji siedlisk. Fragmentacja siedlisk może oddziaływać na zasięgi występowania i fenologię, co zazwyczaj zmniejsza przeżywalność gatunków przy ograniczonej ich zdolności do przemieszczania się na nowe tereny. Do barier o największym wpływie na fragmentację siedlisk zalicza się m.in infrastrukturę kolejową (która jest jednak na tym terenie obecna od wielu lat, zaś planowana jest jedynie jej rewitalizacja). Wymagania dotyczące ochrony przyrody w kontekście prowadzonych inwestycji na liniach kolejowych są złożonym zagadnieniem. Składają się na nią: ochrona siedlisk i gatunków w pobliżu torów kolejowych, zapewnienie swobodnej migracji, bezpieczeństwo ruchu kolejowego oraz kwestie ekonomiczne. W przypadku rewitalizacji linii kolejowej, główne oddziaływania mogą być krótkoterminowe, chwilowe – faza realizacji inwestycji (hałas, niepokój związany z obecnością ludzi i pracami modernizacyjnymi). Mogą to być oddziaływania polegające na płoszeniu i niepokojeniu zwierząt podczas prac związanych z realizacją inwestycji. Najistotniejszym, potencjalnie negatywnym oddziaływaniem na obszary chronione charakteryzują się przedsięwzięcia polegające na budowie nowych odcinków linii kolejowych. Natomiast projekty zlokalizowane na istniejących liniach kolejowych (jak rewitalizacja linii kolejowej Wągrowiec - Gołańcz - granica województwa), mają zdecydowanie mniejsze oddziaływanie, ponieważ dla ich realizacji wymagana zajętość terenu jest mniejsza. Planowane przedsięwzięcie nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, w wyniku jego realizacji nie wystąpi znaczący negatywny wpływ na integralność obszarów Natura 2000, nie będzie ono naruszać celów ochrony obszarów Natura 2000. Istniejąca infrastruktura kolejowa jest aktualnie w znacznej mierze zdekapitalizowana i nie spełnia nowoczesnych standardów jakości i bezpieczeństwa, a także parametrów technicznych warunkujących pożądaną szybkość przewozów kolejowych. Modernizacja, rewitalizacja istniejących linii kolejowych pośrednio przyczynia się do pozytywnego i długoterminowego oddziaływania na

---

⁷⁴ Przedsięwzięcie zaczerpnięte z „Aktualizacji Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego” i ocenione w prognozie oddziaływania na środowisko sporządzonej na potrzeby tego dokumentu. Założeniem „Aktualizacji Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego” jest sprawne funkcjonowanie i rozwój transportu zbiorowego przy wykorzystaniu w jak najszerszym stopniu istniejącej infrastruktury drogowej i kolejowej. Stąd wykluczenie możliwości wystąpienia bezpośrednich negatywnych oddziaływań na obszary cenne przyrodniczo objęte ochroną prawną, a szczególnie obszary Natura 2000.

większość komponentów środowiska przyrodniczego. Jednak w perspektywie chwilowej/krótkoterminowej działania te mogą negatywnie oddziaływać na poszczególne składowe środowiska przyrodniczego. Podobnie ocena kształtuje się w przypadku inwestycji pn. *Budowa drugiego toru kolejowego wraz z drugą przeprawą mostową na rzece Warcie na odcinku linii kolejowej nr 354 od posterunku odgałęźnego Oborniki Wlkp. Most do stacji Oborniki Wlkp.* Należy w tym przypadku zaznaczyć że budowa nowych odcinków/czy budowa drugich torów linii kolejowych jest związana z trwałymi przekształceniami pewnego pasa powierzchni ziemi, rzeźby terenu oraz z trwałą zmianą jakości gleb. Realizacja inwestycji kolejowych może wiązać się z potencjalnymi oddziaływaniami na gatunki roślin, zwierząt i grzybów oraz siedliska przyrodnicze (oddziaływania pozytywne i negatywne, w zależności od charakteru przedsięwzięcia), a także na korytarze ekologiczne. Zdecydowanie największe oddziaływania wiąże się z budową nowych linii kolejowych w nowym śladzie. Natomiast projekty związane z odbudową, rozbudową, nadbudową odcinków mają potencjalnie mniejsze oddziaływanie. Najmniejszym oddziaływaniem będą charakteryzować się projekty modernizacyjne, rewitalizacyjne, polegające jedynie na przebudowie elementów infrastruktury kolejowej.

- Takie przedsięwzięcia, jak: *budowa siedziby Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu i Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Poznaniu, Centrum Muzyki, budowa zakładu przetwarzania materacy pokonsumenckich jako element gospodarki w obiegu zamkniętym dla produktów wytwarzanych w Sun Garden Polska, budowa nowego Muzeum Powstania Wielkopolskiego, budowa Centrum Sprawiedliwej Transformacji* rozpatrywać należy wraz z ich nową lokalizacją (nieznana na etapie realizacji niniejszego dokumentu). Potencjalne oddziaływania negatywne planowanych przedsięwzięć będą wiązały się przede wszystkim z etapem ich realizacji (emisja zanieczyszczeń do atmosfery, zanieczyszczanie powierzchni gleby, zmiany w strukturze gleby, przekształcenia jej profilu, zniszczenie wierzchnich warstw, co wiąże się choćby z użytkowaniem gruntów pod place manewrowe, wykonywanie wykopów, nasypów itd., oddziaływanie hałasu i drgań podłoża na etapie prac budowlanych, konieczność usunięcia drzew i krzewów, może potencjalnie dojść do zniszczenia cennych siedlisk przyrodniczych oraz z trwałym zajęciem terenu na etapie funkcjonowania tych przedsięwzięć. Należy jednak dodać, że większość planowanych inwestycji powodujących opisane wyżej oddziaływania będzie zlokalizowana na terenach poddanych już dziś antropopresji, stąd skala i charakter przewidywanych oddziaływań nie powinna przekraczać poziomów akceptowalnych przez lokalne społeczności. Ocenia się, że planowane przedsięwzięcia nie spowodują znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, w wyniku ich realizacji nie wystąpi znaczący

negatywny wpływ na integralność obszarów Natura 2000, nie będą one naruszać celów ochrony obszarów Natura 2000.

- *Przedsięwzięcie pn. „Zwiększenie retencji i odbudowa zasobów wodnych terenów pogórnich”* to przedsięwzięcie realizowane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie przy współpracy: ZE PAK S.A., Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Bydgoszczy, Gminy Kramsk, Gminy Koło, Gminy Dobra, Gminy Przykona, Gminy Brudzew, Gminy Kościelec, Gminy Turek, Gminy Władysławów, Gminy Powidz, Gminy Orchowo, Gminy Ostrowite, Gminy Skulsk, Gminy Jeziora Wielkie, Gminy Wilczyn, Gminy Witkowo. Jak wynika z fiszki projektowej tego przedsięwzięcia priorytetowego, jego celem jest adaptacja do zmian klimatu poprzez realizację działań zwiększających potencjał retencyjny i odtworzenie naturalnych poziomów wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze wschodniej Wielkopolski ze zdiagnozowanymi największymi niedoborami wody w Polsce. Realizacja komponentu wpłynie korzystnie na poprawę stosunków wodnych w regionie objętym negatywnym oddziaływaniem górnictwa odkrywkowego, a tym samym przyczyni się do minimalizowania skutków suszy, ponadto podniesie bezpieczeństwo powodziowe w dolinie środkowej Warty, we wschodniej i środkowej Wielkopolsce. Realizacja projektu zwiększy wskaźnik retencji powierzchniowej o około 900 mln m³, a retencji podziemnej o blisko 1,5 mld m³. Pozytywnie wpłynie również na odbudowę zasobów wodnych jezior Pojezierza Gnieźnieńskiego, których potencjał wynosi 75 mln m³ i mokradel, w których odtworzone zostaną zasoby wodne na poziomie 45 mln m³. Poprawione zostaną stosunki wodne na terenie o powierzchni 3 tys. km². W rejonie odtworzone zostaną siedliska wodno-błotne oraz odbudowane zostaną poziomy wód podziemnych na gruntach leśnych i rolnych. Pozwoli to na zwiększenie produkcji żywności oraz poprawi dostępność wód dla lasów, zwiększając ich odporność. Dzięki odbudowanym mokradłom i torfowiskom zwiększy się asymilacja CO₂ z atmosfery. W ramach projektu w latach 2021-2027 planuje się odtworzenie sieci hydrograficznej i zasobów wodnych w Wielkopolsce wschodniej na terenie powiatów pozostających w strefie oddziaływania górnictwa oraz zagospodarowanie terenów pogórnich o łącznej powierzchni 3000 hektarów w kierunku zbiorników wodnych, które zostaną przekazane Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie. Z uwagi na bliską odległość elektrowni i rozbudowanego systemu dystrybucji energii, planowana jest instalacja pływających i stałych farm fotowoltaicznych, pełniących funkcje alternatywnych źródeł energii dla wskazanych wcześniej inwestycji oraz zasilania obszaru Wielkopolski wschodniej. Stanowi to element innowacyjności realizowanego projektu. Planowane działania będą

ukierunkowane w pierwszym etapie na analizę właściwych kierunków zagospodarowania terenu oraz wykonanie dokumentacji projektowej i wykonawczej. W dalszej kolejności planuje się:

- budowę rurociągów przerzutowych wraz z systemem przepompowni i wykup gruntów z tym związanych,
- budowę lub odbudowę obiektów hydrotechnicznych, umożliwiających spowolnienie odpływu wód z rzek i jezior rozpatrywanego obszaru,
- prace utrzymaniowo-renaturyzacyjne, polegające na odtworzeniu sieci hydrograficznej w obszarze oddziaływania kopalń węgla brunatnego,
- budowę farm fotowoltaicznych, służących zasilaniu przepompowni i innych elementów warunkujących prawidłowe funkcjonowanie systemu.

Efekty projektu będą miały charakter trwały. Poza odbudową utraconych zasobów wód powierzchniowych i podziemnych powstały system umożliwi retencjonowanie wód rzeki Warty i Noteci w okresach jej nadwyżek, zwiększając ochronę przeciwpowodziową Wielkopolski wschodniej. Zretencjonowana w zbiornikach i jeziorach woda w okresach występowania niżówek będzie mogła być użyta do nawodnień rolniczych oraz do alimentowania przepływów w ciekach omawianego regionu. Powstałe akweny i zrenaturyzowane cieki będą mogły być również wykorzystywane do celów rekreacyjnych. W ich obrębie planuje się odtworzyć m.in. siedliska rzadkich i cennych gatunków ryb z rodziny Coregonidae czy Lotidae. Realizacja inwestycji, na którą będzie składało się ponad 20 zadań rozłożonych w czasie na 6 lat i mniejsze etapy da możliwość zatrudnienia wielu lokalnym przedsiębiorcom, ponieważ realizacja inwestycji nie będzie wymagała wpłaty wysokiego wadium, wykluczającego często mniejsze firmy. Dzięki temu możliwe będzie zatrudnienie lokalnych mieszkańców przy realizacji tych zadań. Projekt ten w dalszej perspektywie czasowej zwiększy potencjał turystyczny regionu, dając impuls do rozwoju branży hotelarskiej, gastronomicznej oraz wielu usługom związanym z turystyką wodną, jak np. szkatnictwo czy branża wędkarska i żeglarska.

Zadaniem komplementarnym dla projektu związanym ze zwiększeniem retencji i odbudową zasobów wodnych terenów pogórnich jest przebudowa rurociągu tłoczącego wodę pochodzącą z odwodnienia odkrywki Józwin IIB w kierunku odkrywki Kazimierz Północ w pobliżu Kleczewa. Wykonawcą zadania był ZE PAK S.A. przy wsparciu merytorycznym pracowników Wód Polskich.

Przygotowanie dokumentacji pn. „Analiza możliwości zasilania jezior Powidzkiego Parku Krajobrazowego zasobami wodnymi rzeki Warty oraz szczytowego stanowiska Kanału Ślesińskiego” wykonana na zlecenie Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu sfinansowana ze środków Marszałka Województwa Wielkopolskiego. Istotnymi zadaniami wspierającymi/komplementarnymi projekt jest również budowa odprowadzalników i doprowadzalników na terenach zalewowych zbiorników pokopalnianych, napełnianie pokopalnianych wyrobisk pokopalnianych pod kątem włączania ich w regionalny system hydrograficzny. Wykonawcą tych zadań jest ZE PAK S.A.

- **Zasoby wodne** - Realizacja zapisów programu będzie prawdopodobnie oddziaływać pozytywnie, bezpośrednio i długoterminowo na jakość wód oraz stan zasobów wodnych. Pozytywne oddziaływanie na środowisko będzie miała zwiększona retencja wody w istniejących już (aktualnie wysychających) zbiornikach i jeziorach, co spowoduje zwiększenie zasobów wodnych. Oddziaływanie tych obiektów na obszary chronione będzie prawdopodobnie związane ze zmianą stosunków wodnych w zlewni, spowodowaną stałym retencjonowaniem wody w zbiornikach wodnych. Podniosą się poziomy wód gruntowych na okolicznych terenach, co sprzyjać będzie zwiększeniu uwilgotnienia gleby oraz rozwojowi roślin. Stworzone zostaną dogodne warunki do bytowania ptaków, na nowo staną się one miejscem lęgowym gatunków ptaków, które do na tym terenie już od dawna nie występowały. Należy jednak wziąć pod uwagę budowę rurociągów przerzutowych wraz z systemem przepompowni. Przerzut wody pomiędzy zlewniami to przykład szczególnego korzystania z wód, jest on silnie uzależniony od stanu wód w zlewniach sąsiednich. W niektórych przypadkach może on wywierać szkodliwy wpływ na gospodarkę wodną (np. obniżanie poziomu wód w zlewniach sąsiednich, zmiana jakości wód). Planowane przedsięwzięcie prawdopodobnie nie wpłyną negatywnie na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz art. 61 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.
- **Obszary objęte ochroną prawną** - zadanie przebiegać będzie głównie w rejonie Powidzkiego Parku Krajobrazowego, rejon ten jest również włączony do europejskiej sieci Natura 2000, z wydzielonym w jego obrębie Specjalnym Obszarze Ochrony Siedlisk „Pojezierze Gnieźnieńskie” – PLH 300026. Wszystkie pobliskie akwenu wraz z Jeziorem Powidzkim na czele oraz otaczające je lasy i użytki rolnicze stanowią również podstawowe elementy Powidzko-Bieniszewskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W ramach tego zadania przewiduje się budowę farm fotowoltaicznych, służących

zasilaniu przepompowni i innych elementów warunkujących prawidłowe funkcjonowanie systemu (brak wskazanej lokalizacji). Budowa farmy fotowoltaicznej musi być zlokalizowana w odpowiedniej odległości od brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych. W przypadku obszarów Natura 2000 zakaz jest lokalizowania działań, które mogą znacząco negatywnie oddziaływać na cele tejże formy ochrony przyrody, czy to na skutek pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt ze względu na które ustanowiono dany obszar obszarem Natura 2000, czy negatywny wpływ na gatunki bądź samą integralność obszaru. Istnieje również konieczność zastosowania środków kompensujących, które zachowają lub wzmocnią spójność całej sieci Natura 2000.

- **Zwierzęta** - W przypadku budowy lub odbudowy obiektów hydrotechnicznych, umożliwiających spowolnienie odpływu wód z rzek i jezior rozpatrywanego obszaru może zostać stworzona bariera migracyjna, która może skutkować podziałem, rozdrobnieniem jednolitych populacji, co przyczynić się może do powstania zagrożenia do wyginięcia tych gatunków. Odcięcie dostępu do tarlisk i miejsc rozwoju narybku, żerowisk, czy też miejsc zimowania, w skrajnych wypadkach prowadzi do wymarcia populacji. Urządzenia piętrzące wodę, uniemożliwiając swobodną migrację ryb oraz fragmentację rzek, spowodować mogą zmiany gatunkowe w dotychczasowej rodzimej ichtiofaunie. W przypadku urządzeń/obiektów retencyjnych planowanych na terenach chronionych, a także już istniejących, a przewidzianych do modernizacji, konieczne jest dla każdego urządzenia/obiektu przeanalizowanie i określenie na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, szczegółowego oddziaływania urządzenia/obiektu na środowisko obszaru chronionego, z którym może kolidować.
- Należy założyć, że część z planowanych w analizowanym dokumencie przedsięwzięć, w tym m.in. przeprawy mostowe lub zwiększanie retencji, może być położonych w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych (obecnie ich przebieg jest schematyczny, orientacyjny). W tym wypadku należy zachować zgodność ustaleń projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” z przepisami dotyczącymi stref ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem nakazów obowiązujących na terenach ochrony bezpośredniej oraz zakazów, ograniczeń i nakazów obowiązujących na terenach ochrony pośredniej czy bezpośredniej.
- Takie przedsięwzięcia jak: *Infrastruktura Informacji Przestrzennej (Systemy GIS)*, *Czas zawodowców – nowoczesne kształcenie w Wielkopolsce*, *Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030*, *Dostosowanie opieki*

onkologicznej do aktualnych standardów sanitarno-epidemicznych oraz rozbudowa zakresu i modernizacja sposobów udzielania świadczeń onkologicznych, Rozwój Ratownictwa Medycznego w województwie wielkopolskim poprzez modernizację Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Poznaniu, Budowa Centralnego Bloku Operacyjnego z centralną sterylizatornią wraz z oddziałem anestezjologii i intensywnej terapii – Wojewódzki Szpital Zespolony w Kaliszu, Wzmocnienie systemu polityki społecznej w Wielkopolsce ROPS SOCIAL SPACE LIVING LAB, Wielkopolskie telecentrum opieki, Rozwój wielkopolskiej sieci centrów usług społecznych, Wspomaganie preadopcji i postadopcji kluczem do udanej adopcji, Wzmocnienie wielkopolskich migrantów, Wzmocnienie organizacji pozarządowych w realizacji zadań w obszarze włączenia społecznego, Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym osób młodych, Podnoszenie i zmiana kwalifikacji oraz aktywizacja zawodowa pracowników Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin zorientowana na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy, Rozwój studiów o profilu praktycznym i form kształcenia ustawicznego dostosowanych do potrzeb Wielkopolski Wschodniej, PSNC Energy Lab - Wsparcie B+R dla kompleksowej transformacji społeczno-gospodarczej w Wielkopolsce Wschodniej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych nowych generacji – PCSS, Wsparcie zmiany społecznej w Wielkopolsce Wschodniej – ROPS w Poznaniu to działania planowane w sferach gospodarczej i społecznej, służące zrównoważonemu finansowo, ekonomicznie, społecznie i ekologicznie rozwojowi regionu. Są one dla terenu Wielkopolski Wschodniej szczególnie istotne i pożądane, ponieważ doprowadzą do aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem, czy wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia na tym terenie. W przypadku potencjalnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego, zostały one ocenione neutralnie. Nie będą one wymagać uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Przedsięwzięcia te wpłyną niewątpliwie pozytywnie na jakość życia mieszkańców województwa wielkopolskiego (będą to korzystne oddziaływania bezpośrednie, długoterminowe).

- W ramach projektu dokumentu możliwe będzie wsparcie inwestycji produkcyjnych istniejących dużych przedsiębiorstw. Przyczynią się one do transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 oraz do realizacji powiązanych celów środowiskowych. Przewiduje się, że przedsięwzięcia ZE PAK zlokalizowane zostaną przeważnie w miejscu już istniejących zakładów przemysłowych, zatem ich realizacja nie powinna jakkolwiek wiązać się ze zmianami powierzchni ziemi, czy zmianami w krajobrazie. Są to: ZE PAK SA - Budowa linii produkcyjnej do seryjnej produkcji pojazdów wodorowych, ZE PAK SA – Fabryka modułów chłodniczych do PC i centrum kompetencyjne pomp ciepła, Niskoemisyjny transport publiczny w subregionie konińskim (projekt wspólny...)

- Realizacja projektu „*Zjadamy nie wyrzucamy*” będzie korzystna z punktu widzenia dobrych nawyków społeczeństwa i oszczędności w budżetach domowych. Z produkcją i marnowaniem jedzenia wiąże się z emisja gazów cieplarnianych. Oszczędności w konsumpcji oznaczają oszczędności w zużyciu wody, ograniczenie emisji pochodzącej z transportu, energii, z produkcji opakowań. Zanieczyszczenia pochodzące z dużych hodowli przemysłowych, czy nawożonych pól niszczą środowisko, szkodzą ludziom i komponentom środowiska przyrodniczego. Gospodarowanie odpadami także wiąże się z emisją gazów cieplarnianych, zużyciem energii i potencjalnymi zanieczyszczeniami.

W wyniku przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko stwierdzono że realizacja przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego oraz ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji - Aneks 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem (art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów), nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, w wyniku ich realizacji nie wystąpi znaczący negatywny wpływ na integralność obszarów Natura 2000. Ocenia się również, że realizacja planowanych priorytetów nie wpłynie negatywnie na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz art. 61 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

Należy jednak zaznaczyć, że oceny zawarte w analizach szczegółowych mają charakter pogładowy, tj. niezidentyfikowanie w nich potencjalnego negatywnego oddziaływania danego obszaru interwencji/przedsięwzięcia wcale nie oznacza, że należy założyć a priori, że żadne z przedsięwzięć realizowanych w ramach tego obszaru nie będzie negatywnie oddziaływać na elementy środowiska, w tym na obszary objęte ochroną prawną. Należy także zauważyć, iż większość z negatywnych oddziaływań można skutecznie minimalizować – w ostateczności podejmować działania kompensacyjne. Jeśli pojawią się oddziaływania, to ze względu na swoją skalę, w większości przypadków będą one miały charakter lokalny lub regionalny – nie przewiduje się wystąpienia oddziaływań o zasięgu ponadregionalnym.

13. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Potencjalne negatywne oddziaływania przedsięwzięć, które będą realizowane realizowanych w ramach projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” można ograniczyć, stosując odpowiednie zalecenia w zakresach administracyjnym, organizacyjnym oraz technicznym. Spełnienie tych zaleceń powinno wpłynąć na zapewnienie, że projekty realizowane w ramach dokumentu będą projektami korzystnie wpływającymi na środowisko, w tym dla zdrowia i życia ludzi (tzw. zabiegi mitygacyjne).

Zalecenia te usystematyzowano w świetle kryteriów formalno-prawnych, techniczno-technologicznych, społecznych, środowiskowych.

Zalecenia formalno-prawne:

- przeprowadzenie wstępnej oceny w przypadku przedsięwzięć zaliczonych do grupy mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko lub na obszary Natura 2000,
- dokonanie oceny zgodności ze standardami jakości środowiska na etapie realizacji przedsięwzięcia oraz po zakończeniu jego funkcjonowania,
- w przypadku występowania emisji zanieczyszczeń do środowiska, odniesienie do obowiązujących standardów emisyjnych,
- przeanalizowanie zgodności projektowanych przedsięwzięć z ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- zastosowanie monitoringu przed i porealizacyjnego dla przedsięwzięć kolidujących z potrzebami ochrony gatunkowej i siedliskowej.

Zalecenia techniczno-technologiczne:

- wykorzystanie wszelkich dostępnych metod ograniczających kolizję ze szlakami migracyjnymi dzikich zwierząt w celu minimalizacji efektu barierowego (przepusty, kładki, ekodukty, urządzenia odstrasżające i naprowadzające, itp.),
- zastosowanie najlepszych dostępnych technik BAT, szczególnie w przypadku, gdy przedsięwzięcie obejmuje budowę lub modernizację instalacji mogącej znacząco oddziaływać na środowisko,

- zastosowanie rozwiązań gwarantujących oszczędność energetyczną i surowcową, w tym oszczędność wody, stosowanie w miarę możliwości obiegu zamkniętego,
- przestrzeganie sposobów postępowania z odpadami oraz zapobieganie powstawaniu odpadów, według obowiązujących przepisów i zasad gospodarki obiegu zamkniętego,
- właściwe zagospodarowanie ścieków i odpadów, w szczególności zapewnienie ich odpowiedniego stanu i składu/podczyszczenie przed odprowadzeniem do środowiska,
- zastosowanie technologii robót budowlanych, zapewniających ograniczanie obszaru zajętego pod budowę, stosowanie mało inwazyjnych metod związanych z pracami ziemnymi, ograniczenie lokalnego oddziaływania na środowisko,
- właściwy dobór technologii i odpowiednie dopasowanie harmonogramu prowadzenia robót budowlanych (np. uwzględnienie okresów lęgowych, zwłaszcza ptaków, a także określenie terminu wycinki drzew, przeprowadzenie inwentaryzacji populacji roślin i zwierząt), dla potrzeb ochrony siedlisk i gatunków,
- rekultywację terenów budowy po zakończeniu prac budowlanych,
- stosowanie szczelnych systemów odwodnień, izolacja gruntów przepuszczalnych w rejonie występowania wód wrażliwych, stosowanie prawidłowych zasad gospodarki wodno-ściekowej i gospodarowania odpadami.

Zalecenia prospołeczne:

- dostarczanie pełnej informacji dla społeczeństwa o wpływie projektu na środowisko – na etapie projektowania, realizacji oraz po zakończeniu przedsięwzięcia,
- ograniczenie oddziaływania czynników szkodliwych dla zdrowia (zanieczyszczeń powietrza, hałasu) generowanych przez przedsięwzięcie na wszystkich etapach jego funkcjonowania.

Zalecenia środowiskowe:

- unikanie przecięć korytarzy ekologicznych, fragmentacji ekosystemów przez odpowiednie trasowanie (lokalizację) inwestycji i stosowanie działań minimalizujących,
- unikanie ingerencji i przekształceń obszarów objętych ochroną prawną, w tym siedlisk Natura 2000,
- zachowanie istniejących walorów krajobrazowych (nie zakłócanie osi widokowych),

- odnośnie OZE - instalacje do spalania biomasy, proponuje się rozważyć uwarunkowanie ich wsparcia od oceny, na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach pod względem ich wpływu na aktualny stan jakości powietrza w obrębie proponowanej lokalizacji,
- w uzasadnionych przypadkach wykonanie kompensacji przyrodniczej.

14. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE PROGRAMU

Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” oparty został na zasadach opracowania programów UE oraz uzgodnieniach krajowych oraz z Komisją Europejską. Biorąc pod uwagę oraz ogólny charakter programu (brak konkretnie sformułowanych przedsięwzięć z ich charakterystyką i lokalizacją) nie ma możliwości przedstawienia rozwiązań alternatywnych, a jedynie istnieją możliwości zmian w zakresie dodania nowych działań w ramach tych celów lub usunięcia niektórych z nich.

Ponadto należy zaznaczyć, że wszystkie planowane przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach programu, mogące znacząco oddziaływać na środowisko, będą obowiązkowo podlegały ocenie szczegółowej opartej już na konkretnych projektach i wówczas powinny być rozważane ich rozwiązania alternatywne.

15. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY REALIZACJI PROJEKTU PROGRAMU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

We wdrażaniu projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” istotna będzie kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena skutków realizacji działań na wszystkie elementy środowiska, tak aby możliwe było szybkie zareagowanie na następujące zmiany negatywne i przedsięwzięcie odpowiednich środków dla ich zminimalizowania i ewentualnej kompensacji.

W celu analizy skutków realizacji zapisów projektu programu, wpływających na środowisko przyrodnicze niezbędne jest bieżące monitorowanie jego stanu. Monitoring ten powinien oprzeć się na systemie Państwowego Monitoringu Środowiska.

Za najważniejsze dla zachowania zasad zrównoważonego rozwoju należy uznać monitorowanie m.in. następujących zmian:

- liczbę/powierzchnię zakłóceń w ekosystemach (np. przecięcia korytarzy ekologicznych)
- dynamikę zmian w powierzchni terenów objętych ochroną prawną spowodowanych realizacją przedsięwzięć ujętych w programie,
- dynamikę zmian powierzchni gruntów rolnych i leśnych wyłączonych z produkcji, na cele realizacji przedsięwzięć ujętych w programie,
- emisję gazów cieplarnianych,
- emisję zanieczyszczeń powietrza,
- produkcję energii z odnawialnych źródeł,
- oszczędności energii uzyskane w wyniku działań na rzecz podniesienia efektywności energetycznej,
- stopień redukcji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza,
- odsetek ludności narażonej na ponadnormatywny poziom hałasu komunikacyjnego,
- dla województwa wielkopolskiego, a zwłaszcza dla Wielkopolski Wschodniej, wskazana byłaby realizacja systemu monitoringu rynku pracy (także w zakresie obserwacji zwolnień grupowych), w tym skuteczności aktywnej polityki rynku pracy oraz monitorowanie powstawania nowych miejsc pracy,
- dla województwa wielkopolskiego, a zwłaszcza dla Wielkopolski Wschodniej wskazane byłoby prowadzenie bieżącej obserwacji zjawiska popytu i podaży pracy w oparciu o monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz analizę treści ofert pracy.

W celu zapobieżenia negatywnym skutkom realizacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” proponuje się dokonanie dwukrotnej oceny wpływu na środowisko - w okresie połowy realizacji zapisów projektu dokumentu oraz po zakończeniu jego wdrażania na podstawie, głównie, corocznych raportów wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, monitoringu poszczególnych przedsięwzięć realizowanych w ramach analizowanego dokumentu, Państwowego Monitoringu Środowiska oraz innych źródeł.

16. MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE REALIZACJI DOKUMENTU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA ŚRODOWISKO

Problematykę oddziaływania transgranicznego reguluje Konwencja z Espoo o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, ratyfikowana przez Polskę w 1997 r. Podstawową zasadą tej procedury jest wprowadzenie obowiązku informowania o planowanym podjęciu działalności, mogącej mieć wpływ na środowisko terytoriów innych państw.

Ponieważ województwo wielkopolskie nie jest położone w obszarze przygranicznym, nie występuje transgraniczne oddziaływanie w rozumieniu powyższej Konwencji, także w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm).

W przypadku ocenianego dokumentu nie istnieje ryzyko znaczącego transgranicznego oddziaływania na skutek realizacji założeń zawartych w dokumencie, żadne z oddziaływań identyfikowalnych na poziomie ocenianego dokumentu nie prowadzi do potencjalnych znaczących negatywnych oddziaływań na terytorium innych państw lub obszarów znajdujących się pod taką jurysdykcją.

17. ZASADA „DO NO SIGNIFICANT HARM” (DNSH)

Przewiduje się, że projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” przebadany zostanie w zakresie zgodności przedsięwzięć finansowanych ze środków Unii Europejskiej, z zasadą „nieczynienia znaczącej szkody” (ang. „Do No Significant Harm”), w rozumieniu art. 17 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/2088.

18. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko wykonana została do projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”, stanowi ona istotny element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W rozdziale 1 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko omówione zostały podstawy formalno-prawne służące do jej opracowania, jej cel oraz zakres, przedstawiono także metody zastosowane podczas realizacji prognozy. Podstawę do opracowania prognozy stanowią: ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503)

oraz ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm).

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, prognoza oddziaływania na środowisko stanowi jeden z etapów przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jak i sama prognoza, mają na celu wyeliminowanie – na jak najwcześniejszym etapie – takich propozycji rozwojowych, których realizacja zapisana w projekcie dokumentu może doprowadzić do pogorszenia stanu środowiska oraz wpłynąć na jakość życia i zdrowia ludzi.

Prognoza ma służyć jako materiał pomocniczy dla oceny oddziaływania na środowisko i w trakcie konsultacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”, powinna być szeroko udostępniona społeczeństwu, jako dodatkowy materiał informacyjny.

W programie pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” zapisane zostały cele, na które będą przeznaczane środki finansowe z Funduszy Europejskich w najbliższych 7 latach. Określona została strategia wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027, a w odpowiedzi na zidentyfikowane potencjały i wyzwania rozwojowe, zostało ukierunkowane konkretne wsparcie.

Zakres i stopień szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko projektu dokumentu został uzgodniony, w lipcu br., z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz z Wielkopolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

W rozdziale 2 prognozy przedstawiono informacje nt. projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”. W nowej perspektywie budżetu unijnego na lata 2021-2027 Polska otrzyma określone środki finansowe. Projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” jest programem regionalnym, który został opracowany przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Opracowany dokument określa strategię wydatkowania środków polityki spójności w ramach programu regionalnego na obszarze Wielkopolski w perspektywie finansowej 2021-2027. Obszar objęty projektem programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” zawiera się w granicach administracyjnych województwa wielkopolskiego.

W rozdziale 3 prognozy oddziaływania na środowisko przedstawiono główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki oraz powiązania dokumentu z innymi dokumentami. Rozdział ten zaczerpnięto z projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE

DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027". Przedstawiono również metodę sporządzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Rozwiązania zawarte w projekcie programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” przyjęte zostały bezpośrednio z projektu analizowanego dokumentu i nakreślono je w rozdziale 4 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko.

W rozdziale 5 przedstawiona została analiza uwarunkowań przyrodniczych i ocena stanu środowiska województwa wielkopolskiego, natomiast w rozdziale 6 omówiono stan środowiska województwa wielkopolskiego.

W rozdziale 7 podkreślono, że w przypadku braku realizacji projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” środki unijne na planowane przedsięwzięcia, także te istotne z punktu widzenia ochrony środowiska, nie zostaną przydzielone dla województwa wielkopolskiego.

Informacje na temat problemów ochrony środowiska, istotnych z punktu widzenia analizowanego dokumentu, uwypuklono w rozdziale 8.

Polska jest stroną wielu konwencji międzynarodowych w zakresie ochrony środowiska. Z ich ratyfikacji wynikają zobowiązania do podejmowania działań, mające wpływ na politykę państwa w dziedzinie ochrony środowiska oraz pośrednio na kierunki rozwoju gospodarczego kraju. Analiza i ocena celów ochrony środowiska ustanowionych na poziomach międzynarodowym, europejskim i krajowym, istotnych z punktu widzenia projektu programu zamieszczona została w rozdziale 9.

W najobszerniejszym rozdziale prognozy tj. rozdziale 10 sporządzono charakterystykę potencjalnych oddziaływań, mogących pojawić się na skutek realizacji zapisów projektu analizowanego dokumentu. Ocenę odniesiono do wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego, do możliwego okresu pojawienia się potencjalnych oddziaływań, do charakteru oddziaływań. Sporządzono odrębne oceny dla priorytetów i celów szczegółowych (wraz z zakresami interwencji) projektu dokumentu na komponenty środowiska przyrodniczego oraz dla przedsięwzięć priorytetowych planowanych do wsparcia ze środków programu regionalnego oraz ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. W rozdziale 11 przedstawiono wnioski z oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowiska.

Ponieważ projekt programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” jest sformułowany na bardzo ogólnym poziomie, w prognozie wskazano jedynie te typy projektów, które mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko i które na etapie przygotowania inwestycji będą musiały podlegać szczegółowej ocenie, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

W prognozie oceniono, że przedsięwzięcia planowane w ramach projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” prawdopodobnie nie spowodują znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, w wyniku ich realizacji nie wystąpi

znaczący negatywny wpływ na integralność obszarów Natura 2000, nie będą one naruszać celów ochrony obszarów Natura 2000. Planowane przedsięwzięcia prawdopodobnie nie wpłyną również negatywnie na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

Niektóre z działań realizowanych w ramach projektowanego dokumentu związanych głównie z infrastrukturą techniczną (drogową, kolejową), czy z instalacjami OZE, mogą oddziaływać w sposób negatywny na środowisko, jednak ich wpływ na środowisko będzie miał w większości charakter przemijający, natomiast dla oddziaływań długoterminowych przewidziano zastosowanie odpowiednich działań minimalizujących.

Zidentyfikowane potencjalne negatywne oddziaływania przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach dokumentu powinny być ograniczane lub eliminowane poprzez prowadzenie działań minimalizujących, zarówno na etapie projektowania inwestycji, jak i jej realizacji. Kierując się zasadą przezorności, należy zastosować środki techniczne i nietechniczne wykluczające lub ograniczające szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego.

Dokonana ocena korzyści dla środowiska, wynikających z realizacji programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”, wskazuje na jego duże znaczenie w rozwiązywaniu problemów środowiska, jak też i poważne wsparcie w finansowaniu działań na rzecz środowiska, realizowanych w kraju. Bez realizacji zadań zapisanych w projekcie programu, działania na rzecz ochrony środowiska musiałyby być znacznie ograniczone ze względu na niewystarczające środki krajowe, jakie na ten cel mogą być przeznaczone.

W celu ograniczenia negatywnych oddziaływań zapisów projektu programu na środowisko, zaproponowano zasady monitorowania skutków realizacji Programu (rozdział 14) oraz szereg rekomendacji zmniejszających negatywne oddziaływania poszczególnych typów projektów, jakie mogą być wsparte w ramach programu (rozdziały 12 i 13 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko).

Analizy wykazały również, że nie można zidentyfikować występowania znaczących transgranicznych oddziaływań na środowisko (rozdział 15 niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko).

Zarząd Województwa Wielkopolskiego rozpoczął w dniu 30 września 2021 r. konsultacje społeczne projektu programu pt. „FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Konsultacje przeprowadzone były w celu pozyskania uwag i wniosków od jednostek samorządu terytorialnego oraz szeroko rozumianych partnerów społecznych, gospodarczych, organizacji pozarządowych i mieszkańców województwa wielkopolskiego do projektu programu. Trwały one od 30 września 2021 r. do 5 listopada 2021 r. W wyniku konsultacji społecznych zaszły pewne zmiany w projekcie programu pt. „FUNDUSZE

EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027”, w tym w samej jego strukturze. Zmiany te zostały uwzględnione w niniejszej prognozie oddziaływania na środowisko.

19. WYKAZ SKRÓTÓW

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	
CIS	Centrum Integracji Społecznej
AOTMiT	Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji
B+R	sektor badań + rozwoju
B+R+I	sektor badań+rozwoju+innowacji
CPR	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
CS	Cel Szczegółowy
CUS	Centrum Usług Społecznych
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
ETV	weryfikacja technologii środowiskowych
FERS	program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
FST	Fundusz Sprawiedliwej Transformacji
GOZ	Gospodarka o Obiegu Zamkniętym
IF	Instrumenty Finansowe
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
KIS	Klub Integracji Społecznej
KSE	Krajowy System Elektroenergetyczny
LCA	analiza cyklu życia
MOS	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii
MOW	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy
MPA	Miejskie Plany Adaptacji
MŚP	małe średnie przedsiębiorstwa
NGO	Organizacja pozarządowa

OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PEF	ślad środowiskowy produktu
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
PPO	Proces Przedsiębiorczego Odkrywania
RIS	Regionalna Inteligentna Specjalizacja
RIS 2030	Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski 2030
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RPZ	Regionalne Programy Zdrowotne
SOW	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
SUERMB	Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
technologie CCU/CCS	technologie przetwarzania węgla
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa
TIK/ICT	technologie informacyjne i komunikacyjne (w skrócie TIK, z ang. Information and communication technologies)
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywizacji Zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZSK	Zintegrowany System Kwalifikacji

20. SPIS LITERATURY

1. Aktualizacja Planu transportowego dla województwa wielkopolskiego w perspektywie 2020r., Uchwała Nr XI/307/15 Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 października 2015 r.
2. Aktualizacja Programu ochrony przed hałasem dla linii kolejowych o natężeniu ruchu ponad 30 000 pociągów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014 – 2023, przyjęta uchwałą Nr L/1123/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp z 2018 r. poz. 7460).
3. Arabas-Piotrowska E., Czerniak M., Drużkowski T., Kamiński J., Krygier M., Łyczkowska G., Podgórska A., Stojanowicz P., 2015, Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe dla województwa wielkopolskiego, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
4. Czarnecka H., (red.), Atlas podziału hydrograficznego Polski, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2005.
5. Dyrektywa 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska, dostosowana do postanowień Konwencji z Arhus, gwarantująca dostęp do informacji o środowisku będących w posiadaniu organów władzy publicznej, każdemu, kto zwróci się z wnioskiem o ich udostępnienie.
6. Dyrektywa 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40, z późn. zm., Dz. Urz. UE).
7. Dyrektywa 91/676/EWG, mająca na celu zmniejszenie wysokiego stopnia zanieczyszczenia wód związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie pojawieniu się takiego zanieczyszczenia w przyszłości.
8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (Dyrektywa 2000/60/WE) z 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.
9. Europejska konwencja krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r.
10. Ginel H., Wieloch S., Jak korzystać z map glebowo – rolniczych.
11. <http://geoportal.pgi.gov.pl/>
12. <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>
13. <https://wrot.umww.pl/gospodarka/>
14. Interaktywny Panel Danych Przestrzennych Województwa Wielkopolskiego WIOŚ, Poznań 2021.
15. Jędrzejewski W., Nowak S. i in., Zwierzęta a drogi. Metody ograniczenia negatywnego wpływu dróg na populacje dzikich zwierząt, Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk, Białowieża 2006.
16. Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, 2002.
17. Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r.
18. Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona w Bonn dnia 23

- czerwca 1979 r.
19. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 09.05.1992 r.
  20. Konwencja o ochronie dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1996 r.
  21. Krygowski B., Geografia fizyczna Niziny Wielkopolskiej, PTPN, Poznań 1961.
  22. Krygowski B., Krajobraz Wielkopolski i jego dzieje, PTPN, Poznań 1958.
  23. Liro A. (red.), Koncepcja krajowej sieci ECONET-PL, Fundacja IUCN, Warszawa 1998.
  24. Matuszkiewicz J. M.,: Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski – PAN Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania – Prace Geograficzne nr 158, Wyd. PAN, Warszawa 1993.
  25. Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego w roku 2019, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
  26. Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego na podstawie monitoringowych pomiarów hałasu wykonanych w roku 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2021.
  27. P., Kuźniak S., Dolata Paweł T., Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego, Poznań 2008 (publikacja zamieszczona na stronie internetowej Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu www.wbpp.poznan.pl).
  28. Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Serwis MIDAS, Warszawa, 2020.
  29. Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym, Uchwała Nr 2549/2020 Zarządu Województwa wielkopolskiego z dnia 30 lipca 2020 r.
  30. Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, warszawa 2021.
  31. Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, Uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr V/70/19 z 25 marca 2019 roku, Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 15 kwietnia 2019 r., poz. 4021.
  32. Prognoza oddziaływania na środowisko Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, WBPP Poznań, 2019.
  33. Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracji poznańskiej, Uchwała Nr XXI/393/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5956.
  34. Program ochrony powietrza dla strefy miasto Kalisz, Uchwała Nr XXI/392/20 Sejmiku województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 lipca 2020 r. poz. 5955.
  35. Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr XXI/391/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 r. Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia

- 20 lipca 2020 r. poz. 5954.
36. Program ochrony powietrza w zakresie ozonu dla strefy wielkopolskiej, Uchwała Nr IX/168/19 z dnia 24 czerwca 2019 r., Dz. U. Województwa Wielkopolskiego w dniu 1 lipca 2019 r. poz. 6240.
  37. Program ochrony środowiska dla miasta Poznania na lata 2017-2020, z perspektywą do roku 2024, Uchwała Nr 4214/2017 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 września 2017 r.
  38. Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego do roku 2030, Uchwała Nr XXV/472/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.
  39. Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina, Uchwała Nr XII/234/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
  40. Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Leszno Uchwała Nr XII/233/19 z dnia 28 października 2019 r.; Dz. U. Województwa Wielkopolskiego z dnia 3 listopada 2015 r. poz. 6218.
  41. Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego, obejmujący aktualizację Programu ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu ruchu ponad 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023, Uchwała Nr XLVII/1070/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r.
  42. Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego na lata 2016-2020, Poznań 2016.
  43. Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r.
  44. Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego 2019 r.; Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu, Poznań 2019 r.
  45. Raporty o stanie środowiska w Wielkopolsce. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Poznań oraz dane Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska,
  46. Riso Energy Report 3; "Hydrogen and its competitors" (2004), Larsen H., Feidenhans R., Sonderberg Petersen L.; ISBN 87-550-3349-0.
  47. Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim. Raport wojewódzki za rok 2020, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Warszawa 2020.
  48. Roczniki statystyczne województwa wielkopolskiego, Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2015 – 2020 r.
  49. Siebielec G. (kier. zad.), Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012, Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy, Puławy 2012.
  50. Sieć Natura 2000, Ministerstwo Środowiska, www.natura2000.pl
  51. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku. Strategia Wielkopolska 2030.
  52. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2021 poz. 1098).
  53. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, 2127, 2269).
  54. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z

2022 r. poz. 503).

55. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm),
56. Woś A., Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, Poznań 1999.
57. Załącznik IV Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 kwietnia 1992r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. L 206 z 22.7.1992, str. 7).
58. Zwykła Dobra Praktyka Rolnicza, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2003.

21. OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY

Grażyna Lyczkowska
Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego
w Poznaniu

Poznań, dnia 23 września 2021 r.

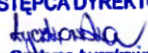
OŚWIADCZENIE AUTORA

W związku art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f ustawy z dnia 3 października 2008 r. oraz art. 74a ust. 2 ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowiska (Dz. U. 2021 poz. 247 ze zm.), oświadczam, że spełniam wymagane prawem warunki do sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko:

- ukończyłam, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, jednolite studia magisterskie i doktorskie na kierunku związanym z kształceniem w obszarze nauk przyrodniczych, z dziedzin nauk o Ziemi:
  - lata 1998 – 2003 - Studia 5-letnie magisterskie na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu - Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych. Ukończone dwie specjalizacje: Hydrologia, Meteorologia i Klimatologia oraz Geografia Społeczno – Ekonomiczna.
  - lata 2003 – 2008 - Zakończone z wyróżnieniem studia doktorskie na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Uzyskany tytuł doktora Nauk o Ziemi w dziedzinie geografii.
- posiadam min. 5-letni dorobek w zakresie sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko.

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Powyższe oświadczenie składam pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Podpis autora prognozy

ZASTĘPCA DYREKTORA

dr Grażyna Lyczkowska